

ŞANLIURFA ŞAIRLERİ

I

Bedri ALPAY

DAL YAYINCILIK

Kürkçüoğlu İş Hanı

Kat : 3 No: 58

ŞANLIURFA

İlmi Araştırma Serisi : 2

DİZGİ - BASKI - CİLT :

BAYRAK MATBAACILIK

Beyazıt - İstanbul

YAYINCININ NOTU

Yayinevi olarak kısa bir süredir hizmet vermemize karşın iyi bir çıkış yaptığımız iddiasındayız. Bildiğiniz gibi, kısa bir süre önce «ŞANLIURFA KİTABELERİ» adı altında bir bilgi ve kültür hazinesi sunduk sizlere. Gerek içerik, gerek teknik bakımdan takdir edersiniz ki iyi bir çalışmaydı. Bu ikinci kitapla sizlere başka bir hazinenin kapısını açıyoruz :

ŞANLIURFA ŞAİRLERİ

Bugün 80 yaşını aşmış olan çok değerli araştırmacımız sayın Bedri ALPAY'ın 15 yıllık uzun ve yorucu bir çalışması olan eseriyle yeniden karşınızdayız. Kitap elbette bugün bitirilmedi. Bitirildiği günden bu zamana basılmak için yıllarca bekledi. Bu yüzden kitapta bugünkü Urfa şairlerinden çoğunu bulamayacaksınız. Sayın ALPAY, bu çalışmaları sırasında bugün Urfa'da olan ve kaldırılmış bulunan tüm mezarlıkları dolaşmış, Urfa Nüfus Dairesi kayıtlarını tek tek gözden geçirmiş, Urfa'da meraklısı tarafından tutulan ve saklanan bütün şiir mecmualarını, cönkleri, divanları, şimdiye kadar bu konuda yapılan çalışmaları tetkik etmiş ve bu eser bu teknikle oluşturulmuştur.

Yayıncı olarak biz sayın ALPAY'ın bu eserini satır satır gözden geçirdik, gerekli düzenlemeleri yaptık. Bu kültür hazinesinin anahtarı olmak şerefini gururla taşıyarak sevgiler sunuyoruz.

ADİL SARAÇ
DAL YAYINCILIK

ÖNSÖZ

Onbeş senelik yorucu bir mesâinin mahsulü olan bu kitap, Urfa ve havalisinde yetişmiş olan ve birkaçı dışında şimdiye kadar edebiyat dünyasınca hayat ve eserleri meçhul kalan yüze yakın şairimizin hayat ve eserlerinden söz ederek, onların şiirlerinden örnekleri ihtiva edecektir.

Bu şairlerimizden Baba Kanî, Hikmet, Admî, Sakıp, Şanî, Selim Efendi'lerin hayat ve eserleri hakkında, 1927 yılında Urfa Vilayeti tarafından çıkarılan yıllıkta kısaca bilgi verilmiş ise de verilen bu bilgiler hem çok eksik, hem de çok yanlışır.

Hazırladığımız «Şanlıurfa Şairleri» adlı eserimizin noksanzsız olduğunu iddia edecek değiliz. «Nabî gibi bir şiir dehası yetiştiren Urfa, elbette başka şairler de yetiştirmiştir» düşüncesiyle bu işe girişmiş olduk. Çalışmalar ilerledikçe hayret ve sevincimiz günden güne arttı. Meğer Urfa, Nabî aya-rında ne kadar çok şair yetiştirmiş. Şairlerimiz hakkında elde ettiğimiz bilgiler ve toplayabildiğimiz şiirlerin bir kısmını bir kitap halinde ortaya koymaya bunun için karar vermiş olduk. Bizi bu çalışmaya iten bir başka sebep de bu şairlerin edebiyat alemince bilinmemesiydi. Bir noktada bu eksikliği gideriyorum.

Bu çalışmaya katamadığım şairler elbette vardır. Üstelik yazdığım bilgi ve kullandığım dökümanlarda eksiklikler de olabilir, çünkü işlenmemiş bir yolda yürüdük.

Eserimde Nabî'nin yaşadığı döneme kadar indim. Elbette Nabî gibi büyük bir şairi yetiştiren edebi bir faaliyet vardı, o zamanlar Urfa'da... Bunlar meçhulümüz olduğundan bu konuda bir şey yapamadık. Genç şairlerimize de yer ayıramadık. Kismetse ikinci bir çalışmayı da onlara hasretmek istiyorum.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Allah'tan, düşüncesiyle amacımız Urfa'ya hizmet etmektir. Muvaffaksam. biliniz ki mutluyum.

Bedri ALPAY

URFA ŞAIRLERİ

ve

URFA ŞİİRİNİN TEMEL TAŞLARI

17. yüzyıl ile 18. yüzyılın ilk yıllarında Urfalı şair NABÎ ile çağdaş olan Urfalı şairler hakkındaki vesikalar yok gibi. Nabî gibi bir şiir dehâsı yetiştiren Urfa'da elbette başka şairler de yetişmiştir. Çorak bir toprak mahsul vermediği gibi, teessüs etmiş edebi bir muhit olmadıkça Nabî gibi bir şairin yetişmesine imkân var mıdır?

Nabî devrinde yetişmiş olan Şeyh Şânî ve Nüzhet Ömer'den başka bu devirde yetişenler arasında Zahir mahlasıyla şiir yazan biri var. Hüseyinpaşa Camii'nin mabet kapısındaki,

Hayr ile âsâr olursa böyle olur ZAHİRÂ

Yazdılar tahsin edip tarihin esası azim

Hicri 1142

kitâbe ile Hızanoğlu Camii'nin minare kitabesi onundur :

Dedim târihini şevk ile zâhir

Makam-ı hûb-nevâ Allâhü Ekber

Hicri 1136

Yine Şeyh Mes'ud Türbesi'ndeki kitabe

Olup dil-dâde Hatif dedi tarih

Ömer Bey eyledi bu câyı ta'mir

Hicri 1129

Kadioğlu Camii'nin çeşme kitabesi :
Dü cihan-ı lü'leden çıktı NİDÂYÎ tarih
Rûh-ı ecdâdına bu çeşmeyi etti bünyâd
Hicri 1138

Harran Kapısı Mezarlığı'ndaki Seyyid Cafer'in mezar kitabesi
Çekip verdim ecel câmina tarih
NASİB ola yârab ab-ı kevser
Hicri 1146

Bedi'üz Zaman Mezarlığı'ndaki Şaban oğlu Ahmed'in mezar kitabesi
Dedi ŞEHDÎ-yi dâi tarihin yârabbi ol demde
Münevver kıl mezârı Ahmed-i nûr-ı Muhammedle
Hicri 1120

Cami-i Kebir Medresesi'nin kütüphâne kitabesi
Kudsiyâ söyledi tarih-i tamâmın hatif
Eser-i pâkini makbul ede mennân-ı celil
Hicri 1196

tarihlerini ve imzalarını taşır.

Bu kitabelerden Nabî ile muasır olan Zahir, Nidâyî, Nasib, Şehdî ve Kudsî isimlerindeki şairlerin mevcudiyetini öğreniyoruz. Bunlardan başka Şahidî, Ratib, Kâtibî, Hemdemî, Nuri, Şöhretî ve Ferdî mahlaslarını kullanan bir çok kitabeler mevcut. Bu şairler de 17., 18. ve 19. asırlarda yetişmişlerdir. Fakat bu şairlerin hayatları hakkında elde bilgi ve vesika yok. Hicri 1030, 1057, 1060, 1082, 1124, 1125, 1132, 1147, 1156 tarihlerini taşıyan bazı kitabelerin tarih beyitlerinde şairlerin isimleri yazılı değildir. Bütün bu tarihî vesikalar; Nabî'den evvel, Nabî zamanı ve Nabî'den sonra olarak Urfa şiirini üç merhalede incelememizin doğru olacağı kanaatini bizde uyandırıyor.

ABDİ

1857 yılında Urfa'da doğmuştur. Babası Hacıabdizâde Emin Efendi'dir. Okuma ve yazmayı mahalle mektebinde öğrenmiş ve 1870 yılında Dabbakhane Medresesi'ne devama başlamıştır. 1872 yılında buradan ayrılarak Rüşdiye'ye kaydolmuş, burayı bitirdikten sonra memuriyet hayatına atılmıştır. İlk görevi Urfa Tahrirat Kalemi mübeyyizliğidir. Burada dört sene çalışmış, bu sıralarda şiir yazmaya başlamıştır. Sırasıyla aynı dairede müsevvîlik, Hak-kârî Tahrirat Müdürlüğü, Harran Tahrirat Müdür vekilliği, Maraş idare meclisi başkâtipliği görevlerinde bulunmuş ve bu son görevinden 1911 yılında emekliye ayrılmıştır. 1910 yılında Harbiye'den topçu ikinci mülazimi olarak mezun olan oğlunun 1911 yılında bir manevrada şehit olması haberi üzerine şaire felç geliyor.

1887 senesinde Hacc'a giden Abdî, gördüğü bir çok tedaviye rağmen hayatının sonuna kadar şifa bulamamıştır.

Hacı Abdî Efendi dindar, mütevazî, ince ruhlu bir zattır. Urfa'da herkes kendisini sever, hürmet ederdi. Sigara kullanır, içki içmezdi. Geçirdiği hastalık neticesi, elleri ve başı devamlı titrerdi. Kendisini birkaç defa bizzat ziyaret ettim. Bir vesile ile 1893 ve 1894 yıllarında Halep'te çıkan bir gazeteyi idare ettiğini de öğrendim. Ölüm tarihini bilmiyorum. Mezarı Harran Kapı Mezarlığı'ndadır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Mevlid tarzında bir gazeli,

Esselam ey eşref-i mahluk-ı Yezdan esselam
Esselam ey nur-ı çeşm-i ehl-i iman esselam

Esselam ey seyyid-i kevineyn-i fahr'ül-mürselin
Esselam ey vakıf-ı esrar-ı Sübhan esselam

Esselam ey gevher-i yektâ-yı bahr-ı ma'rifet
Esselam ey şeb-çırağ-ı bezm-i irfan esselam

Esselam ey gonce-i hoş bû-yı gülzar-ı naim
Esselam ey âb-rû-yı hûr ü gılman esselam

Esselam ey padişâh-ı kişver-i din-i mübin
Esselam ey Ahmed-i Muhtar-ı zi-şan esselam

Esselam ey cılve-gâh-ı vahy-i ilham-ı Hüdâ
Esselam ey âşinâ-yı sırr-ı Kur'an esselam

ABDÎ'yi hâk-i derinden ey habib-i kibriya
Ekmel-i ta'zim ile olsun sad-hezeran esselam

Urfa mutasarrıfı Celal Paşa'nın gazeline yazdığı nazire :

Gönül hubân-ı asrın kâkûl-i amber-hamından geç
Elem çekme sitem-kârân-ı dehrin gel gamından geç

Elinden içme sahbâ-yı mihen saki-i devrânın
Bu bezm-i âlemin câm-ı meyinden gül-famından geç

Vefâsızlardan âsâr-ı muhabbet intizar etme
Gürûh-ı dil ferihânın vefâ-yı mübheminden geç

Yeter yandın tutuştun nâr-ı aşk-ı dil-rübâlarla
Peri-peykerlerin cevrü cefâ-yı mübreminden geç

Letâfet kalmadı ABDÎ safâ yok sahn-ı gülşende
Gülünden bülbülünden sümbülünden gülşeninden geç

Bir mersiyesi :

Mâh-ı matemdir Muharrem dideler kan ağlasın
Kareler giysin bu günde ehl-i iman ağlasın

Mâcerâ-yı Kerbelâdan arş-ı Rahman ağlasın
Cennet-i A'lâda her dem hûr ü gılman ağlasın

Hânedân-ı Mustafaya hasm-ı can oldu Yezid
Nur-ı çeşm-i Fâtîme Zehrâyı ettirdi şehid

Olmasın asla Hüdânın rahmetinden müstefid
Uğrasın kahra Cenab-ı Hakka her an ağlasın

Şimri mel'unun elinden koptu tufân-ı belâ
Al kızıl kana boyandı çün zemin-i Kerbela

Dehşetinden titredi arz ü semâvât-ı ûlâ
Haline gökte melekler yerde insan ağladı

Ekmele-i âl-i Resûl-i Kibriyâdandır Hüseyin
Cevher-i merdi Aliyy'ül-Murtezadandır Hüseyin

Böyle bir pâk-i nesebdir etkiyâdandır Hüseyin
Âlem-i ulvîde ruh-ı şîr-i Yezdandır Hüseyin

Vakiâ-i şah-ı şehidânı heman ettikçe yâd
İltihab-ı zahm-ı dil eyler demâdem izdiyad

Haşre dek bu yâre benden zâil olmaz yâ ibad
Ağlarım ABDÎ benimle dide-i can ağlasın

Bir gazeli :

Vefâ yok dil-rübâda bezm-i işrette muhabbet yok
Gönülde sabr sakide mürüvvet meyde lezzet yok

Ederler sohbet-i hubân ile def'-i elem herkes
Dil-i nâ-şâddan gayri bana hem derd ü mihnet yok

Cemâl-i yâri görmekle safâ-yâb olmak isterdim
Rakib-i bed-menişten rü'yet-i dildâra fırsat yok

Gidersen kûy-ı cânâne sabâ var halimi arz et
Tenimde tab ü takat gözlerimde hâb-ı rahat yok

Tahassürle ne denlû âh ü feryâd eylesem ABDÎ
Yanar nâr-ı muhabbetle vücûdum yâre vuslat yok

ABDİ
(Mahmud)

Adı Mahmud, şîir mahlası Abdi'dir. Sa'izâde Hüseyin Efendi adında bir zatın oğludur. Tahsilini İhlasiye Medresesi'nde yapmış, iyi derece ile buradan mezun olmuştur. Daha sonra bu medresenin yanındaki aynı adlı camie imam ve medreseye müderris olmuştur. Halim, iyiliksever, mütevazî bir kişidir. Bu özelliklerinden dolayı Urfa'da Melek Mahmud olarak tanınmıştır. 1901 yılında vefat etmiş ve Bedi'üz-Zaman Mezarlığı'na defnedilmiştir. Çok şîir yazdığı söyleniyor. Bu şîirler bir araya getirilmiş değildir. Henüz basılmamış bir mevlidi hususi kütüphanemdedir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir mersiye :

Geldi aşûr-ı Muharrem aşîkan eyler sala
Kim Hüseyin için bu dem olur figana müptela
Mucîb-i Cennettir elhak sabire çün Kerbela
Kalb-i uşşaka Hüseyin nûru vermiştir cilâ
Bir bölük gümrah elinde kaldı şâh-ı Kerbela
Server-i cümle şehidan oldu ol şâh-ı ûlâ

Kıl nazar Şâmilerin Kûfilerin tuğyânına
Bir içim su vermediler ol Resûlün âline

Ol ateş-gûyan saçıldı Kerbela meydanına
Teşne-gân-ı Kevser ırmağı uluvv ü şânına
Bir bölük gümrah elinde kaldı şâh-ı Kerbela
Server-i cümle şehidan oldu ol şâh-ı ûlâ

Lâle renk oldu seherlerde kenar-ı asümân
Matemin tuttu Hüseyin Hûr ü Gılman ins ü can
Serteser doldu semâ vü arza feryâd ü figan
Gûş-vâr-ı arş iken gör noldu ol sahib zaman
Bir bölük gümrah elinde kaldı şâh-ı Kerbela
Server-i cümle şehidan oldu ol şâh-ı ûlâ

Çıktı bir mel'un anın tâ sine-i sûzanına
Vurdu sikkessin o zalim Şah Hüseyin gerdânına
Etiler bunca hakaret dü cihan sultanına
Cennet içre Hûriler müştak anın didârına
Bir bölük gümrah elinde kaldı şâh-ı Kerbela
Server-i cümle şehidan oldu ol şâh-ı ûlâ

Ümmü Gülsüm ile Zeynep ah aha der vah aha
Hem Sekine Şah Ali Zeyn'el-Aba der vah eba
Kana müstağrak olunca nûr-ı ayn-ı Murtaza
ABDÎ-i biçâre de kan ağlasın subh ü mesâ
Bir bölük gümrah elinde kaldı şâh-ı Kerbela
Server-i cümle şehidân oldu ol şâh-ı ûlâ

Yusuf Paşa Camiinin şimal kapısındaki çeşme kitabesi :

Sarf ederse malını her kim ki hayra bi-güman
Erişir imdâdına her dem Hüdâ-yı müstean

Buldular câ-yı saâdette ferah bi-hadd kamu
Berhayat iken koyan âsâr-ı rahmetten nişan

Sahib'ül-hayra şehid-i Kerbela'nın aşkına
Cû-yı feyzinden vere bir câm-ı pür Fahr-ı Cihan

Dü cihanda eyleşin hasıl anın maksûdunu
Reh-nüma olsun ana hem zümre-i sahib dilân

ABDÎ'yâ hâmem dedi mu'cem ile tarihini
Hak anı cavid kılsın kim becah-ı husrevan

Hicri 1298

Mevlidinden :

Dinleyin kimdir bilesiz ol habib-i Kibriya
Ahmed ü Mahmud ü Hamid hem Muhammed Mustafa
Kadri âlâlardan âlâ Halıkın mahbûbudur
İns ü cinn ü hem melâik cümlelerin matlubudur
Gelmeseydi aleme ol sadr-ı bedr-i kâinat
Silk-i dehre nazm olunmazdı vücûd-ı mümkünat
Tâc-ı levlâk ile olmuştur mutevvec bi-güman
Hürmetiyeğin yaratılmıştır zemin ü asûman

Kafiyelele mesnevi kafiyesinde düzenlenmiş bir na't-ı şerifi :

Esselatü vesselam ey dürr-i deryâ-yı vücûd
Esselatü vesselam ey memba'-ı esrar-ı cûd
Esselatü vesselam ey zübde-i kevn ü mekân
Esselatü vesselam ey pâdişâh-ı dü cihan
Esselatü vesselam ey pertev-i hurşid-i zat
Esselatü vesselam ey mazhar-ı nûr-ı sıfat
Esselatü vesselam ey rahmeten li'l-alemin
Esselatü vesselam ey nakş-ı bend-i ma-ı tin
Esselatü vesselam ey server-i hayl-i rüsûl
Esselatü vesselam ey hâdi-i rah-ı sübûl

Esselatü vesselam ey bûlbûl-i gülzar-ı din
Esselatü vesselam ey tûti-i şer'-i mübin
Esselatü vesselam ey mûntehâ-yı evvelin
Esselatü vesselam ey mübtedâ-yı âhirin

ADMİ
(Muhammed)

Adı Muhammed, şîir mahlası Admî'dir. 1818 yılında Urfa Harran'a bağlı Bozhöyük Köyü'nde doğmuştur. Ailesi Kurucabey denilen bir aşirete bağlıdır. Tahsilini Urfa'da tamamlamıştır. 1853 yılında Urfa İdare Meclisi kâtipliğine atanmış, 1856 yılında akrabası olan şair Muhammed Salih Sami'nin vefatı üzerine onun yerine Urfa Tahrirat Müdürü olmuştur. 1873 yılından başlayarak Misis, Kozan, Adana, Silifke, Payas tahrirat müdürlüklerine tayin edilmiş, 1886 yılında emekli olduktan sonra yerleştiği Adana'da 1900 yılında vefat etmiştir. Nur yüzlü, hafız, kırâat-ı seb'adan mezun, güzel sesli, iyi ahlak sahibi, Nakşibendi bir zattır. Şiirleri bir mecmuada toplanmış olup akrabalarındadır. Manzum ve matbu bir de ŞÜKÜFENAMESİ vardır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Mütekerrir Muhammes :

Ebrûlerinin zahmı nihandır ciğerimde
Gül ruhlarının handeleri çeşm-i şerimde
Bâran yerine kan döküyor didelerim de
Sevdâ-yı muhabbet esiyor şimdi serimde
Takdire ne çare bu da varmış kaderimde

Mest etti benim aklımı bir zülf-i sanemsâ
Bir hande ile etti benim aklımı yağma
Yaktı yandırdı beni ol gül-i hamra

Sevdâ-yı muhabbet esiyor şimdi serimde
Takdire ne çâre bu da varmış kaderimde

Ol gonçe-femin çeşm-i siyâhı da kanar mı
Hasretzedesin bir gün olur yârı anar mı
Yârab acaba yandığım ateşlere ol yâr yanar mı
Sevdâ-yı muhabbet esiyor şimdi serimde
Takdire ne çâre bu da varmış kaderimde

ADMÎ nice bir dil-i elem hicrine yansın
Hasret çekerek gerdemim al kana boyansın
Yârab yandığım ateşlere ol yâr da yansın
Sevdâ-yı muhabbet esiyor şimdi serimde
Takdire ne çâre bu da varmış kaderimde

Şükûfenamesi'nin sonuna eklediği mütekerrir bir müseddes:

Bu reng ü letâfet güle gülzâre de kalmaz
Gülzâre güle hem gül-i ruhsâre de kalmaz
Evrak-ı münakkaş bütün ezhâre de kalmaz
Eyyâm-ı safâ yâre de ağyâre de kalmaz
Kurbîyyet-i gül bülbüle de hâre de kalmaz
Hengâm-ı tarab meste de huşyâre de kalmaz

Bülbül geceler nağme-dıraz etmeğe değmez
Feryad ile daldan dala bâz etmeğe değmez
Gül bülbüle bu mertebe nâz etmeğe değmez
Bülbül güle de bunca niyaz etmeğe değmez
Kurbîyyet-i gül bülbüle de hâre de kalmaz
Hengâm-ı tarab meste de huşyâre de kalmaz
Gül mevsimi feryâd ü figan etmeğe bakma
Bülbül ciğerin derd ile kan etmeğe bakma

Râz-ı dilin gonce nihan etmeğe bakma
Ahvâlini bülbüle beyân etmeğe bakma
Kurbiyyet-i gül bülbüle de hâre de kalmaz
Hengâm-ı tarab meste de huşyâre de kalmaz

Gül mevsimi gülşende biraz gerçi safe var
Derd ehline amma ki yine başka cefâ var
Ger goncede hande-leb bülbülde bükâ var
Sanma ki cihânın gam ü zevkinde bekaa var
Kurbiyyet-i gül bülbüle de hâre de kalmaz
Hengâm-ı tarab meste de huşyâre de kalmaz

Ra'nâ biliriz reng-i çimen zıll-ı hayaldır
Eyyâm-ı hazan zıll-ı hayâl olmağa daldır
Gafillere hep sebze vü alı anın aldır
Bir hal ile kalmak bu cihan emr-i muhaldır
Kurbiyyet-i gül bülbüle de hâre de kalmaz
Hengâm-ı tarab meste de huşyâre de kalmaz

Sanma gül için nâle kılar bülbül-i şeydâ
Huşyâre çemenzar-ı hazanın eder iymâ
Mümkün mü sebat üzre cihanda kala eşya
Âkil kişi dünyaya belin bağlamaz asla
Kurbiyyet-i gül bülbüle de hâre de kalmaz
Hengâm-ı tarab meste de huşyâre de kalmaz

Bir halde kalmaz biliriz rengi çemenzar
Hep zâil olur revnak-ı zıb-i gül ü gülzar
Huşyâr olagör meygede-i aşkda huşyâr
ADMÎ bu hayalhâneye bel bağlama zinhar
Kurbiyyet-i gül bülbüle de hâre de kalmaz
Hengâm-ı tarab meste de huşyâre de kalmaz

Bir gazel :

Şamda Vâiz Dede derler o biziz
Pend ile leb-zede derler o biziz
Etmeyiz gerçi biz amma tafsil
Ebkem-i arbeye derler o biziz
Vakıfız felsefe-i eş'âra
Gûşîş-i beyhûde derler o biziz
Terkedip hankâhı medreseyi
Sâkin-i meygede derler o biziz
Etti iflâsı bizi pek berbad
Mal dellâlı da derler o biziz
Mışmışı tûtî görüp ah çekerek
Göz bakkalı da derler o biziz
Fâikiz safsata-i eş'âra
ABMÎ-i geb-zede derler o biziz

Cami-i Kebir Mezarlığı'nda medfun Şeyh Muhammed Buhari'nin mezar kitabesi :

Bilirsin dâr ı dünya kimseye baki değil ey dil
Fenâfillah olup eyle vücûd-ı sermedi hasil
Dü alamde nefisdir âdeme sermâye-i izzet
Hüdâdan gayre sarfetme anı maksûda ol vâsıl
Cenab-ı Şeyh Efendi El-Buhari kaddese sirruh
O zât-ı pâk-i ğavs'el-vasilin kutb'ül-zamânı bil
Fenâ seccâdesinde neşr-i feyz etti reşâhatle
Bekaa tekyesinin ta'mirine sa'y eyledi bu yıl
Oku bir Fatiha ihvâne ADMÎ söyle tarihin
Makâm-ı vuslata da'vet olup ol merdüm-i kâmil

Şükûfenamesinin sonundaki tarih beyti :

Bu zibâ nüshaya imlâ ederken bir güzel tarih
Bihamdülillah Şükûfenâme-i Admî tamam oldu

ÂLİM
(Mustafa)

Asıl adı Mustafa, mahlası Âlim'dir. 19. yüzyılın ilk yarısında yetişmiş, Sakıp Efendi'ye intisab etmiş bir şairdir. Şiirlerinin büyük çoğunluğunu manzum tarihler oluşturuyor. Urfa'da bir çok mezara ve hayır kurumlarına, onun kitabe yazdığı görülüyor. Arkadaşı Sakıp Emin'in ölümü üzerine yazdığı kitabe ünlüdür. Ölüm tarihi belli değildir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Sakıp Emin Efendi'nin mezar taşı kitabesi :

Âh bu çarh-ı fenâ bir kimseye olmadı yâr
Kim ki meyletti ana âhırı oldu târûmar
İşte bu zat-ı kiram Sakıp Efendi Hazreti
Nice devran sürmüş iken yine etti nakl-i bar
Nice hayrat nice âsâr etmişti dehrde
Nice miskine tasadduk vermiş iken bi-şûmar
Mevttten ihlâsına vermedi hiç bir fâide
Etti dünya akıbet süknâsını dâr-ı mezar
Eyleye dünyası veş Uhrâsını ma'mur anın
Rahmet-i gufranına nâil ede Perverdigâr
ÂLİMÂ tarih dedi mu'cemle çıktı yediler
Cennet-i Adnini Sakıp eyledi câ-yı karar

Rumi 1291

Bir gazeli :

Acep teſrif edip dilber bana bir günce gelmez mi
Medet divâne gönlüm ſ d olup bir günce gelmez mi
Ne halettir eder her bâr a y r ile hoſ sohbet
Ben  ft deye nevbet gelip bir günce gelmez mi
Yıkar h tir-ı m hz num beni gam-n k eder geh geh
Mürüvvet eyleyip ol lut fk r bir günce gelmez mi
Akar  b  d   eſmim r z   ſeb dinmez firakımdan
Œeh-i hub n-ı asrım g ſ edip bir günce gelmez mi
Siyakat eylemekten  zge k r olmaz sana  lim
Gönül ey  bu hâlet ne ey  bir günce gelmez mi

ÂTIF

19. yüzyılın ilk yıllarında Birecik'te doğmuş olduğu sanılıyor. Hayatı hakkında hiç bir bilgimiz yoktur.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

İki nevres ne güzel birbirinin hayranı
 Kimse bilmez ki ben ol goncelerin giryânı
 Birisi bağ-ı letâfette açılmış güldür
 Kamu bülbüller eder anın için efganı
 Birisi sahib-i ihsan-ı kerem uşşâka
 İyd-ı vaslında ola cânım anın kurbanı
 Birinin hükmü tutar hûbluk ile dünyayı
 Biri olmuş kamu üftâdelerin sultanı
 Bu kadar âh ederim bir bûse de lutfeylemez
 ÂTIF'a yok mu acep ol perinin iz'anı

Bir başka gazeli :

Saki-i gül çehreden ahz eyledim biatı
 Bâde-i gül rengide buldum kamu her hâleti
 Kûşe-i meyhânede itmam verirdim çileme
 Zâir-i puthânenin izniyle içtim şerbeti
 Bâde-i gül gûna baş eğsem sezâdır sakiyâ
 Hâk-pâyın bûs edip herdem kılsam hizmeti

Rind-i mestim ehl-i diller hizmetinden feyz alıp
Bilmiřim meyde olan her haleti keyfiyeti
Bir şeh-i âdildir ol âlemde ÂTIF bâde kim
Serteser âlemleri tuttu hümâ-yı hayreti

Bir kıt'ası :

El amân ey gülizârım sine çâk oldum yeter
Andelib-i mihnetim yandım helâk oldum yeter
Âdem idim sâye-i lutfünde ey âlicenab
Zir-i pâlarda kalıp da şimdi hâk oldum yeter

AZMÎ
(Ahmed)

1888'de Urfa'da doğmuştur. Kâtipzade Ebuzer Efendi'nin oğludur. Okuma ve yazmayı şair olan babasından öğrenmiş, Rızvaniye Medresesi'ne girmişse de sonradan bitirmeden ayrılmıştır. 1914 yılında ölümüne kadar çiftçilikle uğraşmıştır. Mezarı Bedi'üz-Zaman Mezarlığı'ndadır. Zengin bir kütüphane bırakmıştır. Mürettep bir divançesi ile Seferberlik adı altında uzun bir destanı vardır. Musikişinas, yumuşak huylu, dindar bir kişi olduğu söyleniyor.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Anladım me'mûl-ı dil vaslın keremdir sevdiğim
Sana ikrâm-ı gedâ her dem ehemdir sevdiğim
Ol dem imdâdına gel ömrüm müsemmemdir helâk
Derdime her dem deva la'lindir emdir sevdiğim
Âh kim şeydâ dile vaslında kâm aldırmadın
Hâsılı âvâre-dil derd ü eledir sevdiğim
Âleme rüsva olursan da değil gam serverâ
Mahvolur ömrüm çi sûd dilde veremdir sevdiğim
Her merâmın hâsıl ola dem ola hâlin sora
AZMÎ'yâ çekme elem ehl-i himemdir sevdiğim

Diğer bir gazeli :

Aldı aklım yine serden taze sevdâlar benim
Zülfü sümbül bû-yı geysû-yı semensâlar benim
Kays-veş bir Leylinin Mecnûnuyum şâyesteyim
Deşt-i aşk içre enisim olsa sevdâlar benim
Öyle sermestim ki nik ü bed nedir fark etmezem
Zerrece yoktur gözümde olsa dünyalar benim
Meh-cebinim dil verelden kaamet-i muvzûnuna
Hâr ü has gibi gözümde serv-i bâlâlar benim
Arzû-yı bûs-ı la'linle turunc-ı ğabğabın
Hâne-i gönlüm harab eyler bu ayvalar benim
Vaslına can nakdi verdim yine pazar uymadı
Ettiğim bicâ imiş AZMÎ temennâlar benim

Şair Nabî'nin ünlü «bu» redifli gazeline yaptığı tahmiş :

Şefâat mâdeni sultan-ı cümle enbiyâdır bu
Saâdet burcunun mah-ı imanı etkiyadır bu
Şefi'-i rûz-ı mahşerdir dahi sahib-livâdır bu
Sakın terk-i edepten küy-ı mahbub-ı hüdâdır bu
Nazargâh-ı ilâhidir Makam-ı Mustafadır bu

Adil olmaz dü çeşme amber serâ-yı sirette
Muhammeddir gülâb Cennet içre câh-ı işrette
Medine şehri sultanı medânidir şerafette
Habib-i Kibriyânın hâb-gâhıdır fazilette
Tevaffuk-kerde-i arş-ı Cenab-ı Kibriyâdır bu

Bu yerde defnolan cânâ Resulün zât-ı pâkidir
Zemin ü âsümânın mefhar-i mal-i şerakidir
Semâvâta tafahhur eyleyen bu ravza hâkidir

Felekte mâh-ı nev Bab'üs-selâmın sine çâkidir
Bunun kandili cevzâ matla'-ı nûr-ı ziyâdır bu

Bu hâk içre yatan kimdir bil ey gafil
Nazar kıl terk-i ta'zim eyleme benlikle ey âkil
Yüzün sür âsitânın hâkine ol devlete nail
Bu hâkin pertevinden oldu dicûr-ı âdem zail
Amâden açtı mevcûdâtı çeşmin tûtiyâdır bu

Niceler nâle eyler rûz ü şeb yalvarır Allaha
Bihakk-ı Kâbe vü Zemzem bizi erdirgil ol şâha
Nasib etti Hüdâ AZMÎ eriştî ol şehinşâha
Mürâat-ı edeb şartıyla NABÎ gir o dergâha
Mutaf-ı kudsiyandır cilvegâh-ı enbiyâdır bu

BEDRİ ALPAY

16 Mayıs 1905 (12 Rebbiy'ül-evvel 1321) tarihinde Urfa'da doğmuştur. Babası tüccardan Sorkânî Muhammed Şefik'tir. Anasının adı Zeynep'tir. Babası Hasan Paşa Medresesi'ni bitirmiş, alim ve dindar bir kişi, annesi ise münevver bir kadındır. Okuma yazmayı mahalle mektebinde Müslüm Hafız ve İsmail Efendi'den öğrenmiş, o zaman yeni açılan Nümûne Mektebi'ni bitirmiş, Kutbeddin Medresesi'nde sonradan Medine'de vefat eden Hacı Hasan Efendi'den ilim tahsil etmiştir. Ancak medrese tahsilini yarım bırakarak memuriyete başlamış, 18 yaşındayken Bidâyet Mahkemesi zabıt kâtibi olmuştur. İki yıl sonra belediye muhasipliğine geçmiş, vatanî görevini 1927 senesinde Diyarbakır'da yapmıştır. Askerlik dönüşü belediyedeki görevini altı yıl daha sürdürmüş, istifa ederek ticaret hayatına atılmıştır. 1946 yılında İzmir'e yerleşmiş, 1953'te ise İstanbul'a taşınmıştır. 1963 yılında tekrar Urfa'ya dönmüş, Topraksu'da bir müddet çalıştıktan sonra yaş haddinden emekli olmuştur.

Eserleri :

1. Bir mecmuada toplanmış şiirler
2. Urfa Şairleri
3. Manilerimiz
4. Kurtuluş (3 perde piyes, oynanmıştır.)
5. Urfa'da Yetişen Bilginler

6. Urfa Kitabeleri
7. Peygamberler ve Veliler Yurdu Urfa
8. Urfa Tarihi
9. Mahalli gazeteler ile Aylık Ansiklopedi, Millet, Türk İslam Dergi'sinde yayınlanan makaleler
10. Yayla Çiçeği (Roman)
11. Dağların Çocuğu (Roman)
12. Aşk ve Zafer (Haçlı Seferlerini havi tarihi roman)
13. Aşk ve Din (Haçlı Seferlerini havi tarihi roman)
14. Kurtuluş (Urfa kurtuluşunu anlatan roman)
15. Kara Mahmud (Roman)

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Gazel şeklinde tertib edilmiş bir na't-ı şerif :

Esselam ey Hazret-i Hakkın ulu peygamberi
Esselam ey nesl-i âdem âdemin tâc-ı seri
Fahreder zâtınla âlem ey habib-i kibriya
Esselam ey mâverâda rû'yetullah mazharı
Sünnetindir evliyaullâhı irşâd eyleyen
Esselam ey nûr-ı pâkindir nebiler rehberi
Aşk ü şevkînle felekte devr eden seyyâreler
Esselam etmekteler dünyaya zîb ü ferî
Bedriyi dûr etme lutfundan eyâ Hayr'ül-vera
Bende-i âl-i abâdır ey şefâat masdarı

Nabî'nin meşhur gazelini tahmis :

Aman zâir nazar kıl pertev efzâ-yı semâdır bu
Zemin ü âsümâne fışkıran nûr-ı Hüdâdır bu
Şefâatkânının kabri makarr-ı asfiyâdır bu
Sakın terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı hüdâdır bu
Nazargâh-ı ilâhidir makam-ı Mustafadır bu

Yatan bu kubbe-i Hadrada eşsizdir şerafette
Anınçün halk olunmuştur ne varsa sermediyette
O sertac-ı nübüvvettir avâlim-i risâlette
Resûl-i Kibriyânın hâb-gâhıdır fazilette
Tevaffuk-kerde-i arş-ı cenab-ı kibriyâdır bu

Uyanlar zât-ı pâkine oluptur devlete nâil
Ona ümmet olan olur mu başka kapıda sâil
Ne mes'uttur o dergâh-ı muallâya olan vasıl
Bu hâkin pertevinden oldu dicûr-ı âdem zâil
Amâden açtı mevcûdâtı çeşm-i tûtiyâdır bu

Bu ravza rahmeten li'l-aleminin hâk-i pâkidir
Semâvata tefahhür eyleyen bu ravza hâkidir
Ona yüz sürmeyen müştâklar hep derd-nâkidir
Felekte mah-ı nev-Bab'üs-selâmın sine-çâkidir
Bunun kandil-i cevzâ matla'-i nûr-ı ziyâdır bu

Nefes aldıkça şükr eyle seni halk eden Allaha
Salat ile selâmın sun demâdem ol ulu şâha
Yüzün sürmek nasib etsin sana BEDRİ o dergâha
Mürâat-ı edeb şartıyla gir Nabî bu dergâha
Mutâf-ı kudsiyandır busegâh-ı enbiyâdır bu

BERKİ
(Ahmed)

1840 yılında Urfa'da doğmuştur. Hacı Abbas adında bir zatın oğludur. Yusuf Paşa Medresesi'ne devam etmişse de mezun olmadan oradan ayrılarak memuriyet hayatına atılmış, 1862'de Bağdat'a gitmiş, polis okuluna girmiş, 1868 yılında polis komiserliğine terfi etmiş, 1870 senesinde Bağdat valisi olan Mithat Paşa'nın maiyetinde bulunmuştur. Babasının aracılığıyla Urfa mutasarrıfı Rumi Mehmet Paşa'nın daveti üzerine Urfa'ya dönmüş, Urfa nüfus memurluğu yapmıştır. 1884 yılında bu görevinden azledilmiş, bu tarihte Suruç maliye baş tahsildarlığı, 1888 yılında Maraş baş tahsildarlığına getirilmiştir. 1889 yılında ailesi ile İstanbul'a gezmeye gitmiş, deniz yoluyla dönerken vefat ettiğiinden cenazesi Akdeniz sularına gömülmüştür. Seyrek sakallı, esmer renkli, uzun boylu, alevi meşrep bir şairdir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Gerçi inşâda lûgat sözde belâğat gibidir
Hakim-i nehr-i revan aynı şeriat gibidir
Âleme zulm ü ezâ feyz-i tarikat olmuş
Geceler nûş-ı şarab zıkr ü ibâdet gibidir
Arzihâlin sorsa ger şerm ü hicap ile fakir

Çık dışarıya herif lafz-ı inayet gibidir
Ne kadar akça verirsın de umarlar bişek
Parasız hâlini arz cürm ü kabahat gibidir
Çarh-ı giç-rev hâlini eyle tefekkür BERKÎ
Künc-i uzlet bu dem evreng-i riyâset gibidir

Bir gazelinden :

Bu gün dildar-ı gül çehre yine yüzden nikab açmış
Sanarsın semt-i maşrıktan yüzüne âfitaḥ açmış
Muallim lutfile âzâd kıl ol servi mektepten
Anın tarifine canlar durup sâf sâf kitap açmış
.....

BİCAN
(Ahmed)

Siverek'te doğmuş ümmi bir halk şairidir. Keçeci olarak 1902 yılında Urfa'ya gelmiş ve altı yıl burada kalmıştır. 1910 senesinde ölen Ahmet Bican'ın mezarı Siverek'tedir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir koşmasından :

Siverek kalesi topraktır Bican
Yârimin menzili ıraktır Bican
Ne gelen var ondan ne ona giden
Yara kavuşmağın uzaktır Bican

Bir mersiyesi :

Senin kabrinde ey can bilmezem efgan eden kimdir
Acep seng-i mezarın al kızıl kan eyleyen kimdir
Harâmizâdeler sarmış bütün etraf ü eknâfın
Hakaretle seni mecruh edip üryan eden kimdir
Görüldü pâre pâre bir yüzünde hırka-i şâlin
Vücûd-ı nâzeninin hâke yeksan eyleyen kimdir
Sabâ-veş dolaşıp bulsam katil-i ğaddârın
Mükedder askerle azm-i meydan eyleyen kimdir
Yanarsam yeri var amma hayâlinle bu mâtemde
Fırakınla yanıp Bicanı bican eyleyen kimdir

**Urfa Kabahaydar Nahiyesi Harami Burcu mahallinde şehit
edilen Mevlevî Şeyhi Şeyh Ali Dede için yazdığı destandan :**

Haramizadeler durdu nişâne
Bak nasıl kıydılar şu perişâne
Müessir kurşunlar erince cânı
Doldurdu efganı çölü yabanı

Ne yatarsın uyan ey kaddi ar'ar
Seni vuran kimdir kim o derbeder
Rehberdir zatına Cenab-ı Haydar
Dünyevî uhrevî yüksektir şanı

Hazık tabib keşfetmedi yarayı
Kime arz edeyim bu macerayı
Maktul diye takrir eden tuğrayı
Hamemdir eyleyen zarı nihanı

.....
Şehadet şerbetin şu genç yaşında
Nûş ettin mi anı mevtın çağında
Bâğ-ban olduğun dostun bağında
Kokladın mı sümbül ile reyhanı

DURAK

1860 yılında Urfa'nın Dabakhane Mahallesi'nde doğmuştur. Kendisine Muhammed Durak adı verilmişse de bazı şiirlerinde Faik, bazı şiirlerinde Durak mahlasını kullanmıştır. Tüccar çiftçi Mollazade Hacı Süleyman Efendi'nin oğludur. Medreseye devam etmiş Şair Raşit ve Hacı Ali Efendi'den ders almıştır. Tahsilini bitirdikten sonra ticaret ve ziraatla meşgul olmuştur. Hafif süvari alayları tertibinde alay kâtipliğine alınmış, Balkan ve Birinci Cihan Savaşları'na katılmıştır. Çanakkale, Süveyş, Irak cephe-lerindeki savaşlara katılan şair, son olarak Kût'ül-Ammare muharebelerinde iki defa göğsünden yaralanmış, üçüncü defa kalbinden kurşunla vurularak 2 Haziran 1916'da şehit düşmüştür. Mürettep divanı ölümünden sonra kaybolmuştur. Şiirleri güçlü olup, tasavvuf ağırlıklıdır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Mey safânın ruhudur cam ise melbûsatıdır
 Reng-i şirinindeki revnak da tezyinâtıdır
 Bendeki aşk ü muhabbet ey peri lâmiânın
 Katreye te'sir-i envâr-ı ledünniyâtıdır
 Rûh-ı pâkim sani'in bir sırr-ı lâhutisidir

Cism-i çalâkım onun misbahıdır müşkâtıdır
Ol kadar hoşsun o rütbe şahsın ki dil-rübâ
Hüsn ile endâmın cemâl-i mutlakın mir'âtıdır
Sen kitab-ı kâinâtın zübde i eczâsısın
Gül yüzün bir suresi gonce lebin âyâtıdır
Lem terâni cilvesinden geç görün ey mehlîkaa
Dağ-ı sinem rü'yetin Tûr-ı tecelliyâtıdır
Dest-i nermiindeki lebriz-i mey sağarla gül
Bir daha sun ki DURAK meshûr ü te'sirâtıdır

EDİB (Abdullah)

Adı Abdullah, mahlası Edib'dir. 1901 yılında Urfa'da doğmuştur. Manifaturacı Hacı Mustafa Efendi'nin oğludur. Girdiği Rızvaniye Medresesi'nden 1918 yılında mezun olmuştur. Bir müddet babası ile beraber ticaret yapmıştır. Kuvvetli bir ilim sahibidir. Medresede hocaları Müftüzâde Hacı Abdurrahman, Şair Abdurrahman Rahmi, Şair Şevket, Şair Kıratoğlu Emin Efendi'lerden mantık, felsefe, Arapça, Farsça, edebiyat dersleri almıştır. 1924 yılında Urfa'nın Sarayönü mevkiinde Feyiz Kitabhanesi'ni açmış, büyük hizmetlerde bulunmuştur. 20 Mayıs 1976 tarihinde vefat etmiştir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazelinin üç beyit :

Ben ki meftûn-ı kemâl-i hüsnünün hayrânıyım
Bâr-gâhından beni gel sürme Allah aşkına
Takatım var mı benim seyr etmeğe çeşmânını
İzz ü nâz ile bana süzdürme Allah aşkına
Sahib-i arz-ı kalb-i halisdir EDİB-i pür-melûl
Gelmişim ben dergâhından sürme Allah aşkına

Bir gazelinin :

Ne kabahat ne cinâyet ne cürüm olur işi
Hükmü vicdân muvafık hareket etse kişi

Hece vezniyle yazılmış «Şiir ve Şair» adlı şiiri :

Daha çıkmadan güneş
Sevdalı bir iki eş
Yavaş yavaş geziyor
Uzakta hoş bir kaya
Göğsünü vermiş aya
Menekşeler sızıyor

Artık güneş çıkacak
Bülbüller şakıyacak
Şu güllüğün içinde
Şimdi her taraf çimen
Papatyalar yasemen
Serinliğin içinde

Bütün bu boş tabloda
Bir kişi var âlûde
Kederlerle pek durgun
Elinde altın kalem
Yüreği dolu elem
Oturuyor pek durgun

Şairdir bu biçare
Gezer durur avare
Tabiattan çok memnun
Tabiat ne şiirdir
Pek müthiş bir sihirdir
İnsanı eder meftun

EMİN
(Kıratoğlu Muhammed)

1884 yılında Urfa'da doğdu. Kıratoğlu Mahmud Efendi'nin oğludur. Mürettep divanının başında kendi doğum tarihine düşürülen bir tarih beyti vardır :

Arabi üçyüz iki şehr-i Muharrem üç idi
Anadan doğdu ve dünyaya kadem bastı Emin

İlk tahsilini bitirip Haydariye Medresesi'ne başladığı yıllarda şiir yazmaya başlamıştır. Aşağıdaki beyit onun medreseye yatılı olarak girdiğini gösteriyor :

Dedi tarihini şol mâh-ı Muharrem'de Emin
Ki saâdetle dilâ oldu zehi hücre-nişin.

Medreseyi bitirir bitirmez silah altına alınır. Askerliğini Suriye Cephesi'nde yapan şair 1918'de terhis edilir, Urfa'ya gelince kendisine Harran Şer'iyye Mahkemesi baş kâtipliği görevi verilir. Bunu da

Dedi tarihini mu'cemle gelüp mevsim-i har
Oldu çün mahkeme-i şer'ide başkâtib Emin

şeklinde tarih beyti olarak kendi söylüyor. 1923'te Yaylak İlk Mektep müdürlüğüne, 1930'da Suruç İlk Mektep müdürlüğüne atanır. 1933'te aşırı sinir yıpranmasından tedavi olmak üzere İstanbul'a giderse de şifa bulamaz. Kendi isteğiyle emekliye ay-

rılıp, 1941 yılında vefat eder. Mezarı Harran Kapı'dadır. İyi huy-
lu, zeki, mütevazî bir insandır. Her zaman güler, hastalığında bile
mütebessim olmaya çalışırdı. Şair tabiatlıydı. Şiirlerini çok ko-
laylıkla yazar, yazdıklarını zevkle okuturdu. Divanında münacat,
na't, kaside, gazel, murabba, muhammes, tahmis, muamma, ta-
rih, kıt'a, müfredat, terkiib-i bend ve destanlar yer alır. Şiirle-
rinde Şevket'in etkisi görülür. Mürettep bir divanı, 203 beyitlik
mevlidi, 613 beyitlik peygamberimizin vefatını anlatan Firakiye
adlı eserleri vardır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Divanındaki ilk gazel :

Aşık ol ey dil tarik-i aşka eyle iktida
Çünkü râh-ı aşka kimse bulmamıştır ibtida
Bahr-ı aşka soyunup ğevvas olanlar ey gönül
Dediler deryâ-yı aşka yoktur asla intihâ
Rehber-i ûlâsı oldur lâmekân ikliminin
On sekiz bin alem anda ğark oluptur bi-riya
Vakıf olmak ister isen küntü keniz esrârına
Aşka yapış kalmasın gönlünde asla mâsivâ
Yâ ilahî zat-ı pâkin hürmetiyeçün kıl kerem
Zerre-i aşkın ümit eyler EMİN-i bi-nevâ

**Tedavi maksadıyla gittiği İstanbul'da Eyyüb Sultan'ı ziyareti
sırasında söylediği Feryadname'sinden iki beyit :**

Medet kıl dertliyim dermana geldim yâ Ebâ Eyyub
Dehilem hastayım Lokmana geldim yâ Ebâ Eyyub
Münevver kılmış İstanbulu gördüm ravza-i pâkin
Şifâ ümmid edip ihsana geldim yâ Ebâ Eyyub

Bir münacatından bazı beyitler :

Çoktur kusurum süphanım Allah
Yoktur huzurum süphanım Allah
Hâlim fenâdır işim hatâdır
Kârin atâdır süphanım Allah
Cürm ü kabâhat çoktur be ğayet
Vergil nedâmet rahmanım Allah
Emin-i pür zar ağlar beher bar
Derde giriftâr Lokmanım Allah

Şevket'in gazeline yaptığı tanmisten iki bend :

Gülzâr-ı cinânda çalınır nây-ı Muhammed
Mest eyledi aşıkları sevdâ-yı Muhammed
Firdevse ziya verdi tecellâ-yı Muhammed
Cennet gülüdür âriz-ı hamrâ-yı Muhammed
Can bülbülü olsa nola şeydâ-yı Muhammed

Yüz sürmüş Emin sen gibi bir şâh-ı penâha
Kurtar anı lutfunla ki gark oldu günâha
Canım da fedâ ben de fedâ bir nim-nigâha
Şevket kulunu et vasıl-ı didâr-ı ilâha
Fetheleyecek Cennet-i Âlâyı Muhammed

Mevlidinden :

Diyelim nâm-ı Hakkla ibtidâsın
Hüdâ avniyle bula intihâsın
Refik ede bize tevfiğin Allah
Her anda diyelim elhamdülillah
Resulüne edip her dem selâmı
Kim oldur cümle enbiyânın imâmı
Dahi âline evlâdına her dem
Selat ile selam olsun mükerrem
Kim anlardır bu ümmetin pişvâsı
Hüdâ dostu resulün âşinâsı

FÂİZ (Müslüm)

Asıl adı Müslüm, mahlası Fâiz'dir. 1823 yılında Urfa'da doğmuştur. Arabi kâtibizade Hafız Muhammed Efendi'nin oğludur. Müslüm Fâiz zamanında düzenli bir eğitim görmemişse de babası tarafından eğitilmiştir. İlk memuriyeti Urfa tahrirat kâtipliğidir. Üç sene bu görevde bulunduktan sonra büyük kardeşi İsmail Efendi'nin yerine arabi kâtibi olmuştur. Arabi kâtipliği o zaman Harran Ovası'ndan başlayarak Fırat havzasına kadar yaşayan Arapça konuşan halkın işlerine bakan devlet memurluğudur. Bu memuriyetin lağvından sonra, şair önce Halfeti, sonra da Antep tahrirat kâtipliğine getirildi. Emekli olduktan sonra Birecik'te yerleşti. Misafir olarak gittiği Antep'te 1877 yılında vefat etti. Gençliğinde evlenmiş, evliliği yedi yıl sürmüş, bir hiddet sonucu karısını boşamış, yaptığı bu işten pişman olmuş, yeniden birleşmeye muvaffak olamayınca ömrü boyunca yalnız yaşamıştır. Bu yalnızlığı ise kendisine içki alışkanlığı getirmiştir. Nüktedan, buna karşılık çok asabi biriymiş. İçki alemleri onda bir musiki tutkusu oluşturmuş, bir kaç tür çalgı aletini çalmayı öğrenmiştir. Beste yapacak kadar musiki bilgisi vardır. Şiirleri güzel ve akıcıdır. Ayrılıktan duyulan elemeleri ve sıkıntıları şiirine konu edinmiştir. Şiirlerinin çoğunu irticalen söylemiştir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Boşadığı ve sonra birleşmek istediği hanımı için yazdığı bir müttekerrir murabba :

Ferâğat kıl yeter cânâ cefâdan
Hazer kılmaz mısın âh-ı gedâdan
Umulmaz bu sitem sen aşinâdan
Ne gördün bilmezem ben müptelâdan

Ten-i bîmarı yaktı nar-ı hasret
Erişti dûd-ı âhım arşa kat kat
Terahhum eyle gelmez buna takat
Ne gördün bilmezem ben müptelâdan

Gönül zehrâbe-i aşkınla gamhar
Harim-i vaslın oldu şimdi ağyâr
Daha kan ağlasın mı FÂİZ-i zâr
Ne gördün bilmezem ben müptelâdan

Ne hayâl eylersem hâtırıma yâr gelir
Ne tasavvur ki kılsam dile dildâr gelir

Matlâlı gazeli de aynı amaçla yazılmıştır. Bazı şiirlerinde de kendi kendine sabır tavsiye eder.

Sabrdan gayrı buna çare yok amma FÂİZ
Yâri ağyâr ile görmek kati düşvâr gelir
Şifâ-yı vasl umarken ye's ü hicrin içirdin sen
Çıkıp hûn-ı ciğer tâ can ü aklım eyledi sersem
Müdâva eylemezsin ger visâlinle tabibim sen
Bulunmaz yâreme tıbhâne-i âlemde bir merhem
Cerâhat-ı sinan-ı hicr-i bi-pâyanıma cânâ
Acep güftâr-ı şirinimden özge var mı em bilmem

Zevâl-i nimet-i vaslınla mağrur olduğumdandır
Firâk-ı kâkûl-i gülçinin etti gönlümü derhem
Değil tasviri kabil nakş-ı hüsnün ey peri-peyker
Musavvirlikte olsam mani-i Behzad ile tev'em
Figan ü nâleden cânâ vücûdum nâle dönmüştür
Demem esrar-ı aşkın gitse başım liyk sen söyle
Kimi etsin acep FÂİZ derûnun derdine mahrem

FÂNÎ
(Muhammed)

Asıl adı Muhammed, mahlası Fâni'dir. 1738 yılında Urfa'da doğmuş, tahsilini medresede tamamlayarak icazet almış, ticaretle meşgul olmuş, 1800 yılında vefat etmiştir. Mezarı Bedi'üz-Zaman Mezarlığı'ndadır. Bilgili ve güçlü bir şairdir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Nerkis-i çeşmin gören huşyâr iken mahmûr olur
Nokta-i hâlin ki gözden dûr ola göz kör olur
Zülfün altında ruhun bir berk-i rahşândır senin
Geh sipihre arz eder geh ebrde mestûr olur
Fıskırır gönlüm benim ef'i gören kuşlar gibi
Her kaçan kim zülf ü ruhsârın bana manzur olur
Ayrılık hoştur ki vaslında nizârım zârdan
Nuru artar her kadar kim mihrden meh dûr olur
Yıktı gönlüm hânestini seyl-i eşkim FÂNÎ'yâ
Bir su oynağında ev tuttum nice ma'mur olur

FATİH
(Muhammed)

1870 yılında Urfa'da doğmuştur. Abozâdelerdendir. Asıl adı Muhammed, mahlası Fatih'tir. İlk tahsilini mahalle mekteplerinde yapmış, medreseyi bitirmiştir. Bazı memuriyetlerde, öğretmenliklerde bulunmuştur. Şair İsmet'in amcası oğludur. Şiirlerinin çoğu hicviyedir. Ölüm tarihi bilinmiyor.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Şair İsmet'in bir gazeline yaptığı tahmis :

Sensin ey mehtâb-ı mahşer mefhar-ı hep ins ü can
Sensin ey âsâr-ı hikmet mültecâ-yı ins ü can
Sensin ey âmâl-i merci müntehâ-yı ins ü can
Sensin ey nur-ı mücella mukteda-yı ins ü can
Hâk-i pâ-yı kademinle fahreder hep asüman

Sensin ey cûdi-i iffet bab-ı rıf'at mahzeni
Sensin ey nûr-ı hakikat kenz-i şefkat mahzeni
Sensin ey afâka minâ kâlây-ı rikkat mahzeni
Sensin ey kân-ı kerem esrar-ı hikmet mahzeni
Her kemâlin mebdeidir zat-ı pâkin esselam

İlm ile lutf ü nezâket ol kadar var sende kim
Seciyede nâdidesin ebr-i saâdet sende kim

Bârekallah hulkuna sabr-ı melâhat sende kim
Cûd-ı eltâf-ı inâyet ol kadar var sende kim
Zerre olmaz nisbet olsa cûduna cümle cihan

Darbe-i tam-ı felekten çektiğim zahmet yeter
Bi-nevâyım sâilim ben çektiğim zillet yeter
Ben günahkâra eyâ ettiklerin zahmet yeter
Bâb-ı ihsânında hemen olduğum devlet yeter
Nola ger kılsan beni rûz-ı cezâda kâmuran

FÂTİH'a nisbet olunmaz cürmüne etme cüdâ
Müftekir gufrânına red eyleyip etme cüdâ
Bahr-ı rahmet lutfuna ğark edip etme cüdâ
Bendedir bâbında İSMET kıl kabul etme cüdâ
Eyle zahm-ı cürmüne lutfunla merhem el aman

Bir gazeli :

Ne anlar züppeler bilmem bu meydânı siyasetten
Tepe taklak düşer bir gün bu gavğa-yı belâhetten
Vatandan bahseder amma vatan aşkı nedir bilmez
Atar kokmuş lügatlerden ki fikrince ferâsetten
Kafa bir kış kabağından mürekkeptir beyin salça
Kurur söyler havâiden prensipler garâbetten
İlâhilerle zu'munca zafer tacı murassadır
Münâcat-ı tevekkülle emel besler hacâletten
Bu ferdâ-yı tefe'ülden edep yahû çekil artık
Bu leyle-i cilâdan neler doğmaz nedâmetten
Serâpâ bilmeyen var mı vatan iman beraberdir
Ve lakin hurdeler fikri müzebzebdir rezâletten
Rükû' ile sücûdunda gazanferdir müreccahtır
Vatan kavgasında amma siner korkar cebânetten

Boyacıdan kıyas eyle bütün alem siyâsidir
Ki her ferdi küçük İsmet ki endûh-ı cehâletten
Diplomatlar siyâsiler çoğaldıkça bu vâdide
Silik beşlik gibi düştükçe düştük kadr ü kıymetten

Manzum öğüdü :

Serbest olup alemde siz yektâ olun evlatlarım
Cehle lanet eyleyin fadıl olun evlatlarım
Cahile insan demek erbâb-ı dile pek günah
Ar edin insansanız sa'y edin evlatlarım
Rûz ü şeb tahsil edin şan ü şeref ilm ile dir
Her fenni tahsil edin cehd eyleyin evlatlarım
Söyler ve yazarken dâim olsun halâvet şivede
Derme çatma yazmayın konuşmayın evlatlarım
FÂTİH'i siz dinleyin rahmet ile yâd eyleyin
Derslere dikkat edin serbest olun evlatlarım

Şair Hakkı'nın gazeline yaptığı tahmisinden :

Tevazu eylesem vech-i batna mübtelâ derler
Sükûn etsem bana kibr ü gurûra âşinâ derler
Düşersem râh-ı aşka mübtelâ bir dil-rübâ derler
Edersem arz-ı ma'lûmat acep kim hûd-nüma derler
Sükûtu ihtiyâr etsem çekilmiş bi-nevâ derler

Ferağ olsam bu alemde bana aptal denir mutlak
Sabûr olsam da çekilsem bana korkak denir mutlak
Şarab-ı aşkı nûş etsem de bana ayyaş denir mutlak
Mey ü mahbûbundan el çeksem bana ahmak denir mutlak
Mey içsem tâze sevsem mâil-i zevk ü safâ derler

FEHİM
(Ahmed)

1837 yılında Urfa'da doğmuştur. Hacı Veli adında bir zatin oğludur. Şair Hikmet'le beraber Hasan Paşa Medresesi'ne girmiş, tahsilini tamamlamadan ayrılarak memuriyete başlamıştır. İlk memuriyeti Sakıbiye Vakfı kâtipliğidir. Ufak tefek memuriyetlerden sonra bir ara ticaretle uğraşmış. Son olarak Belediye kantar memurluğundan emekli olmuş ve 1900 yılında vefat etmiştir. Mezarı Sakıbiye Kabristanı'ndadır. Fehim orta boylu, zayıf, asabi birisiymiş. Şiirleri fazla ustaca olmayıp, hicivleri ünlüdür. Hikmet, Sabir, Süryani şair Fehmi ile arkadaşlık etmiştir. Şiirlerinde başlangıçta Fehim mahlasını kullanırken, sonraları Rıf'at mahlasını kullanmıştır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Nabî'nin meşhur gazelini tahmîsinden .

Behey gafil gözün aç can ü dil nûr-ı Hüdâdır bu
Çün erbâb-ı şühûd senden zehi rûşen-fezâdır bu
Bu câ vahdet-geh-i hayr'ül-verâ bedr'ül-dücâdır bu
Sakın terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı hüdâdır bu
Nazargâh-ı ilâhidir makam-ı Mustafâdır bu

Gubar-ı zerre-i sertac-ı şâhidir fazilette
Nihâyet maksad'ül-aksâ-yı râhîdir fazilette

Melâik servi çün âlem penâhidir fazilette
Resûl-i kibriyânın hâb-gâhıdır fazilette
Tevaffuk-kerde-i arş-ı cenâb-ı kibriyâdır bu

Bir gazeli :

Şahid-i aşkın peri ankaaya hem naz eylesin
Şâh-bâz-ı himmetin gönlümde pervaz eylesin
Bâğ-ı istiğnâya gel ey kadd-i mümtâzım yine
Serv baş eğsin sanevber havf ü izaz eylesin
Geç serir-i sohbeta devletle şâhim et cülûs
Mutrib-i gûyendeler vafında ağaz eylesin
Gâh devrettikte şehri ihtirâm-ı şevk ile
Bendeler subaşı ihsânında âvâz eylesin
Kemterin Rif'at gehi manzum-ı şirin söylesin
Hâmeler hulk-ı hamidinde sühan saz eylesin

Bir tekerleme :

Deli gönül kimden vefa umarsın
Eski gördüklerin adam kalmadı
Müslüman beyleri bindi merkebe
Kâfirler atlandı yaya kalmadı

Sim üzre tapıptır bu cümle alem
Kimseden kimseye kalmadı kerem
Hemandem kalıptır bir kuru selâm
Bu dosttur diyecek adam kalmadı

Çarşının pazarın narhı bozuldu
Yeni kanun kaideler düzüldü
Ocak zade ara yerden süzüldü
Fukarada sebat devam kalmadı

Belediye kantar müdürü Kambur Müfit için yazdığı hicviye :

Kaban memurluğunda oldu sabık
Kâtibin biri kendine muvafık
Kabancısı ikisinden münafık
Azazil her zaman mihmânı kambur

Anın kâtibidir Numan'ın oğlu
Kebap ister yemez peynirli yağlı
Kabancısı kasem sildirmez oğlu
Değil mi bi-nemek binanı kambur

Diğer kabancısı Abdullah Ebkem
Tutuptur çarh elinden matem ü gam
Anın çün sehveder tartı demâdem
Mısır Firavnının hamanı kambur

Atar her lahzada laf ü güzâfı
Kabanla tartarım ben kûh-ı Kafi
Münafıkın olur mu kalbi safı
Alıptır şimdilik meydanı kambur

Tecessüs eyleyip Rif'at gezende
Yazıp hicviyesin beyt-i hazende
Bahar eyyamı her sahn-ı çemende
Okunsun her zaman destan-ı kambur

Hasan Paşa Camii'nin minare kitabesi :

Ruhanın hânedânından Halil Beğ
Bu âsâr-ı cemile kıldı techid
Harâb olmuş iken iş bu minâre
Vücûh-ı hayr için sa'y etti temhid

Ki ma'mur eyleye baştan ayağa
Müezzinler vere tekbir ü temcid
Bunun bânîsini rûz-ı cezâda
Şefaât eyleyeler ehl-i tevhid
Fehima da düşüp cevherle tarih
Ezan için minare oldu tecdid

FENÂYÎ (Dervîş)

Asıl adı Dervîş, mahlası Fenâyî'dir. 1860 yılında Urfa'da doğmuş, kendi kendini yetiştirmiş, Kadiri Tarikatı'na intisab etmiştir. Tam bir dervîş hayatı yaşayan şairin ölüm tarihi belli değildir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Ünlü mütekerrir müseddesi :

Bilâd-ı hayr-ı Halkillah olan şehr-i Ruhâdır bu
Zülâl-ı mu'ciz-i cârî makam-ı enbiyâdır bu
Hicaz-ı Kudsiden gayrı makamlardan ûlâdır bu
Letâfette şerâfette müzeyyen dil-küşâdır bu
Bu mevlid-i Halilullah nazar-gâh-ı Hüdâdır bu
Halile ateşi berden selam eden Ruhâdır bu

Bu şehrin remz-i esrârı ne mümkün vasfı kabil mi
Erenler himmeti âli ne mümkün vasfı kabil mi
Ledün ilmiyle ricâli ne mümkün vasfı kabil mi
Kıyas etme tehi hâli ne mümkün vasfı kabil mi
Bu mevlid-i Halilullah nazar-gâh-ı Hüdâdır bu
Halile ateşi berden selam eden Ruhâdır bu

Buna her kimse kim baksa ihânетle hıyânетle
Söyünmez ateşi şeb rûz yanar nâr-ı harâетle

Muhafızdır İmam Bakır emânât-ı siyânetle
Hayat-ı Şeyh-i Harrânî yeter himmet kerâmetle
Bu mevlid-i Halilullah nazar-gâh-ı Hüdâdır bu
Halile ateşi berden selam eden Ruhâdır bu

Yüzün sür hâk-i dergâhına ihlasla ey dil ü can
Hüdâ mûti'-i mânîdir Hâdi-i Hakk ile Yezdân
Hulûs ile niyaz ile mucib'üs-sailin Sübhan
Cenab-ı Hazret-i Hakdan erişir derdine derman
Bu mevlid-i Halilullah nazar-gâh-ı Hüdâdır bu
Halile ateşi berden selam eden Ruhâdır bu

Garib FENÂYÎ derviş âsi mücrim bi-nevâ ebter
Belâ va'disinin seyyâhı olmuş mübtelâ-yı fer
Gezer âvâre eser sergerdân gezer sahra besahra er
Delil'ül-sabirin Allâhü Ekber reh-nûmâ pirlər
Bu mevlid-i Halilullah nazar-gâh-ı Hüdâdır bu
Halile ateşi berden selam eden Ruhâdır bu

FERDİ (Ömer)

Muhammed Nurullah adında bir zatın oğlu olarak 1760 yılında Urfa'da doğmuştur. Esaslı bir tahsil görmüş, genç yaşta şiire başlamış, 1825 yılında vefat etmiştir. Bedi'üz-Zaman Mezarlığı'na gömülmüştür. Mezar taşında, «Esseyyid Hafız Ömer Ferdi Bin Nurullah» yazılıdır. Bu mezar taşında Ferdi'nin hem hafız olduğu ifade edilmekte, hem de genç yaşta kör olan gözü işaret edilmektedir. Gururlu, zengin, nüfuz ve kudret sahibi, zeki bir kişi olup hayatına efsaneler karışmıştır. Mürettep divanı olduğu söyleniyorsa da ele geçmemiştir. Ferdi hem aruzla, hem de heceyle şiirler yazmıştır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Hafız adında bir şairin gazeline yaptığı tahmisten :

Görünmez gaib oldu didemizden kamet-i dil-cû

Berâberce götürdü sabrımı ol gözleri âhû

Acep aslı nedir bilmem muamber kâkül-i şebbû

Özüne adet etmiş tiz-reftâr olmamış meh-rû

Levendâne kıyâma şâh-bâzım gitti ben kaldım

Kalıptır arzû-yı dil anın ol mûmiyânında

Heman hasretkeş olduğu budur bu mürğ-i cânında

Gire gülzârına bülbül gibi habsola yanında

Esir olmuş iken dildâra gönlüm asitânında
Azâd edip beni aşk-ı mecâzım gitti ben kaldım

Bir gazeli :

Kaametindir ey peri şol serv-i bâlâdan gazez
Seyr-i ruhsârındır ancak vird-i ra'nâdan gazez
Hep hayâl-i kâkûlün aklım perîşân eyleyen
Boynuma atmak kazasın bunca sevdâdan gazez
Kim nigâh eyler çemenzâre varınca nergise
Meyl-i nerkis eylemektir çeşm-i şehlâdan gazez
Cismi gamzen tiğına sinem siper müjgânına
Eylemek budur yolunda aşkı da'vâdan gazez
FERDÎ'yâ dilber sevip seyretmedir maksûdumuz
Sani'i fikr eylemektir vech-i zibâdan gazez

Bir koşması :

Kaameti mevzunum sen de bilmiş ol
Divâne gönlüm sendedir sende
Ferâğat kılmanam senden efendim
Nice bu canım tendedir tende

Gavvâsım aşk bahrine dalarım
Ya ölürüm ya da murad alırım
Kapında bir kulun olur kalırım
Hizmette bu kulun bendedir bende

Yar odur bir bilip hâlimi sora
Verince ikrar dönmeyip dura
Lutf edip efendim kâkûlû bura
Cemalin görenler handedir hande

Bu âşık Ferdî böyle söylemiş
Halini sana ilan eylemiş
Yoluna canını kurban eylemiş
Aşkınla ölmemiş zindedir zinde

FÜRÜĞİ

1877 yılında Elbistan'da doğmuştur. Babası şair Mustafa Vasfi'dir. 1880 yılında üç yaşındayken Urfa'ya gelmiş, okuma yazmayı babasından ve kardeşi Tevfik ve amcası Ahmed Lami'den öğrendikten sonra önce Dabakhane sonra da İhlasiye Medresesi'ne devam ederek tahsilini tamamlamıştır. İlk memuriyeti hükümet konağı cami imamlığıdır. 1916 yılında bu görevine ek olarak Meşarkiye Camii imamlığına getirilmiş ve ölünceye kadar bu görevde kalmıştır. Ölüm tarihini öğrenemedim. 1907 yılında tamamlamış olduğu 786 beyitlik Mevlid, 1916 yılında tamamladığı 328 beyitlik Mevlid, 1923 yılında tamamladığı 115 beyitlik Hatim Duası, kendi şiirlerini derlediği Mecmûa-i Eş'ar adında eserleri vardır. Özel kütüphanemdedirler.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Şair Urfalı Vecdi'nin gazeline yaptığı tahmis :

Mübtelâ kıldı beni bir şiveli güftâr ile
 Sabrımı aldı beni koydu nigârım zâr ile
 Cânımı aldı hayâlin verdi bir pazar ile
 Hâbe varmaz dideler her şeb hayal-i yâr ile
 Akl ü fikrim telh olur geysû-yı amber-bâr ile

Öyle ra'nâsın ki bir halin beni eyler esir
 Var mı senden özge bir dilber-i yektâ bi-nezir

Gam hücûm eyler bana her dem beni görmüş fakir
Görmesem bir gün seni âlemde ey mâh-ı münir
Başıma dünya serâser teng olur efkâr ile

Gitmezem gülzâre açmam dide çâre sûya ben
Bakmazam bin dilbere ra'nâ-yı mâh-rûya ben
Şerbet-i ruhsârından yüz mü dönem ağuya ben
Senden özge meyledersem bir gözü âhûya ben
Pârelensin cism-i zârım nize-i gaddâr ile

Gam değil bunca zaman yandım yakıldım dembedem
Hal-i zârım bilmedin işte bana gamdır bu gam
Senden oldu her ne mihnet ne belâ kim görmüşem
Senden ötrü selb olundu rahatım ser tâ kadem
Bir tükenmez mâcerâya düşmüşüm ağyâr ile

Cân-ı şirinim firâra yüz tutar bu sineden
Dide havf eyler görünce za'fimi âyineden
Dil kebab oldu FÜRÛĞÎ ateş-i hicriyeden
Cism-i bi-tâbım perişân oldu VECDÎ giryeden
Ahter-i bahtım mukarin olmadı dildâr ile

Bir gazeli :

Cihâna yetti feryâdım acep ol yâre yetmez mi
Bu denlû âh ü efgan eyledim dildâre yetmez mi
Zemistân-ı firak-ı bûlbülü dil nice bir çeksin
Bahârı yok mu yârâb bir gül-i ruhsârı yetmez mi
Siyah-ı zülf-i yâre meyledip divâne olmazdan
Bileydim bahtımı bir dem ki anda kare yetmez mi
Cefâdan çek elin ey gülizârım zahmete düşme
Helâkim kastine sinede bin yâre yetmez mi

Vefâtım istemez yâr ki cefâ çekmekte yektâyım
Bu ikbâlîm FÜRÛĞÎ ben gibi nâ-şâde yetmez mi

Başka bir gazeli :

Vuslat deminde ateş rûh-ı revâne düştü
Yâd eyledikçe hecrin gönlüm figane düştü
Her yerde hazır olsam kaplar beni bir ateş
Gûyâ ki nâr-ı aşkın kevn ü mekâne düştü
Gönlümde yok şikâyet bu mühlik ibtilâdan
Sabreyle ey ecel dur rûhum amâne düştü
Ol dem ki iftirakın tercih olundu ey gül
Bir sâika semâdan sandım ki cânê düştü
Sinemde nâr-ı firkat didemde âb-ı hasret
Izhara yok liyâkat müşkil beyâne düştü
Halden bilen değilsin bil sen yine gücenmem
Hakkdan gelir ne gelse bahtım ziyâne düştü
Ne zevki var cihânın firkat değil mi encâm
Bir bak hele FÜRÛĞÎ ne hâl-i şâne düştü

Hatim Duası'ndan bir kaç beyit :

Allâh adıyla edelim ibtidâ
Zâtına lâyık heman hamd ü senâ
Hem habibine hezâran esselat
Ol sebebdan ümmeti buldu necat
Zât-ı pâki rahmeten li'l-alemin
Fahr-ı âlem hem imâm'ül-mürselin
Hürmet-i Âdem Sefiyullah için
Şit ü İdris-i Neciyullah için
Enbiya ceddi Halilullah için
Kebş-i İsmail Zebihullah için
Tûr-ı Musâ-yı Kelimullah için

Nefha-i İsâ-yı Rûhullah için
Seyyid'ül Kevneyn Resulullah için
Ol Muhammed ki Habibullah için
Hatmeden ma'suma yârab kıl kerem
Vâlideynine anın verme elem
Yâ ilâhi hocamıza rahmet et
Ahirette sen makamın Cennet et

ĞANI
(Nüzhet Gani ÖZBAY)

Urfa'da Abdülgani olarak tanınan şairin esas ismi, Nüzhet Gani'dir. Mollazade Şair Durak Bey'in oğludur. 1880'de Urfa'da doğdu. Rüşdiye ve idadi tahsilini burada tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. Besni ve Andırın kaymakamlıkları yapmış, üç yıl da Urfa Orta Mektep Müdürlüğü yapmıştır. Bursa Gemlik kaymakamı iken rahatsızlanmış, tedavi için gittiği İstanbul'da vefat etmiştir. Dürüst, çalışkan, dirayetli, sevilen bir insan olan şairin mezarı İstanbul Karacaahmet Mezarlığı'ndadır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

1341'de ölen hanımının kendisi tarafından yazılmış mezar kitabesi :

Sen esir-i firaş idin cânâ
Uyku görmezdi gözlerin asla
Halide yolcu der idin dâim
Ben inanmaz idim buna kat'a
Pür emel koştüğüm etibbâdan
Olmadı derdine devâ hayfa
Bâb-ı heşti çıkıp dedim tarih
Cennet-i adni dahili fi hâ

1341

Bir gazeli :

Bülbül bu tarabhânedede vuslat sana kalmaz
Bu bâğ-ı muhabbette şetâret sana kalmaz
Yaprak dökülür fasl-ı bahâren geçer elbet
Güllerle teâti-i meserret sana kalmaz
İmrenme bu hoş büya bu elvân-ı zarife
Ey körpe çiçek böyle tarâvet sana kalmaz
Pâyâne erer mevsim-i firkat dahi bir gün
Gam çekme GANÎ ateş-i hasret sana kalmaz
Ziya Paşa'nın «ihtilaf» redifli gazelini tahmis :
Yokken bütün hakikat-ı ekvanda ihtilaf
Yârab nedir mezâhir-i âyânda ihtilaf
Camidde cümle sabit-i hayvanda ihtilaf
Tersâda ihtilaf Müslümânda ihtilaf
Ser tâ be pâ âlem-i insanda ihtilaf

Binlercesi Hüdâ diye canlar fedâ eder
Kim der buna Hallak zerk ü riyâ eder
Vahdet lisanda birlik ile ibtidâ eder
Hep ihtilaf elsinede iktizâ eder
Tahkik olunsa ekseri edyanda ihtilaf

Eczâ-yı âlem uğraşırken iltisak için
Lâyık mıdır didiştığımız iftirak için
Elzemdir imtizâc-ı anâsır vifak için
Bâis-i gıyâbıdır adem-i ittifak için
Yoktur vücûd-ı mihr-i drahşânda ihtilaf

İnsan ki katreden hayatı iktibas eder
Bir zerreden avâlîme zevk havâs eder
Müstakbele sevâbık-ı vaz'-ı esas eder

Ârif odur ki hâli zamanla kıyas eder
Ahvâl-i muhtelif kılar zamanda ihtilaf

İ'lâ ise merâmın eğer mülk ü milleti
Uğratma kalbine ye'si kesretme gayreti
Yıldırmasın seni bed-hâhlar siâyeti
Şeyhin ne rütbe olsa da zahir kerâmeti
Gâhi olur meyân-ı müridânda ihtilaf

Azmettiğin işe giriş avn-ı ilah ile
Tebdir-i bey'-i kusur def'-i iştibah ile
Tebdil-i meşreb eyleme izz ü vakar ile
Gelmez âdeme ikbâl-i câh ile
Bozmaz meâli nameyi ünvanda ihtilaf

Düşmanlarımız uğraşırken ihtirâ için
İlmen kemâl siyâseten ittisâ için
Lâyık mıdır temâyüzümüz iftirâ için
İnsan denir mi anlara kim intifâ için
Bir anda ittifak ede bir anda ihtilaf

Hakk ü hakikat etmelidir her dem itilâ
Hakk ü hakikat uğruna her lahza can fedâ
Bir lahza Hakdan olmasın yârab GANİ cüdâ
Hayret veren bedâhete ta'rizidir ZİYA
Yoksa olur tebâyi'-i vicdanda ihtilaf

HÂDÎ (Durak)

Mollazade şair Durak Faik Bey'in oğlu olup 1893 yılında Urfa'da doğmuştur. İlk ve orta öğretimini burada tamamlamış, İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirerek Askeri Tıbbiye'ye girmiştir. Askeri Tıbbiye'yi bitirdiği sene bilgi ve beceri kazanmak için Almanya'ya gitmeye hazırlandığı sıralarda Birinci Dünya Savaşı çıkar. Gönüllü olarak orduya katılır. 1 Temmuz 1916 tarihinde şehid olur. Karakteri, ateşli ruhu, zekâsı ile tebârüz etmiş ve çevresince çok sevilmiştir. İstanbul'da bir ilgi halkası kurmayı başarmış, gençleri başına toplar ve onlara idealist düşüncelerini aktarmış. Bu arada Ziya Gökalp'in güvendiği kişilerden biri olmuştur. Erken ölümü bir kayıptır. Arapça, Farsça, Fransızca ve Almanca bilir, özellikle Alman edebiyat ve felsefesini yakından takip edermiş. Şiir ve makalelerinden bazıları İstanbul gazetelerinde yayınlanmıştır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Beyim la'l-i lebin dar'üş-şifâdır
Yüzün âyine-i nûr-ı hüdâdır
Mey ü mahbûbe meyletsem acep mi
Bu dünyâdan gazez ancak sefâdır
Edip gayrileri meyl-i muhabbet

Ne cevri var ise yârin banadır
Yanında ehl-i aşkın idi ekser
Seninle pâdişâhım merhabadır
Vefâsız cevri çok dildâre HÂDÎ
Gönül vermek kati müşkül belâdır

Bir diğer gazeli .

Bakar ol mest-i meyden çeşm-i mahmur-ı meyâl eğri
Yürür mestâne-veş hem belde hançer başta şal eğri
Civânım hasret-i aşkın ile ben çok bi-tâbım
Büküldü sanevber kaddin olup mânendi dal eğri
Rakik-i şâirânın güfte-i eş'ârına bakma
Ne manâ zâhir ola kim ki nazmında misâl eğri
Rakibi geç beyinliyi kerem kıl koyma kapında
Der-i dergâh-ı şâhide olur mu hiç ricâl eğri
Gerektir HÂDÎyâ rihlet deminde kast ü âmâlin
Huzûr-ı Bârîde olmaz suâle kıyl ü kaal eğri

Bir beyti :

Yükselmek için emek gerektir
Yükselmeyi istemek gerektir

Bir başka beyti :

Beni kahriyle zebûn etti sipihrin sitemi
O kadar ki bilemem fark-ı vücud ü ademi

HÂFİZ

Asıl adını bilmiyoruz. 1842 yılında Urfa'nın Kubbemescit Sokağı'nda doğmuştur. İbrahimiye Medresesi'ni bitirmiş, bir çok memuriyetlerde bulunmuştur. Hayatı hakkında başkaca bilgi yoktur.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Mütekerrîr bir muhammesi : _____

Geldi yine mâtem demi cân buna dayanmaz
 Kan ağlasa da didelerim giryeye kanmaz
 Bu ayda yanıp ağlamayan Hakdan utanmaz
 Yansın o gönül ateşe ki bu hâle yanmaz
 Kör olsun o gözler ki bu dem kana boyanmaz

Ol pâdişeh-i kişver-i lâhut-ı imâmet
 Ol gevher-i pâkize-i deryâ-yı velâyet
 Atşan olarak çekti sere câm-ı şehâdet
 Yansın o gönül ateşe ki bu hâle yanmaz
 Kör olsun o gözler ki bu dem kana boyanmaz

Ma'sûmların bağı harâret ile yandı
 Oklar dokunup kimisi al kana boyandı
 Bu vâkıâya gökte melekler de utandı

Yansın o gönül ateşe ki bu hâle yanmaz
Kör olsun o gözler ki bu dem kana boyanmaz

Lanet demeyem ya ne diyem İbni Ziyâde
Oynattı atın zulmile meydân-ı riyâde
Kodu o şehi deşt-i belâ içre piyâde
Yansın o gönül ateşe ki bu hâle yanmaz
Kör olsun o gözler ki bu dem kana boyanmaz

Cün cuma günü oldu bu hal ile melâmet
Her hafta tutar mâtemini ehl-i muhabbet
Yıl başına tahsis ile te'hire ne hâcet
Yansın o gönül ateşe kim bu hâle yanmaz
Kör olsun o gözler ki bu dem kana boyanmaz

Bu ayda şâh-ı Resûlün kürret'ül-aynı
Hakk sevgilisi Fâtimenin nazlı Hüseyin
Düşmanlar ana eylediler buğz ile kini
Yansın o gönül ateşe kim bu hâle yanmaz
Kör olsun o gözler ki bu dem kana boyanmaz

HÂFİZ koma elden tutuşup dâmen-i âhı
Ağ eyleye gör ağlayarak çeşm-i siyâhı
Göz yaşın ile yak bütün şirk ü günâhı
Yansın o gönül ateşe kim bu hâle yanmaz
Kör olsun o gözler ki bu dem kana boyanmaz

Bir gazeli :

Yârab ne zaman kurtulurum derd ü belâdan
Bir görmediğim kalmadı envâ'-ı cefâdan
Erdi harem-i vuslata herkes oluben şâd

Mâhrûm kalan ben miyim ol mâh-likaadan
Her lahza cefâ eylemeyen hâli değilse
Korkmaz mısın ey pâdişehim âh-ı gedâdan
Rezzâk-ı hakikiyi gözet eyle tevekkül
Matlûb-ı maaş etme sakın âh-ı gedâdan
Derman ile derdim sağalırd derd değildir
HÂFİZ kuluna çâre ola bâri Hüdâdan

HAKÎ (Mehmed)

Asıl adı Mehmed, mahlası Hâkî'dir. 1851 yılında Urfa'da doğmuştur. 20 yaşlarında verem hastalığına yakalanmış 1876 yılında vefat etmiştir. Tahsili özel, fakat esaslıdır. Genç yaşta ölümü edebiyat dünyası için bir kayıptır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Ne bahtımdan bana şefkat ne bir yâr-ı kerimim var
Kalem şerh eylemez hâlîm acep derd-i elimim var
Gidersem ben garib-âsâ ser-i kûyında dil ü can
Benim çün kûyınız bekler iki sadık harimim var
Ölürsem derd-i hicrinle sen anı besle sultanım
Ser-i kûyında dil nâmında bir ma'sum yetimim var
Tabibâ sağ olur derd-i derûnum merhemle
Abes etme devâ için benim özge hekimim var
Sorarsan meclis-i aşkında şâhim HAKÎ-i zârım
Firakından elem hem gam tanır bir kaç nedimim var

Mütekerrir bir müseddesi :

Kayd-ı dünyâ-yı denîden lâl ediptir gam beni
Gâh hûn âlûde cismim eden sersem beni
Derd-i mihnetten cüdâ hiç kılmadı bir dem beni

Hâlîme rahmetmez oldu her gören âdem beni
Kıldı yüzbin derd ile velhâsılı tev'em beni
Kayd-ı bend etti belâ-yı mihnete muhkem beni

Aksi devr ettikçe yağdı başıma derd ü belâ
Başıma cem'eyledikçe yağdı çün cev'r ü cefâ
Cismimi mecruh kılıptır o benim seng-i kaza
Bir iken derdim benim bin derde ettin mübtela
Kıldı yüz bin derdile velhâsılı tev'em beni
Kayd-ı bend etti belâ-yı mihnete muhkem beni

Çarhı gör kim bu dil-i nâ-şâdı bir şâd etmedi
Yıktı bir binâ iken dil mülkûn âbâd etmedi
Çarh-ı girdâb-ı game düştük bir imdâd etmedi
Bir gün olsun ben esiri gamden azâd etmedi
Kıldı yüz bin derdile velhâsılı tev'em beni
Kayd-ı bend etti belâ-yı mihnete muhkem beni

Bir zaman seyyâh-ı âlem talib-i seyran iken
Gülşen-i bezm-i hakikatte gül-i handân iken
Mahrem-i halvet serâ-yı vuslat-ı cânân iken
Saltanat sadrında ben öz başıma sultan iken
Kıldı yüzbin derdile velhâsılı tev'em beni
Kayd-ı bend etti belâ-yı mihnete muhkem beni

Elaman senden medet yâ Hazret-i âlem penah
Kalmadı cismimde takat çekmede derd ile ah
Dağ-ı sinemden gelir her dem sadâ-yı âh ü vah
Bu imiş HÂKÎ ezelden bahş-ı takdir-i ilâh
Kıldı yüzbin derdile velhâsılı tev'em beni
Kayd-ı bend etti belâ-yı mihnete muhkem beni

HAKKI (İbrahim)

1894 yılında Birecik'te doğmuştur. Hacımollağazade Vahap Efendi'nin oğludur. 1910 yılında Rüşdiye'yi bitirmiş, tahsil için İstanbul'daki dayısı şair Ekrem Bey'in yanına gitmiştir. Okul dışında dayısından aldığı edebiyat dersleriyle yetişmiştir. 1911 senesinde dayısının İstanbul'dan ayrılması üzerine Birecik'e dönmüştür. Daha sonra Halep Muallim Mektebi'ne girmiş, son sınıftayken Birinci Cihan Savaşı'nın patlaması üzerine askere alınmış, Harbiye Mektebi Talimgâhi'na sevk edilmiştir. İhtiyat subayı olduktan sonra Beyrut Jandarma Alayı'na tayin edilmiş, gösterdiği yararlılıklarla teğmen rütbesine yükselmiştir. Harbin son senesinde İngilizlere esir düşmüş, 1920'de Birecik'e dönmüş, Birecik ve Gaziantep kurtuluş savaşlarına katılmıştır. Genç yaşta şiire başlamış, hece vezniyle şiirler yazmıştır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Olmuşum âzâd-ı zülfün ben bugün cennetteyim
Asûmân-ı itilâ üzre gezer firkatheyim
Ben cüdâyım söylemem ağıyâre karşı pek ayıp
Belki bilmem bâğ-ı cânândan baid hasretteyim
Sâhil-i bezm-i muhabbetten değil bigâneyim

Ben çemenzâr-ı hayâtı devreden pervâneyim
Kismetim yoksa dünyâda var elbet nasib
Belki bir sermest-i aşkım ya deli divâneyim
HAKKI'yâ etme tefâhür kendini merdâne bil
Söyle içtim bâde-i aşkı bu gün mestâneyim
Hece vezni ile bir şiirinden :

Ağaran tan yerinin parlayan ışıkları
Aydınlatı ilk önce bu sevgili vatanı
Onun bizleriz elbet sevgili âşıkları
Destan destan doğacak değerli kahramanı
Biz o hür yaratılmış ataların oğluyuz
Dört bucakta anılan şanlı destan bizimdir
Kanlarımız coşkundur tanrının mert kuluyuz
Bu arslanlar yatağı bu er meydan bizimdir

.....
Yer gök tanır bizi hep biz ki al kanımızla
Yazdık Türklük nâmını bu mukaddes hilâle
Koğduk hunhar düşmanı yükseldik şanımızla
Yürüdük hak yolunda kavuştuk istiklâle

HÂLİS (Abdurrahman)

Asıl adı Abdurrahman, mahlası Hâlis'tir. 18. yüzyılın sonlarında dünyaya Birecik'te gelmiştir. Şeyhtâhâzâdelerdendir. İlk tahsilinden sonra girdiği medreseyi bitirmeden ayrılmış ve memuriyete girmiştir. İlk görevi Birecik aşar kâtipliğidir. İki yıl sonra başkâtipliğe terfi etmiş, beş yıl sonra da Urfa Umumi Meclis azalığına seçilmiştir. Aynı meclisin encümen azalığına getirilmiştir. Dört yıl Urfa'da kalmış, bilahere Birecik'e dönmüştür. Ölüm tarihi bilinmemektedir. Uzun boylu, zayıf, kumral, dindar, Kadiri tarikatına bağlı, başına abani sarık saran, mütevazî, nüktedan, arkadaş canlısı, musikişinas bir kişiymiş Birecik'te Şeyh Halis olarak tanınır. Şiirleri aşıkane ve akıcıdır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Ey kaşı keman tir-i müjin sineme çaktın
 Afet bakışınla bu ciğer-gâhımı yaktın
 Şimdi değil ey çeşmi gazâlim sana meylim
 Meftûnun olurken daha nevreste uşaktın
 Aşay-ı derûnumu serâpa edip ihrak
 Dil hânesine bilmenem ateş mi bıraktın
 Enva'-ı nevazîşlerin inkâr edemez dil
 Her bir nigeheinle bana bir lutf ile baktın
 Git haşre değin HÂLİS o şûhun hevesiyle
 Mâdem ki ham-ı kâkülünü boynuna taktın

HALİD (Şeyh)

1845 yılında Urfa'nın Meşarkiye Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Hartavizade Ahmed adında bir zatın oğludur. Tahsilini iyi derece ile Halil'ür-Rahman Medresesi'nde tamamlamıştır. Genç yaşta Kadiri tarikatına girmiş, kendisini tamamen bu yola adanmış, Urfa'da Şeyh Halid olarak tanınmıştır. 29 Şubat 1915 tarihinde vefat etmiş, Sakıbiye Mezarlığı'na gömülmüştür. Dindar, cömert, fedakâr biri olarak tanınmıştır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Arz etmek eğer ister isem dildeki râzı
Hâmem tutuşur şerh edemem dildeki râzı
Sûfi edemez hall-i rûmûzât-ı hakikat
Yoktur kütüb-i medresede dildeki yazı
Gel mu'tekif-i hücre-i dil ol da nazar kıl
Vahdet ilinin nice olur bahs-ı drâzı
Meyhânede bahş oldu bana neşve-i idrâk
Bildim ne imiş şûr ü meyi nâle vü sâzı
HALİD der-i feyz-âver-i mevlâyâ kul ol kul
Yok eyler isen gayrı yere arz ü niyâzı

Diğer bir gazeli :

Neyimle fahredem ey dil sözümde bir halâvet yok
Tekellüm eylesem asla dilimde bir halâvet yok
Ne ilmim var ne tahsilim ne aklım var ne tedbirim
Hemen bir kuru dervişlik var amma istikamet yok
Sabır yok zühd ü takvâ yok tevekkül yok tahammül yok
Temekkün yok tekevvün yok temenni yok kanaat yok
Ne malım var ne kesbim var ne cerrarlıkta fikrim var
Haramhorlukta dahi hamdülillah kim cesâret yok
Cefa vü cevri dildâr bir tarafta sıklet-i ağyar
Bu derdi çekmeğe doğrusu bende hiç takat yok
Vatanımda bi-kararım gurbet elde şerm-sârım
İşim Allâha kalmıştır kula ilana gerek yok
Yürü arz eyle HALİD hâlini dergâh-ı Mevlâyâ
Kim andan gayri bu alemde bir kaadi-i hâcet yok

Bir murabbaından :

Genc-i gamde kaldı bu HALİD yine zâr ü hazin
Yetmedi maksûda hayfâ kim eder âh ü enin
Dede gelmiş yüz sürüp dergâhe bu kemter kemîn
Kıl mürüvvet el-ğıyas ey bahr-ı eltâf-ı kerem

HALİD
(Mevlânâ)

1823 yılında Urfa'nın Mevlid-i Halil Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Kurrazade ailesindendir. Hasanpaşa Medresesi'nden mezun olmuştur. Çok dindar olduğu, ömrünü vaaz ve nasihatlarla geçirdiği için Mevlânâ Halid olarak tanınmıştır. Kur'ân'ı hıfzetmiş, kırâat-ı seb'a ile okumaya muvaffak olmuştur. 1891 yılında vefat etmiş, Mevlid-i Halil Mezarlığı'na defnedilmiştir. Mezar taşında, «Şuarâdan Mevlânâ Kurrazâde Halid rebiy'ül-ahir 1311» yazılıdır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir mütekerrir müseddesi :

İftirak-ı nokta-i hâlinla göz kör olmasın
Nerkis-i mestin gören mümkün mü mahmûr olmasın
Ayıran senden beni bir lahza mesrûr olmasın
Yetmesin maksûduna tâ kalb-i ma'mur olmasın
Dostlar gözden gönülden kimseler dûr olmasın
Sevdiğinden hâsılı âlemde mehcûr olmasın

Çokları ol dide-i fettânı ki hayrân eder
Bir nigeהל nice bin âşıkları kurban eder
İltifat etmez o mest-i nâzım bağıri kan eder

Gül cemâline cüdâ çeşmi gam ü nâlân eder
Dostlar gözden gönülden kimseler dûr olmasın
Sevdiğinden hâsılı âlemde mehcûr olmasın

Âh kim bir dem beni mesrûr kılmaz âh ü vah
Hışmıyla a'dâları makhûr kılmaz âh ü vah
Hüsünü ağyârdan mestûr kılmaz âh ü vah
Hâtırım sormak ile ma'mûr kılmaz âh ü vah
Dostlar gözden gönülden kimseler dûr olmasın
Sevdiğinden hasılı âlemde mehcûr olmasın

Kalmadı şimden gerü tâb ü tûvânım el aman
Hasret-i la'l-i lebinle aktı kanım el aman
İhtiyak-ı kâkülün kesti amanım el aman
Ateş-i firkat kebab etti bu canım el aman
Dostlar gözden gönülden kimseler dûr olmasın
Sevdiğinden hâsılı âlemde mehcûr olmasın

Sanmanız kim hâtır-ı nâ-şadımı şad eyledi
Mihnet ü hicr-i belâ-yı gamden azâd eyledi
HALİD âsâ kâr-ı kisbim âh ü feryâd eyledi
Ol sebebdan mürğ-i dil bu matla'ı yâd eyledi
Dostlar gözden gönülden kimseler dûr olmasın
Sevdiğinden hâsılı âlemde mehcûr olmasın

Bir gazeli :

Bu şeb ol dide-i âhû gelecek yanımıza
Görelim rahmeder mi hâl-i perişânımıza
Her görenler bizi mahmûra kıyas eylediler
Hemen o çeşm-i siyeh kâr edeli cânımıza
İftirakın bizi rüsvâ-yı cihan eyledi ah

Gel bu gün eyle nazar nâle vü efganımıza
Kan döker görmeyeli gül yüzünü didelerim
Büsbütün la'l-i Bedahşan boyanır kanımıza
Akibet âteş-i ruhsârına yandı dil ü can
Vaktidir ki gele nevbet ten-i bi-cânımıza
HALİD'a mürde teni yandıralım şem'a gibi
Bu şeb ol dide-i âfet gelecek yânımıza

Harrankapı'da Köroğlu Haydar Ağa'nın mezar kitabesi :

Hüdâyâ rahmetin eyle müyesser
Kıyamette beni kılma mükedder
Eğer çi rû-siyeh-i pür-günâhım
Günâhım lutfuna nisbetle ahker
Resûlündür şefâatte penâhım
Ona muhtâcdır âlem serâser
Ümidim kesmezem lâ teknetudan
Hayatımda ki kıldım anı ezber
Çıkıp kırklar dedi târihi HALİD
Şefi' olsun sana Haydar-ı Kerrâr
Hicri 1297

HÂMÎ (Halil)

1884 yılında Urfa'nın Hüseyinpaşa Mahallesi'nde doğmuştur. Babası Cafer Ağa 1877 Osmanlı Rus Savaşı'nda Türklere karşı savaşmamak için Rusya'dan kaçan Aktay kabilesi reisi Ak Mirza Bey'dir. Annesi Mekkiye Hanım ise aynı kabileден ünlü alim Hacı Emir Efendi'nin kızıdır. Yusuf Paşa Medresesi'ne girmiş, Abdurrahman Muhibbi'den ders okumuş ve burayı birincilikle bitirmiştir. 1906 yılında İstanbul'a giderek Mekteb-i Nevvâbe'ye girmiştir. Bu okul şimdiki Hukuk Fakültesi'ne denktir. 1908 yılında hastalanarak Urfa'ya dönmüş bir hafta sonra da vefat etmiştir. Bedi'üz-Zaman Mezarlığı'na defnedilmiştir. Kendisi benim dayımdır. Onu hasta yatağından hatırlıyorum. Beyaz tenli uzun boylu, güzel yüzlü ve hoca kıyafetli idi. Hâmi şair, hattat, musikişinas, bir kişiydi. Hüsn-i hat derslerini Ahmet Vefk Bey'den almıştır. İstanbul'dan gönderdiği bir mektubuna bana hitaben yazılmış bir şiir eklemiştir :

Sana pıstanını takdim eder annen meleğim
Yine emmez uyumazsın benim ey göz bebeğim
Bitti takat yüreğimde subha erdi emeğim
Uyu artık seher oldu uyu ey göz bebeğim

Seherin nağmesi yavrum seni takdis ediyor
O güzel câzibeli gözlerin annen öpüyor
Buna gıpta ederek bak güneş artık doğuyor
Uyu artık seher oldu uyu ey göz bebeğim

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Şöyle sūzan ol ki ateş hâneler reşk eylesin
Ateş olsun şem'alar pervâneler reşk eylesin
Tokma-i zer târını çöz sine-i siminin aç
Çâk çâk olsun sedef dürr-dâneler reşk eylesin
Nim bismil mürğ-veş çık hâne-i hummârdan
Şive-i reftârına mestâneler reşk eylesin
Kat'-ı irfânın suûd et rütbe-i bâlâsına
Bürde-i ikdâmına ferzâneler reşk eylesin
HAMÎ'yâ bir kâkül-i müşkine ol dil beste kim
Halka-i zencirine divâneler reşk eylesin

Bir muhammesinden bir bend :

Kendi hâlimde iken derd ü elemden bi-bâk
Gam-ı eyyâma sürûdu edemezken idrâk
Bülbül-i şûride-veş oldu bu gönlüm gam-nâk
Gül-i pejmürde gibi oldu bu sinem dahi çâk
Muktezâ-yı kaderimdir kime bühtan edeyim

Bir gazelinden :

Sür rakib-i ravza-i kûyından ey hûri likaa
Cennet-i didârını kâfir temâşâlamasın

HAMDİ (Ahmed)

1878 yılında Birecik'te doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Urfa'ya gelerek ismini tesbit edemediğimiz bir medresede Şeyh Muhammed isminde bir bilginden ders okumuştur. Tahsilini bitirdikten sonra Birecik'e dönmüş, ticaretle uğraşmış, gözleri çok bozuk olduğundan Birinci Cihan Harbi'ne gönderilmeyerek Birecik Ulu Camii müezzinliğine atanmıştır. Sesi güzel olduğundan bu atama memnuniyetle karşılanmış, bu görevini uzun müddet sürdürmüştür. Ölüm tarihini bilmiyorum. Şiirleri güzeldir. Bazı gazellerini minarede okur, bütün Birecik dinlermiş. Şiirleri dağınıktır. Bazı meraklılar bazı şiirlerini özel koleksiyonlarına almışlardır. Bizim elimizdeki şiirler o koleksiyonlardandır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Ey bâd-ı sabâ nûr-ı Hüdâya selam et
Ma'suk-ı vedûd Şâh-ı Bekaaya selam et
Ben râhına can vermeyi arz eyliyorum
Ol fahr-i cihan seyyid-i kevneyne selam et
Aksâ-yı merâmım şu benim vasla müyesser
Lutfu bana kâfi kadri ûlâya selam et
Her dem mübârek ruhuna olsun selat ile selam

Mümtâz-ı nebi sultan-ı şefâat-kâna selam et
HAMDÎ kuluna eyleye mahşerde şefâat
Kurban kılarım cânımı ol şâha selam et

Na't olarak yazılmış bir gazeli :

Şefi'-i rûz-ı mahşer hem nebi sınıfına hatemsin
Teveccühgâh-ı cümle ins ü cinn ü gavs-i âzâmsin
Buyurdu şânına Levlâke levlâk Hazret-i Allah
Cemi' cümle mevcûdâta bâis-i fahr-ı alemsin
Sen içtin câm-ı vahdet Kaab ü Kavseyn-i ev Ednâda
Erip maksud ü matlûba nice esrâra mahremsin
Muazzez muhteremsin kâinatta cümleden ahsen
Makam-ı kutsi-i ulvide mukaddessin muhteremsin
Terahhumkânsın HAMDÎ'ye lutf eyle şefâat kıl
Garik-ı bahr-ı isyandır onun hâline â'lemsin

Nabî'nin ünlü gazelini tahmisinden :

Saâdet mülkünün mümtazı şâh-ı enbiyâdır bu
Risâlet mülkünün hurşidi mâh-ı etkiyâdır bu
Hüdânın lutf ü ihsânı bize nûr-ı Hüdâdır bu
Sakin terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı Hüdâdır bu
Nazar-gâh-ı ilâhidir makam-ı Mustafadır bu

Kamu âlemlerin halkına bâis zât-ı pâkidir
Gözü yaşlıların derdine derman kab-ı hâkidir
Bütün uşşâka cennet ol mübarek ravza pâkidir
Felekte nev bab'üs selâmın sine-çâkidir
Bunun kandil-i cevzâ matla-ı nûr-ı ziyâdır bu

Muhakkak adlı âdildir hükmü şeriatte
Mukaddes kadri âlidir dahi bab-ı tarikatte

Muazzez muhteremdir hem anın fi'li hakikatte
Habib-i Kibriyânın hâb-gâhıdır fazilette
Tevaffuk-kerde-i arş-ı cenâb-ı Kibriyâdır bu

Niceler âsitânın hâkine yüz sürmeye mâil
Visâlin teşnesi ol özün ağla uyan gafil
Nebiler hatemidir fahr-ı âlem cümleden kâmil
Bu hâkin pertevinden oldu dicûr-ı Âdem zâil
Amâden açtı mevcûdâtı çeşm-i tûtiyâdır bu

Şefâat-kânıdır kıl iltica HAMDÎ şehinşâhe
Seni mahrum kılar sanma yüzün sür hâk-i dergâhe
Şefi'ül'Müznibindir arz-ı hâl eyle harem-gâhe
Mürâat-ı edeb şartıyla gir NABÎ bu dergâhe
Mutâf-ı kudsiyandır buse-gâh-ı enbiyâdır bu

HATÂYÎ (Hafız)

1823'te Urfa'da doğmuştur. Medrese tahsili görmüştür. Kur'ân'ı hıfzetmiştir. Alevilik akidesine bağlı olup şiirlerini bu felsefeyle yazmıştır.

Yüzyılın sonlarına doğru yetmiş yaşını aşmış bir yaştayken Urfa'da vefat etmiştir. Mezarı Harrankapı'dadır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Bu gün gam tekye-gâhında fedâ bir cânımız vardır
 Gönül abdal-ı aşk olmuş gelin kurbanımız vardır
 Çimende bülbülü gördüm yaman efgan eder söyler
 Dil-i kahhar ile her dem gül-i handânımız vardır
 Eğer ki ol peri-peyker bana âdem demez amma
 Dem oldur ki meleklerle bizim seyrânımız vardır
 Evveli âhırı bir zâhiri bätını birdir
 Ki birlik bâbına erdik şükür imanımız vardır
 Visal-i bezm edip sakı şarabın fil kuba olsun
 Derûn-ı sinede pişmiş ciğer büryânımız vardır
 HATÂYÎ bendesin anmış keremle lutfu çok olsun
 Demiş ki ol gedâ gelsin ana ihsânımız vardır

Bir başka gazeli :

Safâ geldin kudûma galibâ hayre beşârettir
Tehi azmeylemezsin lâ-cerem bu bir işarettir
Şeref-yâb eyledin elhamdülillah bizi vaslınla
Ve lâkin bu tekarrüb bize illâ ne cesârettir
Acep ki eyledin ihrac fakir-hâne-i dilde
Vefâya ad olur elbet bu teşrifin ziyârettir
Ne mani böyle câri şimdi âdet çerh-i gerdûnda
Fakat bir sende mi câri hukukun cümle garettir
HATÂYÎ hafızın şükrü değildir cümleye şâmil
Bu illet hâsılı hep bi-vefâlıktan ibârettir

HIFZÎ (Muhammed)

Adı Muhammed, mahlası Hıfzî'dir. Çiftçizade Hüseyin'in oğludur. Doğum tarihi bilinmiyor. Kutbeddin Medresesi'ni bitirmiş, çeşitli mescit ve camilerde imamlık yapmıştır. Medreselerin kapatılıp buraların imam hatip okullarına tahvilinden sonra bu okullarda öğretmenlikler yapmıştır. Burada bir çok amâ kişiye Kur'ân'ı hıfz ettirmiştir. Son görevi Ulu Cami imamlığıdır. 1932 yılında ölmüş ve Bedi'üz-Zaman Mezarlığı'na gömülmüştür. Körler mektebinin muallimi iken yazdığı şu makta beyti onun hizmetini itirafıdır.

HIFZÎ'yâ sa'yin ola nezd-i Hüdâda meşkûr
Himmet et hatmede Kur'ân'ı serâser sũ'edâ

Kur'ân'ı kıraat-ı seb'adan okur, güzel ve gür sesiyle dinleyenleri coştururdu. Çocukluğunda gözleri bozulmuş, bunu şu beyitlerle ifade ediyor :

Tıfl iken tir-i kazaya hedef oldu basarım
Sinn-i rüşte ereli türlü nedâmet çekerim
Görmüyor didemiz amma ki nihânı biliriz
Kalbimiz göz güdürür genc-i meâni biliriz
Hıfzî Efendi sakin, halim, sevilen, mütevazî bir kişidir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Akırtma eşk-i âlin nev-civânım gülizar üzre
Sakın çağlatma aşkım değme dursun bir karar üzre
Düşürmüş âriz-ı hal üzre mûy-ı zülf-i müşkinin
Sanarsın ebr gelmiş âfitâb-ı hüsn-i yâr üzre
Nihâl-i gülde gül nâmı sezâdır gül de açmazsa
Esip bâd-ı muhâlif dökse berkin hâk-sâr üzre
Hümâ-yı cism-i gam-kinim fedâdır piş-gâhında
Nola bir iltifat etsen geçerken reh-güzârında
Mübâhat eylerim mihnet serâmı eylesen teşrif
Bırakma deryâ-yı aşka mevclerden eyler istimdad
Meğer sen dest-gir olsan çıkarıp bir kenar üzre
Leb-i dil-dârdan âb-ı hayâtı nûş eden HIFZÎ
Ne hikmet intihâsız zevk buldun kâm ü kâr üzre

Bir başka gazeli :

Müptelâ-yı aşk iken düştüm diyâr-ı gurbete
Dil-rübâ ağyâre yâr oldu yanarım firkate
Bi-nevâ sanma sakın seyr ü sefer sahrasını
Kahr elinden lutf ile vardım makam-ı vuslata
Her tabibe keşf-i râz etmek ne lâzım ebkem ol
Nabzını verme ele sabret belâ vü mihnete
El mukadder lâ yuğayyer kenzinin mefhûmudur
Her ne gelse cânib-i Hakdan devâdır nusrete
Çerh-i gerdûnun ne lâzım izz ü câh-ı satveti
Ben muhibb-i hânedânım râzıyım bu ni'mete
Yâ Resulullah Ebubekr ü Ömer Osman Ali
Çar-ı yârındır senin lâyıktır anlar izzete
HIFZÎ'yâ virdin ola «Es sabrı miftahül ferec»
Ağlayıp eyle dahalet bâr-gâh-ı izzete

Na't şeklinde yazılmış bir gazeli :

Esselam ey sultan-ı kevneyn-i âlem esselam
Esselam seyyid-i sâdât ibni Âdem esselam
Esselam envâr-ı zâtın zulmeti ref' eyledi
Teşrifine muntazırdır arş-ı âzâm esselam
Esselam levlâk buyurdu şânına Hayy-ı Kadim
Gelmeseydin halk olunmazdı dü âlem esselam
Sen Habib-i Kibriyâsın ins ü cinne reh-nümâ
Tuttular Şer'-i Şerifin hep mükerrerrem esselam
Sen şefi'el-Müznibinsin rahmeten li'l-âlemin
İhtiyâc-ı şefkatindir cümle âlem esselam
Mücrim ü müznib günehkâr asiyy ü rûyı siyah
Geldi HIFZÎ kapına pür lutfu erham esselam

HIKMET (Ahmed)

1832 yılında Urfa'nın Pazar Camii Mahallesi'nde doğmuştur. Şefkatzade Eyyüp Efendi'nin oğludur. İlk tahsilini babasından aldıktan sonra Hasan Paşa Medresesi'ne girmiş, tefsir ilmini Müftü Abdüllatif Efendi'den, diğer ilimleri de Müderris Hacı Mustafa Efendi'den öğrenmiştir. İcazetnamesini bu kişiden almıştır. İleri derecede zekâsı ile kendini tanıtmış, daha öğrenciyken hocalarıyla ilmi tartışmalara girişmiş, hocaları olmadığı zamanlarda arkadaşlarına ders okutmuştur. Hafızası kuvvetli, muhakkemesi sağlam, görüşleri keskin bir kişiliğe sahiptir. Ne zaman medreseyi bitirdiğini bilemiyoruz. Medreseyi bitirdikten sonra bir müddet hocasına muavinlik ettiğini, daha sonra da aşar mültezimliği yaptığını öğrendik. Kendisi Şeddadiler'in Asiyan Oymağı'na bağlı Suruç köylerinde mültezimlik yapmıştır. Refah içinde yaşamış çevresine cömert davranmıştır. Evlenmemiştir. Orta boylu, zayıf bünyeli, yüzü çiçek bozuğu, bir kaza neticesi sol gözü kördür. Kendi suretini şu mısralarla anlatır :

Sen uyup ağyâre vardın seyr-i sahra eyledin
Hiç demezsin nerde kaldı ya benim Kör Hikmetim
Hikmet kulunu körlük ile eyleme ta'yib
Bed-çehreliği verdi bana Hazret-i Halik

Esnaf gibi entari ve cübbe giyinir, başına abani sarık sararmış. Rakı içer, tavlâ, satranç, dama oynarmış. Oyunlara olan tutkusunu,

Yeter kahve be kahve devrolup sen oldun efkende
Gehi dama gehi şeşbeş ile bazıçe âyende

misralarıyla dile getirir. Nükte söylemeyi seven bir insandır. Hazır cevaplığı özelliklerindendir. Hayatta kazandıklarını hep kitaplara ve fakirlere vermiştir. Mürettep divanı, (dal) harfine kadar Nabî divanına yazdığı tahmisi, (sin) harfine kadar Hafız-ı Şirazi'nin divanına tahmisi, Mecmua-i Hicviyat gibi eserleri vardır. O zaman Urfa mutasarrıfı olan Süleyman Şefik Paşa bu eserleri bastırmak üzere İstanbul'a götürmüş, fakat iki ay sonra paşanın ölümü bu eserlerin kaybolmasına yol açmıştır. Kendisinden derlediğim şiirler özel koleksiyonlardandır. Güçlü ve dile hakim bir şairdir. Şiirinde bilgisinin izleri kuvvetlidir. Şiirin her türünde Türkçe, Arapça ve Farsça şiirler, keskin hicivler yazmıştır. Şiirlerinin ekserisi irticalidir. Hakimâne, aşıkane şiirleriyle Hikmet Urfa'da Nabî'den sonra gelen en büyük şairdir. Onun edebiyatımıza mal olmayışının tek nedeni Urfa'ya sıkışıp kalmasıdır. 1878 senesinde vefat etmiş Harrankapı Mezarlığı'na defnedilmiştir. Gerek kendi devrinde, gerek kendinden sonra gelenler Ahmet Hikmet'i benimsemiş, onun bir bakıma tahakkümü sayabileceğimiz bir duyguyla gazellerini tahmis ve tanzir etmişlerdir. Kendi teşvik ve desteğiyle Hasan Paşa Kütüphanesi kurulmuş, Hikmet bu kütüphaneye bir de kitabe yazmıştır.

Ehl-i hayrat ve ul'ül ihsânı
Oldu âsârı bu nev-kâşâne
Cennet-i tecri tahtın'el-enhar
Dense lâıyk bu kasr-ı zi-şâne
Cenâb-ı Hacı Mustafa Hafız
Kıldı himmet esas-ı bünyâna
Oku ebced ile Hikmet tarih
Pek mahallinde nev-kütüphâne

Onun yaşadığı devir Urfa edebiyat bakımından oldukça zengindir. Sakıp Efendi'nin etrafında toplanan şairler topluluğuna Hikmet başıboş, bağımsız bir şair olduğu için girmeye yanaşmamıştır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Bâğ-bân oldum nihâl-i yâsemîni beslerim
Dâye-i aşkım o şûh-ı nâzenîni beslerim
Şîrr ü şeker feyz-i câridir dil-i masmûmdan
Bir mukaddes tıfl-feş ruh'ül-emîni beslerim
Katre-i eşkim nüzûl ettikçe rahmet cûş eder
Âb-ı âlem-gir-i bakîyim zemîni beslerim
Cûy-veş hûnin revan olsun rızâ-yı Hakk için
Ben Hüseyin-i Kerbelâyım mâh-ı dinî beslerim
Derd-i endûh-ı belâ bir lahza nâbûd olmasın
HİKMET ol ağniyâdan kalb-i hazîni beslerim

Bir başka gazeli :

Mahmil-i Leylâ-yı zevk ettikçe şavkım kays-veş
Bâdiye-pirâ olur dil raksa gelmiş îsâ-veş
Hüdhüdüm kâr-ı zemin şerh-i meserrettir bana
Keşf-i sak etmem kavarın görüp Belkıs-veş
Gamze katleyler beni feyz-i lebin ihyâ eder
Mu'cize ızhar eder canım benim Circis-veş
Duzeh i hicri geçip yettim behişt-i vuslata
Mevttten sonra hayy oldum ben dahi İdris-veş
Dil muhabbet ilmini mahbûblardan ahz eder
Kûşe-i meyhânede İncil okul Kisis-veş
Şerh-i derd-i aşk-ı yâri böyle tahrir eyledim
HİKMET olsun mâcerâmız Kays ile tahmis-veş

Fuzûlî'nin bir gazelini tahmîs :

Sürûr-ı devr-i şâdîdir elinde âfitâb oynar
Kadeh döndükçe sakinin elinde mâh-tâb oynar
Bahar eyyâmıdır güller güler gülşende âb oynar
Sabâdan gül yüzünde sümbül-i piç ü tâb oynar
Sanarsın per açıp gülşende bir müşkin-gurâb oynar

Nihâl-i kametin olsun hırâman bâğ-ı âlemde
Dıraz olsun misâl-i hatt-i tuğra mû-yı perçemde
Füzûndur iştîyâkı hasretin gönlümde her demde
Hayâl-i ârızın cevhlân eder bu çeşm-i pür-nemde
Nitekim mevcelenmiş suda aksî âfitab oynar

Acep sohbettedir âşık ne hoş ülfet ne hoş hâlet
Hele Allah için olsun nice gelsin buna takat
Bulunmaz Cennet-i Me'vâda bu zevk ile bu adet
Irak olsun yaman gözden ne hoş saattir ol saat
Ki ma'suk ile âşık eyleyip saz-ı itâb oynar

Fedâ kılsam vücûdum aşkıyla pervâneye uysam
Fenâda mutlak olsam ben nevâ-yı şevk ile dolsam
Nizâr ü nâtüvan kaldım menâhiden elim yusam
Derûnumdan çıkan âhı bairin başına koysam
Çıkar kâfir Cehennemden güler ehl-i azâb oynar

Keşide eyledim zehrin yeter lutfeyle tiryâkın
Seni hem telh ü hem şirin yaratmış Rabb-ı Hallâkım
Ezelden çehresi HİKMET gibi şevk ile müştâkın
FUZÜLÎ reşkten titrer dil-i pür-hûn-ı uşşâkın
Bünâ-guşunda yârın her zaman ki dürr ü nâb oynar

Bir rübâisi:

Acep ey dil senin bir lahza handan olduğun var mı
Harim-i vuslat-ı dil-dâra şâyân olduğun var mı
Peyâm-ı vasi-ı Yusuf dide-i Ya'kuuba mer'idir
Belâ-yı aşk ile ömründe nâlân olduğun var mı

HİLMİ (Bakır)

1857 yılında Urfa'da doğmuştur. Kürkçüzade Hacı Ahmed Ağa'nın oğludur. Özel fakat esaslı bir öğrenim görmüştür. Bir müddet Kutbeddin Medresesi'ne devam etmiş fakat bitirmeden ayrılmıştır. 18 yaşında şiir yazmaya başlamış, çağdaşı Şevket ile arkadaşlık etmiştir. Ziraatla uğraşmış, bir takım memuriyetlerde bulunmuştur. Son görevi belediye başkâtipliğidir. Varını yoğunu içkiye harcamış, hayatının sonlarında fakir düşmüştür. Nükteci, neşeli, kalender olduğu için herkes tarafından sevilmiştir. Muhitinde Gamsız Bakır adıyla tanınır. Şiirleri fazla güçlü olmayıp, yokluk felsefesini işler. Bahtına taarruz eder. İçi ağlayan, dışı gülen, öyle görünmeyi seven bir şairdir. Bu bakımdan şiirlerinin yüzü şen, içi elemlidir. 1910 yılında vefat etmiş, Cami-i Kebir Mezarlığı'na defnedilmiştir. Şair Şevket tarafından yazılan mezar kitâbesi şöyledir :

Vâh kim gitti cihandan yine bir merd-i kerim
Şâir-i şirin-edâ merd-i sühandânı benam
Çekti bin kahr-ı sitem cevri felekten her dem
Görmedi rahat-ı dil derd ü belâdan ârâm
Her gelen merkadine hayr duâ etsin ana
Ola kim mülk-i bekaada bula bir âli makam
Eylesin Hazret-i Hakk rûhuna her dem rahmet
Merkadi yârab ola gülşen-i Firdevse selam
İki ahabâı çıkıp ŞEVKET söyledi tarih
Evsal'el rahmete fadlen ve kemâl'il-in'am

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Dûrdan hasret ile rûyına mahzun bakarız
Âteş-i gamla dilâ lahza be lahza yakarız
Yeter et cevriyi ey mâh bilirsin billah
Bir seher bağrına mençester-i âhı çıkarız
Görebilsek seni ey serv-kadd-i bâğ-ı hasen
Âb-veş yüz sürürüz pâyına mutlak akarız
Nâil-i maksat olup bir gün olur ki sine
Zer-i kordon gibi ol virdi izâre takarız
HİLMİ'ya çekme elem sabr kıl Allâhü Kerim
Gülşen-i vasılda bülbül gibi elbet şakarız

Bir diğer gazeli :

Biz ki üftâde-i cânâne-i gonçe-deheniz
Hasret ile zâr eder bülbül-i bâğ-ı çemeniz
Beden-i aşka harabtârız ne denlû gör kim
Kâse-i vasla bedel nakd-ı hayatı veririz
Münkesir şişe-i dil dest-i sanemlerle heman
Nidelim bende-i mehpâre-i hâtir şikeniz
Olalı kand-i lebinden tûti-i tab'ımız cüdâ
Dahil-i halka-i cemiyet-i ehl-i şiveniz
HİLMİ'ya âh elinden o keman kaşlarının
Tir-i müjgân ile ser ta be kadem şerha teniz

HİLMİ (Muhammed)

Adı Muhammed, mahlası Hilmi'dir. 1881'de Urfa'da doğmuştur. Abdurrahman isminde bir zatın oğludur. İlk tahsilinden sonra Hafız Osman Efendi'den Kur'ân'ı hıfzetmiş, İbrahimiye Medresesi'ne girmiştir. O sıralarda bu medresenin müderrisi 1908'de vefat eden ünlü alim Hacı Ramazan Efendi'dir. Bu medresede hüsn-i hatt derslerini de ünlü hattat Şair Ahmet Vefik Bey vermektedir. Bu medresede hususi derslerine girdiği Müftü Hasan Efendi'nin teşvikiyle şiire başlamıştır. Medreseyi bitirdikten sonra İstanbul'a giderek 1904 yılında Dar'ül Muallimat'a girmiştir. Oradan şu gazelini Müftü Hasan Efendi'ye gönderiyor :

Yine hükmün sürüyor dilde temennâ-yı vatan
Yine zihnim dağıtır fikr-i elemzâ-yı vatan
Geçiyor rûz ü şebim hâb-ı hayâliyle benim
Ne yaman derde düşürdü beni sevdâ-yı vatan
Âh evvelce firak-ı vatani bilmez idim
Ne kadar müşkül imiş firkat-i Leylâ-yı vatan
Yârab ol saat-ı ferruh ne zaman ki ede
Gönlümü gark-ı ferah-rû-yı dil-ârâ-yı vatan
Ciğerim nâr-ı tahassürle kebab oldu benim
Beni bi-tâb ediyor yâr-i gam eفزâ-yı vatan
Şerer-i ateş-i dildir bu sühanver HİLMİ
Okuyup anlasın ahvâlimi ebnâ-yı vatan

1908 Meşrutiyet'i sırasında okulu bitirip, Dar'ül Fünûn'a giriyor. Ders-i 'Am belgesi aldığı için bir yandan fakülteye devam ederken Bayezid ve diğer camilerde öğrencilere hesap ve Türkçe dersleri veriyor. Fakülteyi bitirdikten sonra Medreset'ül-Kuzat'a girip buradan da üçüncülükle mezun oluyor. İlk memuriyeti 1914'te olup Evkaf Nezareti Memureyn Kalemi kâtipliğidir. Bu görevden sonra Fetvahane müsevvidliğine, sonra da birinci sınıf kitabetle Adliye Nezareti'nde yeni oluşturulan Temyiz Şer'i Dairesi'ne bu dairenin lağvından sonra yine Fetvahane Müsevvidliği'ne atanıyor. Bu dairenin de lağvıyla Medreset'ül-İrşad tarih muallimliğine, sonra da Şer'iyye Vekâleti'nce Anadolu Medreseleri müfettişliğine tayin ediliyor ve bu görevle teftiş merkezi olan Adana'ya gidiyor. Tevhid-i tedrisat Kanunu çıkınca Adana Lisesi Arapça ve Farsça öğretmenliği, daha sonra da Adana Erkek Muallim Mektebi Türkçe öğretmenliğine, 1933'te Osmaniye Orta Mektebi Türkçe öğretmenliği ve müdürlüğüne tayin ediliyor. Bu son görevinde ne kadar kaldığını ve ne zaman vefat ettiğini öğrenemedim. Şiirlerini Reyâhin adlı bir kitapta toplamıştır. Hazret-i İsa'nın Babası Var mı? adlı kitabı da İstanbul'da basılmıştır. Şiirleri güzel ve güçlüdür. Çok şiir yazmışsa da İstanbul'da çıkan bir yangın sonucu bugün elde değildir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Urfa hakkında bir gazeli :

Nev-reside putları hayret-fezâdır Urfanın
Hûblarına can fedâ etmek sezâdır Urfanın
Çehre-i maksûdunu göstermekte her bir dânişi
Her biri âyine-i âlem-nümâdır Urfanın
Tûtiyâ-yı çeşm-i ehl-i dil denilse yok acep
Çünkü hâk-i mevlidi bâr-ı Hüdâdır Urfanın

Cûy-barı her tarafta âb-ı Hızr-âsâ revân
Çevre yanında riyâzı dil-küşâdır Urfanın
Safha-i dilde bu nazmı nakş ederse HİLMîyâ
Sâde rûyân-ı sühan bûyî revâdır Urfanın

Urfalı Gani Nüzhet Bey'in gazeline yazdığı nazire :

Evc-i âlâ-yı kemâlim kamer-i enveriyim
Rind-i mu'ciz nefesi kân-ı hüner gevheriyim
Dideler hârelenir pertev-i irfânımdan
Hünerim öyle celi şâşâalî ahteriyim
Mest olur tâ be ebed nazmımı kim eylese gûş
Dehrde hak bu ki bir feyz-i Hüdâ sağarıyım
Reng-i bâde güle kim gıpta-resandır sühanım
Urfanın çok mu desem şâir-i nazik teriyim
Gazel-i Nüzheti tanzire özensen HİLMÎ
Vecâî var çünkü anın ben de âh Ekberiyim

Urfa'dan ilk ayrıldığında yazdığı terci-i bend :

Ben gerçi hayatımda henüz taze civânım
Amma ki sühan gevherine ma'den-i kânım
Her mürde dili zinde eder feyz-i kelâmım
Fahr ile desem çok mu ki İsâ-yı zamanım
Her muzlem olan kalbi münevver ederim ben
Erbâb-ı dile meş'ale-i şu'le-feşânım
Sen sanma bakıp hey'etime sufi ve molla
Hâşa bana âlemde ne inim ne de anım
Ben şâir-i rengin sühan-ı tâze beyânım
Ben mâil-i dil-dâde-i hurşid-i şânım

Sen bakma benim cübbe vü destârıma asla
Ben rind-i cihânım ki ne şeyhim ne de molla
Mollaları gözden geçirip anlarım âhır
Gittikleri yol aynı dalâlet ile iğva

Efsâneleri serd ile cühhal ü avâme
Tezyid-i şeref eylemedir maksad-ı aksâ
Beyhûde değil medreseye böyle devâmı
Tedris diler yad-ı niyâbet ya da fetvâ
Ben şâir-i rengin sühân-ı tâze beyânım
Ben mâil-i dil-dâde-i hurşid-i şanım

Şeyhim diyenin cümlesi erbab-ı riyâdır
Ettikleri tevhid ü semâ cümle hebâdır
Bi-çârelerin beklediği tekye maaşı
Hay huyları Hâlik için mi ne revâdır
Dem urmada halk içre zühdü ve ra'dı
Amma ki bilir ehl-i basîret ne belâdır
Etmem bu denâetlere elbette tenezzül
Ulviyyet-i tab'ım bana bir dâd-ı Hüdâdır
Ben şair-i rengin sühân-ı taze beyânım
Ben mâil-i dil-dâde-i hurşid-i şanım

Âvâre dilim olmadı bir şeye heveskâr
Ahkar görünür dideme alimde ne kim var
Sermest-i mey-i nahvet olur ehl-i münasib
Azl oldum mu eşkâbı mezellet eder işar
Şöhret kazanır servet ile ehl-i ticâret
Bir gün de gelir kim eder iflâsını izhar
Ben istediğim dehrde her dem ki elimde
Mecmua-i eş'ar ala âğûşuna dildâr
Ben şair-i rengin sühân-ı tâze beyânım
Ben mâil-i dil-dâde-i hurşid-i şanım

Ey HİLMİ şirin dem ü pâkize tabiat
Ey bülbül-i hoş-gû-yı gülistân-ı belâğat

Ben şems miyim hirelenir çeşm-i ferimden
Gördükte gözün hâke dîker ehl-i denâet
İnsan ruhu bilmez imiş ademi yoksa
İrfânıma her bir eserim ayrıca hüccet
Güftârımı hiç Urfada takdir eden olmaz
Lâzım bana tebdil-i makam etmeğe gayret
Ben şair-i rengin sühan-ı tâze-beyânım
Ben mâil-i dil-dâde-i hurşid-i şânım

HULÛSÎ (Bikeszâde)

Şiirlerinde Hulusî ve Şevki mahlaslarını kullanan Bikeszâde Hulûsî 1879 yılında Urfa'da doğmuştur. Halil'ür Rahman Medresesi'ni bitirmiştir. Şiirde iki mahlas kullandığını şu beytiyle itiraf ediyor :

Na'te âgâz eyle bundan sonra ey kemter kemîn

Yaz Hulûsî mahlasın Şevkiye densin aferin

Dindar ve tarikat ehli olup yumuşak huyludur. Şiirlerinin çoğu na't ve tarikat erkânına aittir. Ölüm tarihi bilinmemektedir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli (na't şeklinde yazılmış) :

Hakayrk ilminin bahrı Muhammed Mustafadır bu
Kamu alemlerin fahrı kerem kân-ı vefâdır bu
Ziyâret eyle ey dil merkad-i pâkin selâbetle
Şefî'-i cürm ü isyandır kamu derde devâdır bu
Gülîstan ü baharîstan Hadîs-i Kutsî enfâsı
Delîl-i mağfîret kânı ümem sahîb-livâdır bu
Kureyşî Haşimî Mekkî nihâl-i Hakk benî Adnan
Kamu peygamber-i zîşândan kadri a'lâdır bu
Erip kavseyini ev ednâya himmet tâcını giydi
Cemâlullahı seyretti şebistân-ı ziyâdır bu
Denildi şânına levlâke levlâk hıttâ-i Ahmed

Okunur ismine anın ile'l yevm-i cezâdır bu
HULÛSÎ izz ü nâz ile selat ile selam olsun
O şahın rûz ı pâkine Resul-i müctebâdır bu

Kadiri Şeyhi Dede Osman-ı Veli için yazdığı şiir :
Kutb-ı âlemdir demâdem Seyyid-i Osman Dede
Nûr-ı âzâmdır demadem Seyyid-i Osman Dede
Zâhir ü bâtın yanında bir kuneydil içredir
Ana â'lemdir demâdem Seyyid-i Osman Dede
Nefsini âlimde ahkar gördü öyle zât iken
Seyr-i ekremdi demâdem Seyyid-i Osman Dede
Hem kerâmet hem velâyet hırka-i pûşundadır
Derde merhemdir demâdem Seyyid-i Osman Dede
Kıl kanaat ey Hulûsî sana şefi'dir o zat
Kutb-ı âlemdir demâdem Seyyid-i Osman Dede

HULÛSÎ (Kılıçarslan)

Osman Efendi namında bilgin bir zatın oğlu olarak 1907 senesinde Urfa'da dünyaya geldi. Kendisi her ilimden anlayan ve popüler bir alim olan ünlü bilgin Hacı Abdülvahid Hoca'nın himmetiyle yetişmiştir. Hulûsî, Arapça ve Farsça'ya vakıftır. Ahla-ken dürüst olduğundan hemen hemen her Urfalının sevgisini kazanmıştır. Çiftçilikle uğraşmaktadır. Şiirleri Mehmed Akif tarzındadır. Şiirlerinin konuları vatan ve millet dertleridir. Şiirlerinde çoğu zaman derinlerde sezilen güçlü bir iman vardır. Kendi ifadesine göre şiir yazmak bir gaye değil, gayenin beyan vasıtasıdır. Kendisinden hayat hikâyesini istediğimizde bize şu aşağıdaki şiiri lutfettiler :

Yazarsan suret-i hâlim esir-i derd-i sevdâ yaz
Gam-ı eyyamla ahvalim çözülmez bir muamma yaz
Gönül azgın beyinsiz baş kem olmaz tırnağından taş
Ne bir rehber ne bir yoldaş gezerdi öyle tenhâ yaz
Der idi her kusur bende ona oklar değerken de
Ne bir gün şevk ile hande ne de tali'le kavga yaz
Sitemler onu yaktıkça gözünden yaşlar aktıkça
Uçan kuşlara baktıkça sözü hayfa diriğa yaz
HULÛSÎ bu dili hasta gam-ı hicranla dem-beste
Hayâlî yâre peyveste gözünde türlü ma'na yaz

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Hicri 15. yüzyılı karşılariken :

Ey mâh-ı Muharrem bu geliş başka geliştir
Onbeş asrın ufkunu ilk kerre deliştir
Ondört asır evvel gece bir yolcu götürdün
Ondört asır evvel yüce bir yolcu götürdün
Bir yolcu ki hep kevn ü mekân emrine ramdı
Bir yolcu ki yollar dilese tayy ü mekândı
Bir yolcu ki aydınlık onunla yürüyordu
Bir yolcu ki bir lahzada zulmet eriyordu
Bir yolcu ki ezmekte idi zulm ile cehli
Bir yolcu ki hasmıydı onun hep küfür ehli
Bir yolcu ki her hatvede bir asr aşırıyordu
Bir yolcu ki âlemlere rahmet taşıyordu
Bir yolcu ki hüsnü ezelin örneği aydı
Bir yolcu ki nesl-i beşerin örneği oydu
Bir yolcu ki insanlığa insanı getirdi
Bir yolcu ki İslam ile Kur'ân'ı getirdi
Mevliddi ve meskendi ona Mekke Medine
İman nûrunu saldı bütün rûy-ı zemine
Ondört asır evvel evet ey mâh-ı Muharrem
Bir yar ile bulmuşsun ona gizlice mahrem
Dursun hele on dört asır on yılda ne oldu
Âfâk-ı cihan şâşâa-i adıyla doldu
Güç aldı adâlet onun ümmi nefesinden
Binlerce Ömerler yetişip medresesinden
Binlerce selat ile selam ruhuna olsun
Hakkdan dilerim on beş asır islâmın olsun

Urfa Kurtuluşu'nun 16. yıldönümünde yazdığı ve 11 Nisan 1936'da bayram merasiminde İbrahim KARAKAPICI tarafından okunarak büyük ilgi uyandıran şiiri :

Denk al ayağın baksana ey yolcu geçerken
Taştır diyerek bakma tanı sırrını öğren
Söylet beni bir kerre ezik kalbimi deş de
Bir gün bize doğmuştu siyahlarla güneş de
Afacımızı boğmuş idi kapkara bir gün
Yaslarla siyahlanmış idi hür başı Türkün
Bülbül yerine konmuş idi gülşene zağlar
Hala o günü yâd ederek anneler ağlar
Matemle açardı şu yamaçlarda çiçekler
Matemlere girmişti o gün belki melekler
Göklerde güneş gölge gibi sinsi yürürdü
Yıldız arayan gözlere toprak dökülürdü
Herkes bunalan ruhuna bir ninni arardı
Meydanda mezarlık ile baykuş sesi vardı
Doğmazdı karanlıklara batmıştı hilâl da
Kan çalkalanırdı o şafaklardaki alda
Kayb ettiği için masmavi göklerde hilâli
Çılgın gibi seyreylediler hepsi bu hali
Vermişti ölüm pençesine boynunu herkes
Kalmıştı boğazlarda kısılmıştı bütün ses
Ellerde oyuncak gibiydi ülkesi Türkün
Birden bire göklerde çakıp parladı bir ün
Silkin dedi miskin yaşamak Türklüğe ardır
Türk ölmeyecek öldüğü gün kürre mezardır
Doğruldu eğilmiş kafalar kalktı telaşla
Meydana atıldık o zaman can ile başla
Çıktı bir avuç genç buraya mertçe savaştı
Şimşek gibi çaktı ve seller gibi aktı

Kimisi boğuşup durdu bu yerde eceliyle
Düştü yine al bayrağı yükseltti eliyle
Kimisi yüreğinden yere yurşunla kadandı
Serdi kimisi kanını üstünde uzandı
Her birisi bir yanda düşüp tek biri kaldı
Karşında cehennem gibi gür ateşe daldı
Her yanını sararken onun bomba tufanı
Göğsünde yine tınmadı bir lahza imanı
Son damla kanı aktı vuruldu ciğerinden
Son sözle yine şanını haykırdı derinden
Yükseltti onun ruhunu göğsünde melekler
İşte o şehidin burada yadı bu mermer

Kurtuluş Destanı'ndan bazı dörtlükler :
Kılıçlar parladı erler öğündü
Zulme esârete meydan dediler
Allâhım o nasıl bir kara gündü
Şafaklar söktürür al kan dediler

Bir bulut çökmüştü Türk hilâline
Baykuşlar üşmüştü gülün dalına
Baktıkça vatanın hasta haline
Sen sağ ol biz sana kurban dediler

Eller silahsızdı kalpler yaralı
Her taraf mezarlık her şey karalı
Türkoğlu aslından gör istiklâli
Yaratsın bir ulu destan dediler

.....

Nabî'nin ünlü gazeline tahmisinden :

Çerağ-ı meclis-i vahdet gül-i bağ-ı Hüdâdır bu
Tülü'-ı âleme rahmet olan mihr-i vefâdır bu
Saray-ı şahid-i levlâk dıraht-ı ûlâdır bu
Sakın terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı Hüdâdır bu
Nazar-gâh-ı ilâhidir makam-ı Mustafadır bu

Zühûr-ı ilm ü adli cehliyle zulmün helâkidir
Temevvüc-gâh-ı esrârı ilâhi kalb-i pâkidir
Cihan mecruh-ı şemşiri firakı zehr-i nâkidir
Felekte mâh-ı nev bab'üs-selâmın sine-çâkidir
Anın kandili cevza matla'-ı nûr-ı ziyâdır bu

Resûl-ı müctebânın hâk-i pâkidir hakikatte
Teferrüd eyleyen bâlâ-yı evc-i sermediyette
Bulunmaz büka-i ahar bunun tek kadr u kıymette
Habib-i kibriyânın hâb-gâhıdır fazilette
Tefavvuk-kerde-i arş-ı Cenab-ı Kibriyadır bu

Bu hâkin bâb-ı feyzinde melâik saf be saf sâil
Bu hâkin cevherinde mündemicdir sırr-ı Cebrâil
Bu hâkin aşkına olmaz gönülde mâsivâ hâil
Bu hâkin pertevinden oldu dicûr-ı âdem zâil
Amâden açtı mevcûdatı çeşmin tûtiyâdır bu

Erem dersen HULÛSÎ alem içre rıf'at-i câha
Hulus ile kadem bas şâh-ı kevneyne giden raha
Bu topraklarda mümkün mazhar olmak Rû'yetullâha
Mürâat-ı edeb şartıyla gir NABÎ bu dergâha
Mutaf-ı kutsiyandır buse-gâh-ı enbiyâdır bu

İSMAİL

1859 yılında Urfa'da doğmuştur. Babası Şekercizâde Halil adında bir kişidir. Özel eğitim görmüş, genç yaşta bektaşiliğe intisab etmiştir. Bu alanda oldukça ilerlemiş, kısa zamanda tari-katın şeyhi olmuştur. Evlenmemiş, o zamanlar geçerli bir mes-lek olan çubukçuluk işini yürütmüştür. 1914 yılında ölmüş, Be-di'üz-Zaman Mezarlığı'na gömülmüştür. Mezarı bektaşi farikası olarak taçlıdır. Öldüğü gün çok üzülen küçük kardeşi bir buhran geçirerek bütün kitap ve eşyalarını yaktığı için elde mevcut hiç bir şiiri yoktur. Şiirleri söylendiğine göre bektaşi nefesleri ile Kerbela mersiyelerinden ibarettir. Eğlence alemlerinden çok hoş-lanan İsmail, rakı ve esrar kullanırmış. Uzun boylu, uzun sakallı, sarı benizli, yumuşak huylu olduğu söyleniyor.

İSMET (Beşir)

Asıl adı Beşir, mahlası İsmet'tir. 1827 yılında Urfa'da doğmuştur. Abozade Mustafa Efendi'nin oğludur. İlk tahsilinden sonra, sonraları Urfa müftüsü olan Abdüllatif Efendi ile birlikte İhlasiye Medresesi'ne girmiştir. Tahsilini bitirince Urfa Jandarma Kumandanlığı yapan babasının yanında görev almış, 1871'de Halep'e tayini çıkan babasının yanında Halep'e gitmiştir. Halep maliyesi sandık emînliği görevinde iken 1875 senesinde orada vefat etmiştir. Şiirlerini mürettep bir divan haline getirmiş, ölümdünden sonra oğlu Mustafa çok uğraşmışsa da bastırmaya muvaffak olamamıştır. Şiirleri tarihler, mersiyeler, na'tlerden ibarettir. Güçlü bir şairdir. Zaten onun yaşadığı dönemlerde Urfa edebiyat bakımından çok zengin bir hayata sahipti. Sakıb Efendi etrafında toplanan Alim, Mahvî, Sabir, Admî, Ahmed Lami ve bunun dışında Sâni, Kanî, Latif, Rahmî, Raşid, Abdürrahim, Halid, Fânî, Natık, Maruf Selim, Fehim, Hikmet gibi şairler bu devre imzalarını atmışlardır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Na't şeklinde yazılmış bir gazeli :

Sensin ey nûr-ı mücellâ muktedâ-yı ins ü can
Hâk-i pâ-yı makdeminle fahreder hep âsüman
Sensin ey kân-ı kerem esrar ü hikmet mahzeni

Her kemâlin mebdedir zât-ı pâkin bi-güman
Cûd ü eltâf-ı inâyet ol kadar var sende kim
Zerre olmaz nisbet olsa cûduna cümle cihan
Bâb-ı ihsanında hem nam olduğum devlet yeter
Nola ger kılsan beni rûz-ı cezâda kâmuran
Benddir bâbında İSMET kıl kabul etme cüdâ
Eyle zahm-ı cürmüne lutfunla merhem ol aman

Sakıbiye Tekkesi Havuz kitâbesi :

Sakıb Efendi Hazreti bulsun devam-ı devleti
Ol gavs i âzâm hürmeti dâim refik olsun ana
Bu tekyeyi bünyâd edip Viran iken âbâd edip
Ecdâd-ı ruhun şâd edip kıldı ana icrâ-yı ma'
Oldu bu havz-ı dil-rübâ manend-i kevser can-fezâ
Her katresince hak ana ihsan ede ecr ü ceza
Beşler gelip İSMET heman edüp iki tarih beyan
Her mısırî gevher feşan işte şu beyt-i dil küşâ
Bu mâye ey sâfi gelip kevser misali su alın
Al âb-desti kıl namaz Hacc Sakıba oku dua

Bir murabbaından :

İSMET'i dil hasta eylermiş ricasından heman
Rûz-ı mahşerde anı zâr zâr eyleme yârab aman
Yüzümün karasına bakıp yerim etme dühan
Yâ şehid-i Kerbelâ eni dahil eni dahil

Köroğlu Cafer Bey'in mezar kitabesi :

Ecel peymânesin nûş etmeyen var mı bu âlemde
Gerek bây ü gedâ ger merd ü zenden var ise göster
Köroğluzâde Caferden kıyas et dehr hâli ki
Salah ü zühd ile olmuş iken alımda nîk ahter

Henüz şemm etmemişken gonca-i maksûdu dünyada
Tutup dâmânını hâr-ı ecel çekti ana hançer
Nidâ-yı ırcı'iyi gûş edince nass-ı kati'den
Koyup fers-i hariri eyledi gör hâkimi püster
Bıraktı ehl-i nefsin ağlatıp ahhâb ü akranın
Özü dar'ül-cihane doğru açtı naz ile şeh-per
Döküp gözyaşını mu'cemle İSMET söyle bir tarih
Veda' edip cihâne gitti hulda genç iken Cafer

KÂMÎ
(Bekir)

Mollazade Süleyman Efendi'nin (ÖZBAY) oğlu olarak 1860 yılında Urfa'da dünyaya gelmiştir. 17 yaşında rüşdiyeyi bitirmiş sırasıyla tapu kâtipliği emanet aşar ve ağnam başkâtipliği, belediye tapu başkâtiplikleri, orman memurluğu ve maliye sandık emînliği yapmış 1917 senesinde emekli olmuştur. Mürettep hâle getirdiği divanı Urfa Kurtuluş Savaşı sırasında evi Fransızların işgaline uğradığından kaybolmuştur. Eldeki şiirleri 1920 sonrası yazdığı şiirlerdir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Annesi Hatice Hanım'ın kendisi tarafından yazılmış mezar kitâbesi :

Rahmet-i Hakkla beni ihvân-ı din yâd eyleyin
Lutfedip bir fâtihayla rûhumu şâd eyleyin
Hasretiyle gittiğim âh garib evlâdlarım
Bir gelip kabrim ziyâret ile âbâd eyleyin
Âsitâne gelmişim yârab benî pir ü garib
Namdaşımın hürmetine afv ü azâd eyleyin
Cem' olup her gün gelin evlâd ü ahhâbım benim
Rûhuma bir duâ etmeyi mu'tâd eyleyin
Söyledim tarih-i fevtin vâlidemin KÂMÎ'yâ
Okuyanlar rahmet-i Hakk ile bünyâd eyleyin

Bir gazeli :

Gönül bu piç-i zülf-i yârdan aç bend-i zencirin
Müfid olmadı yolunda anın bir hüsn-i tedbirin
Nedir bu hüzn-i yesir rûz ü şeb feryâd ü efganın
Hekim-i mutlakın yok belki emri böyle takdirin
Yazıp bu ser-güzeştin bir kitab et ehl-i uşşâka
Okunsun mekteb-i aşk içre var mı sun'-i tahririn
Ne türlü sa'y kıldım hep hebâ oldu nedendir kim
Kime gitsen kim eyler acaba bu hal-i tefsirin
Felek tam aldı benden intikamın ben de almam mı
Eğer KÂMÎ görürsem çarhın bir aksi tağyirin

Diğer bir gazeli :

Ele aldıkça hâmem yazmağa ahvâlimi yâre
Mülevves oluyor hûn-ı sirişkimle varak-pâre
Sabâya imtinan etsem seherler âh ü zârımdan
Haber vermez mi bilmem o da bu ahvâli dildâra
İşim yerden yere yüz sürmedir sâye gibi her an
Cihâne gelmemiştir ben gibi ikbali bir kare
Gidip meyhâneye pir-i muğâna ilticâ etsem
Mey içtikçe gamım artar açar kalbimde bin yâre
İlâhi lutfedip KÂMÎ kulun sen kâm-yâb et
Kusurum çoksa da afv et gülünç eyleme ağyâre

KANİ
(Birecikli)

1845'te Birecik'te doğmuştur. İlk tahsilinden sonra eğitim görmemiş kendi kendini yetiştirmiştir. Askerlik görevinden sonra ufak tefek memuriyetlerde bulunmuş ise de askeri kâtiplik mesleğinde karar kılmıştır. Son vazifesi Halep Redif Taburu depo memurluğudur. Bu görevde iken bir iftiraya uğramış ve tevkif edilmiştir. Bu yüzden hayatının bundan sonraki kısmı hakkında hiç bir bilgimiz yoktur. Aşağıdaki şiiri düştüğü haksızlığı anlatır :

Esir-i dâm-ı isyânım dahilek yâ Resulullah
Anın çün zâr ü giryânım dahilek yâ Resulullah
Zünûb-ı sâbıkım asla değildir kabil-i ta'dad
Velakin çok peşimânım dahilek yâ Resulullah
Şefâat kıl şefi'-i müznibinsin rûz-ı Mahşerde
Görüp hâl-i perişânım dahilek yâ Resulullah
Kimesnem yok ezildim pençe-i zulm ile şehbâde
İşit âh garibânım dahilek yâ Resulullah
Medet kıl KANİ-i bi-çârenin yoktur medet-kârı
Esir-i habs ü zindânım dahilek yâ Resulullah

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Adanalı Ziya Bey'in gazelini tahmis :

Bir vakitlerdi bana âlemi bâğ-ı İrem ettin
Gülzârımı vâreste-i har-ı elem ettin
Azâde olan gönlümü esir-i gam ettin

Neydi o zaman lutf ile va'd-i kerem ettin
Zâlim beni encâm unuttun verem ettin

Çok kabileler geçti bu bendergeh-i gamden
Âsûde giden var mıdır eslâf-ı ümemden
Mâ'lûl ü musab hep mihen ü kemr-i sitemden
Hâl mi kalır kabile-i derd ü elemden
Zevvâr-ı game gönlümü beyt'ül-harem ettin

Bir âlem-i diğerde nihan idi vücûdum
Azâde-i âzâr-ı cihân idi vücûdum
Tir-i sitem-i dehre nişan oldu vücûdum
Öz nefsime bir bâr-ı girân oldu vücûdum
Hicrinle beni zâviye cûy-ı adem ettin

Câm-ı cemi çekmekte mecâl-i dilim artar
Ol zevk-i hakikatte hayâl-i dilim artar
Hayfa ki humârında kelâl-i dilim artar
Neş'e bulacak yerde melâl-i dilim artar
Kırdın kadeh-i zevkimi sahbâmı sem ettin

Sevdâ nice ma'mûreleri eyledi viran
Yaktı nice canlar düşürüp âleme hey can
Kurtulmadı tersâ vü Mecûsiyle Müselman
Sevdâ ne desem ben sana ey âfet-i iman
Mihrabımı dergâh-ı samedken sanem ettin

Bulduk hele bint'il-inebi meygedelerde
Takbil edip ol la'l-i lebi meygedelerde
KANÎ bize yutturdu habı meygedelerde
Geçti geçiyor rûz ü şebi meygedelerde
Meydân-ı harâbâta Ziyâyı âlem ettin

KANİ
(Baba)

1812'de Urfa'da doğmuştur. Osman adında bir esnafın oğludur. Hiçbir tahsil görmemiş kendi kendini yetiştirmiştir. Ayakkabı tamirâtı yaparak geçinmiş, «Eskici Babo» adıyla tanınmıştır. 1927 yılında çıkarılan Urfa Yıllığı'nda okur yazar olduğu ileri sürülmüşse de onu tanıyanların ifadeleri bunu yalanlamaktadır. Yine aynı yıllıkta onun 1290 hicri yılında öldüğü yazılıysa da bu tarih de yanlıştır. Zira 1294 hicri yılında ölen Ayşe Nigâr adında bir hanımın mezarına bir kitabe yazmıştır :

Geldi bir hatıfla üçler KANİâ
Dedi yağfur tarihi Ayşe Nigâr
Hicri 1294

Baba Kani, 1877 (Hicri 1295) yılında vefat etmiş ve Harran Kapı Mezarlığı'na defnedilmiştir. Baba Kani'in şiirlerini bir mecmuada topladığını şu beytten anlıyoruz :

Bu mecmua sahibini yârab iki âlemde sen mesrûr et
Kusurun afv edip cümle zünûbun afv ü mestûr et

Şiirlerinin büyük bir çoğunluğu irticali söylenmiş olup, güçlü örneklerdir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Kuruptur tâk-ı ebrû üzre bir tir-i kemân serhoş
Tutuptur râh-ı uşşâk ki bilmez hiç aman serhoş
Kızarmış tab'-ı meyden ruhleri mehtâba dönmüştür
Henüz bu bezme gelmiş nâz ile şûh cihan serhoş
Acep ol tıfl-ı nevres bir kadem basmış mı gülzâra
Safâ-yı câm-ı vaslıyla kamu serv-i revan serhoş
Nifâh-ı mest-i mahmuru nazar kıldım cihan içre
Göründü dide-i pür eşkime kevn ü mekân serhoş
Şarab-ı vahdetin sen zahidâ keyfiyyetin gör kim
Hemişe KANÎ-i bi-çâre her dem her zaman serhoş

Bir murabbâ :

Bir âli himem zât-ı pür envâra muhibbim
Ser tâc-ı velî Hazret-i Hünkâra muhibbim
Sultan-ı sehâ membâ'-ı esrâra muhibbim
Ben cân ü gönül Hayder-i Kerrâre muhibbim
İhlas ile gel eyle nazar zâhid-i bi-rû
Zir-i feleği eylemiş esrâr ile memlû
Feyz-i nazarın şâm ü seher eylerim arzu
Ben cân ü gönül Hayder-i kerrâre muhibbim
Can mürği heman zinde iken ten kafesinde
Bir nesneyi yâd eylemezem mültemesimde
Budur sühanım evvel ve âhır nefesimde
Ben cân ü gönül Hayder-i Kerrâre muhibbim

KÂTİB (Muhammed)

Asıl adı Muhammed, mahlası Katib'dir. Abdullah adında bir zatın oğludur. 18. yüzyıl şairlerindendir. Doğum tarihi bilinmiyor. Çiftçilikle meşgul olmuş, 1836 yılında vefat etmiştir. Bedi'üz-Zaman Mezarlığı'na gömülü olup oğlu Abuzer ve torunu Şair Ahmet Azmi'yle aynı mezarda yatmaktadır. Alim şairlerden olup kuvvetli bir medrese tahsili görmüştür. Kadiri tarikatına bağlıdır, oldukça dindardır. Ömrünce bütün vakit namazlarını aksatmadan Halil'ür-Rahman Camii'nde kılmıştır. Sevilen bir kişi olduğu rivayet ediliyor.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Nabî'nin ünlü gazeline yazdığı tahmis :

Harim-i cennet-âsâ bir makam-ı dil-küşâdır bu
Teferrüc-gâh-ı insan ü melek âlem-nümâdır bu
Anın bûsuna gir ta'zim ile bab'ül-Hüdâdır bu
Sakin terk-i edebden kûy-ı mahbub-ı Hüdâdır bu
Nazar-gâh-ı ilâhidir makam-ı Mustafadır bu

Ferah bahşâ-yı pâkize cihânın pâk-ı hâkidir
Zemin ü nâfe-i Çinn ü Hitânın müşk-i pâkidir
Kamu minnet o bab-ı rahmet uşşaka bakidir

Felekte mâh-ı nev bab'üs-selâmın sine çâkidir
Bunun kandili cevzâ matla'-ı nûr-ı ziyâdır bu

Riyaz-ı cennetin bir bekaasıdır zib ü ziynette
Nesim-i ruh u reyhanın güzergâhı meserrette
Habib-i vahy-i Rabbin cilve-gâhıdır hakikatte
Habib-i Kibriyânın hâb-gâhıdır fazilette
Tefavvuk-kerde-i arş-ı cenab-ı kibriyâdır bu

Bu gülzârın gülünden misk ü amberler olur hâsıl
Bu câyn hürmetine çok kez oldu devlete vasıl
Caâdetle ne yazmış na't-ı zibâsını ol fâdil
Bu hâkin pertevinden oldu dicûr-ı âdem zâil
Amâden açtı mevcûdatı çeşm-i tûtiyâdır bu

Senâ vü hamd edip KÂTİP tekarrüb eyle Allâha
Seni ümmetliğe lâyık sezâ-var etti ol şâha
Selat ile selam edip derûn-ı dilden ol maha
Mürâat-ı edeb şartıyla gir NABİ bu dergâha
Mutaf-ı kudsiyandır cilve-gâh-ı enbiyâdır bu

KEMAL
(Edip Kürkcüoğlu)

1902 yılında Urfa'da doğmuştur. Babası Kürkcüzâde Ömer Edib Bey'dir. İlk tahsilini Urfa'da, orta tahsilini İstanbul'da tamamlamış, Ankara Üniversitesi'ni bitirmiştir. Eğitimci olarak birçok görevlerde bulunmuştur. Hususi şekilde medrese eğitimi de görmüştür. Sırasıyla ilkokul öğretmenliği, ilkokul müfettişliği, ortaokul türkçe, tarih, yurttaşlık bilgisi, lise edebiyat öğretmenliği, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Okullar daire müdürlüğü, Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi kütüphane müdürlüğü, Ankara İlahiyat Fakültesi islam dini, tasavvuf tarihi öğretmenliği, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü müdürlüğü, Konya Yüksek İslam Enstitüsü islami Türk edebiyatı öğretmenliği, Gazi Eğitim Fransızca Bölümü Türk edebiyatı öğretmenliği, Talim Terbiye Kurulu üyeliği, Din Eğitimi Dairesi müdürlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığı başmüfettişliği yapmıştır. İngilizce, Fransızca, Arapça ve Farsça bilir. 16 yaşında şiirle uğraşmaya başlamış, bazı şiirleri Ra'dî mahlasıyla İstanbul'da Tarih ve Edebiyat Dergisi'nde yayınlanmıştır. Edebiyata aşına bir ailede yetişmesi, bilme vakıf olması, dil bilmesinden ötürü oldukça güçlü şiirler yazmıştır. 14 Nisan 1978 tarihinde İstanbul'da vefat etmiş ve Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedilmiştir. Şiirleri yayınlanmamıştır. Ayrıca Urfa Ağzı Fatih'in Şiirleri, Fuzûlî'nin Farsça ve Türkçe Şiirleri Üzerine Etüdler, Dinde Reform Meseleleri, İmanda Birlik Vatanda Dirlik, İslam Dinine Toplu Bir Bakış, Din ve Milliyet, Din ve Ahlak Mu-

hasebeleri, DTCF İlmî Tebliğler ve Makaleler, Ebul'Leys-i Semerkandi'nin Kitab'üs Sela Fi'l Fıkh adlı eserini tercüme, Feridüddin-i Attar'ın Kitab'ül İşâre Fi-Adab'il Vezâre adlı eserinin tercümesi, Seyyid Nesimi gibi eserleri vardır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Aşıklarız ki mazhar-ı cânâne çıkmışız
Eb'adı aşmışız felek-i cânâ çıkmışız
Bir nûr-ı kemterin yanı olmuş mekânımız
Zannetmişiz ki taht-ı Süleymana çıkmışız
İhsanlar almışız nice in'âme ermişiz
Bir bir huzur-ı Hazret-i Sultana ermişiz
Sıyrılmışız alâka-i mâl ü menâldan
Derd-i firak-ı yâr ile selmâna çıkmışız
Şemsin olup ziyâsına pervâne ey Kemal
Tennûre-i hulûs ile meydâna çıkmışız
Mevlana türbesine asılan iki beyti :
Me'yûs bırakma tut elimden
Sensiz bulamam mecâl efendim
Yok sūdde-i pâk-i dergâhından
Ayrılmama ihtimal efendim

Bezm-i Mevlana'da adlı şiiri :

Canlar olanca şevk ile dergâha geldiler
Dergâh bir vesiledir Allâha geldiler
Rû oldular libâs-ı bedenden soyundular
Bezm-i bekaa-yı Hüdâ-haha geldiler
İsm-i celâli zikrile meydana girdiler
Devlet serâ-yı izz ü şehinşâha girdiler

Gülzar-ı ma'rifetteki nây ü kudümden
Bülbül misâli dil-şodeler âha geldiler
Görsek deyip selâma çıkan mevlevileri
Hakkın bütün velileri şeh-râha geldiler
Gün yüzlüler ziyâsına şemsin tutuldular
Mânende-i hâle dâire-i mâha geldiler
Tekbir alıp melekleri arşın teberrüken
Bir bir huzûr-ı pir-i dil-gâha geldiler
Saf saf dizildiler küberâ-yı ricâl-i Rum
Tehliller ile tehliyyet-i câha geldiler
Ârifler ey KEMAL ufk-ı zâta erdiler
Alimler ıstıbah ile eşbâha geldiler

Bir gazeli :

Aşkın dediler subûta vardı
Ümmid önü derd-i hasret ardı
Gördüm dil-i zârı can yolunda
Cânânı sual edip arardı
Peykâncı firak deldi kalbi
Şemşir-i mezak bağırdı
Dildârımın ismi yâd olundu
Sevdâsı heman pâyânı sardı
Söz yâre gelince gitti aklım
Rengim sararıp gözüm karardı
Ol şûh demez mi bir gün olsun
Hicran-zede bir KEMAL vardı

LAMİ
(Ahmed)

1826'da Elbistan'da doğmuştur. Ulemadan Hacı Mustafa Efendi'nin oğludur. Yedi yaşında ilk tahsiline başlayarak Kur'ân-ı Kerim, ilmihal, Kaside-i Bürde, Pend-i Attar okuyor ve Kur'ân'ı hıfz ediyor. Daha sonra babasından özel dersler alıyor. 1838 senesinde medrese tahsiline başlayan şair, zekâsıyla ve çalışkanlığı ile dikkatleri üzerine çekiyor. Hocası Osman Efendi, Arapça, Farsça bildiği gibi edebiyat ve şiire, mantık ve felsefeye, riya-ziyeye vakıf olan bir zattır. Onun kabiliyetini görünce ona bu ilimleri ayrı ayrı öğretiyor. 18 yaşında medreseyi bitiriyor. Hocası imtihan heyeti önünde ona takdirlerini bildiriyor ve «Ben seni okuttuğum kadar sen de beni okuttun» diyor. 1845 yılında Urfa'ya gelmiş ve Sakıb Efendi'ye intisab etmiştir. Ömrünün sonuna kadar bu medresenin müderrisliğini yaparak bir çok değerli ilim adamı yetiştiriyor. 1888'de vefat etmiş, Mevlid-i Halil Mezarlığı'na defnedilmiştir. Mezar kitabesi şöyledir :

«El Alim'ül fadl ve vahid'ül asr ve ferid'üd dehr Es-Seyyid Ahmed Lami' Bin Mustafa Elbistâni.»

Aynı kitabenin altında kardeşi Tevfik'in yazmış olduğu bir de tarih beyti vardır :

Üçler gelip ezherle tarihin dedi
İğfirli nihriri fatını ya celil

Ahmed Lami Arapça ve Farsça dil ve edebiyatına, tasavvufa, mantığa, riyaziye ve hey'et ilmine vakıf değerli bir şairdir. İyi bir hatip olduğu söyleniyor. Urfa'da halk arasında «Sarı Vaiz» olarak tanınıyor. Orta boylu, tıknaz, beyaz renkli, yuvarlak yüz-lü, saç ve sakalı sarı, mütevazı, sabırlı, kanaatkar, okumayı se-ven birisidir. Sağlığında kendi eliyle kurduğu Sakıbiye Kütüpha-nesi ölümünden sonra dağılmıştır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Dokunan gûşumuza her gece ra'nâ sestî
Galiba başımıza bâd-ı muhabbet esti
Ne için tevbe-i mey etmiş o meh-rû bilmem
Daha vakti mi anın tazece bir nevresti
Nâzlar işveler âgâz ederek ol meh-rû
Bezmimizden ayağın hayli zamandır kesti
Bir kalemde sana beş beytli gazel söylediğim
Bezm-i işret bu gece tâb u tûvânım kesti
Şu duran karşıdakin şûh mu sandın LAMİ
O değil bizleri sevdâya salan bir mestti

Bir başka gazeli :

Çık ey dil tenden istikbâle ol rûh-ı revan geldi
Nazar et nakd-i canım makdemine taze can geldi
Savul ey zulmet-i gam dide-i baht-ı siyâhımdan
Çıkıp cib-i felekten şeb چراغ-ı âsüman geldi
Gehi hattın gehi la'lin yazarken nakşın'ey dilber
Sulandı hâmenin ağzı şu denlü kara kan geldi
Başında pârelensin ayağa saki-i devrânın
Bu gün meydan-ı can hoş gûyan-ı nûş-ı can geldi
Sezâdır şâirâne söyle gelsin eylesin tanzir
Henüz divan-ı şi'ri LAMÎâ mu'ciz beyan geldi

LÂMÎ
(Mustafa)

Şair Sakıp Emin Efendi'nin oğludur. 1865 yılında Birecik'te doğmuştur. Babası tarafından eğitilen şair, zekası sayesinde kendi kendini yetiştirmiştir. Birecik'te bir takım kâtipliklerden sonra Birecik Reji müdürü olmuştur. Memurlukla uğraşırken bir taraftan da çiftçilik yapmıştır. Ölüm tarihi belli değildir.

Bir gazeli :

Ey cemâlin bezm-gâhı ravza-i dar'üs-selam
Şerbet-i şirin lebin sübhâne men yühyi'l-izam
Hayme çekmiş kaşların etrafı bağ-ı hüsnüne
Gözlerin çün katret'ül taraf-ı fi taht'ül-hıyan
Sakiyâ peymâne tut vallâhi zü'l fadli'l-azim
Mutribâ çal nağmeyi yağfur leküm yevme'l-kıyam
Gülşen-i etrâfı-ı kûyun sahn-ı Cennât'ün-Naim
Bülbül-i temcid-hânın nağmesi fihe'l-selam
İşitip ervâh kutsi şirin kelâmın LAMÎâ
Dediler fevk'el-semâda fiha kal tamme'l-kelam

LÂTİF

1820 yılında Urfa'da doğmuştur. Özel eğitim görmüş, hayatı Urfa ve ilçelerinde ufak tefek memuriyetlerde geçmiştir. Ölüm tarihi belli değildir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir kitabesi :

Mürğ-i cân ettikte emr-i Hakkla tenden per küşad
 Dehr-i fâniden geçer hep halk-ı âlem hem çü bad
 Güş edince âlem-i gaybden nidâ-yı irci'i
 Küllü nefsin zaika cânın verir her bir lbad
 Hayf kım dâr-ı fenâda almadı kâm nev-civan
 Nahl-i âmâl olmadı hem gülşen içre bâri dâd
 Kesti mikraz-ı ecel habl-i hayâtın akıbet
 Püster-i hâk üzre serdi cism-i pâkin bi-murad
 Çıktı bir yazdım LATİFA cevherîn tarihini
 Eyleye mevlâ vücûdun Cennet'ül-Adn içre şâd

Yusuf Paşa Camii'nin hücreler kitabesi :

Zamanla olmuş idi hücreler harab ü türab
 Bahr-ı gayret mevc urup kaldırdı bi-had ser-hubâb
 Gördü bir hizmet yolunda Hazret-i Hakkın bu kez
 Bâb-ı lutfundan ana hakk versin ecr-i bi-hisab
 Yediler geldi LATİFâ cevherin tarih dedi
 Etti himmet serteser âmâlin Abdülvahab

Hicri 1293

LAZİB**(Abdülkadir)**

Asıl adı Abdülkadir, mahlası Lazib'tir. Soyadı kanunu çıkınca «Diriöz» soyadını almıştır. 1888 yılında Birecik'te doğdu. Babası Taşcıoğlu Haydar, annesi İslim Hanım'dır. İstanbullu Yüzbaşı Halit Bey'in kızı ile 33 yaşında evlenmiştir. Urfa'da Sumatar, Yaylak, Harran nahiye müdürlükleri, Urfa köy bürosu şefliği yapmıştır. Son görevi Birecik Belediye muhasebeciliğidir. Emekli olduktan sonra Ankara'ya yerleşmiş, 21 Kasım 1963'te vefat etmiştir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :**Bir gazeli :**

Vakıf olamaz câhilân sırr-ı nihân-ı hikmete
 Ehl-i Hakkdır âşinâ ancak lisan-ı hikmete
 Mürğ-i dâniş sâhilin bulmakta çok güçlük çeker
 Sanki deryâdır coşar baksan dehân-ı hikmete
 Zühresinden şemsini farketmesi mümkün değil
 Çıksa da anka-yı fikret âsümân-ı hikmete
 İlticâ eylerdi elbet dâmen-i irfânına
 İbni Sinâlar erişseydi zamân-ı hikmete
 Çıkmayan remz-i tabiattan taarruz kılsa da
 Zerrece noksan gelir zannetme şân-ı hikmete

Gerçi LÂZİB sözlerin takdime pek şâyân değil
Yâdigâr eyler bu nazmı âsitân-ı hikmete

Bir şiiri :

Alsan beni âğuş-ı sâlinde uyutsan
Âmâl-i şafakdarımı koynunda büyütsen
Her işvede bir hükm-i emirâne yürütsen
Lutfetmiş olursun bana ey rûh-ı revânım

Bir başka şiirinden :

Değil sana muhabbetim bu çağda ey meleşim
Küçük yaşında henüz tıfliken seni severim
Cefâlarımla deme ederim seni ta'ciz
Hitâm-ı ömre kadar neylesen seni severim

LUTFİ
(Muhammed)

13 Mayıs 1888 tarihinde Urfa'da Hüseyin Paşa Mahallesi'nde doğmuştur. Babasının adı Cafer, annesinin adı Hacı Mekkiye'dir. Bu aile 1877 Osmanlı Rus Savaşı'nda müslümanlara karşı savaşmamak için Rusya'dan kaçarak Anadolu'ya gelen Aktay oynağına bağlıdır. İlk tahsilinden sonra girdiği Yusuf Paşa Medresesi'ni bitirmiştir. Burada şair Abdurrahman Muhibbi'den ders görmüştür. Şiir hevesini kardeşi HAMİ'ye borçlu olup genç yaşta şiire başlamıştır. Şiirde olduğu gibi hüsn-i hatt sanatında da mahirdir. Yazı hocası şair Ahmet Vefik Bey'dir. Şair Şevket'le tanışıp arkadaş olduktan sonra şiirde epey merhale katetmiştir. Askerliğini jandarma olarak Beyrut Cebel-i Lübnan'da yapmış olup, Birinci Cihan Harbi'nin bitiminden sonra terhis olarak Urfa'ya gelmiştir. Urfa ve çevresinde bir çok karakol komutanlıklarında bulunduktan sonra, 1930 yılında askerlikten ayrılarak sivil hayata atılmıştır. Birecik ve Hilvan'da nüfus ve tapu müdürlükleri yapmış, Hilvan'da iken 24 Aralık 1938 tarihinde kalp krizinden ölmüş ve Hilvan Mezarlığı'na gömülmüştür. Şiirlerinde coşkulu bir eda vardır. Arapça ve Farsça bildiği için güçlü şiirler yazmaya muvaffak olmuştur. Şiirlerinde gurbetten şikâyetçidir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir müstezâtı :

Ey zübde-i pâkize-i envâr-ı celâlet
Sultan-ı risâlet
Hâk etti bizi çille-i tarik-i sefâlet
Enva'-ı hacâlet
Ey şefi'-i memdûh-ı der-i kadi-i hâcat
Makbûl münâcat
Dâreynde bizi eyleme mahkûm-ı rezâlet
Gösterme melâlet
Çektirme yeter millete zulm-i Frengi
Bu şûriş-i çengi
Pâmâl ediyor bak bizi eshâb-ı delâlet
İmhamıza alet
İmdâdına bu fırka-i nâciye-i dinin
Hem şer'-i mübinin
Gelsin günüdür Haydar-ı Kerrâr-ı besâlet
Ol seyf-i adâlet
Lutfunla perişâni-i İslama nazar kıl
İtâ-yı zafer kıl
Ta kahrola bu düşmen-i eyâlet
Kâbus-ı sekâlet
Mağlub ola mı haşre kadar millet-i İslam
Dil haste ve nâ-kâm
Mahrûm ola mı mülteci-i bâb-ı dehâlet
Bilmem bu ne hâlet
LUTFÎ gibi hem güşte-i şeh-râhı necâtız
Nevmid-i hayâtız
Ey mürşid-i zi-himmet-i erbâb-ı cehâlet
Sen eyle dalâlet

Bir gazeli :

Medet saki kadem bas meclise rindâne rindâne
Şarab-ı la'l-nâbın arz kil mestâne mestâne
Siyeh rûy ü perişân hâl bi-ârâm olur gönlüm
Nigâh ettikçe geysû-yı perişâne perişâne
Vatandan yârdan mahrûm ü mahzûn olduğum günden
Bakar giryân olur çeşmim garibâne garibâne
Ol şûhun vasf-ı hûbunda sûhan-saz olmak istersin
Kalem veş ser-fûru' eyle edibâne edibâne
Selâsetle musanna' bir zemin-i imtihan açtı
Bu nazm-ı dil-keşim LUTFÎ zarifâne zarifâne

Mahmud ALPAY

1917 yılında Urfa Müderris Mahallesi'nde doğmuştur. Tüccardan Sorkânîzâde Muhammed Şefik'in oğludur. İlk ve orta tahsilinden sonra 1933'te Kuleli Askeri Lisesi'ne, 1936'da Harb Okulu'na girmiş ve buradan 1938'de mezun olmuştur. 1939'da piyade okulunu bitirmiş, aynı yıl Çanakkale Dağ Alayı'na, 1940'ta Ankara Astsubay Okulu'na giderek meslek dersleri okumuştur. 1965 yılında kendi isteği ile albay rütbesindeyken emekli olmuştur. İstanbul'da yaşayan Alpay, okumakla vakit geçirmektedir. Tahsilinde hep başarı kazanmış olan şair, edebiyatla küçük yaşlarda tanışmıştır. Çeşitli şiir ve yazıları yurdun çeşitli yerlerinde gazete ve dergilerde yayınlanmıştır. Farsça ve İngilizce bilir. Tasavvufa ilgi duyar, aynı zamanda bir Mevlana hayranıdır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

UZAKTAKİLERE şiiri :

Hasretten hasrete uzayan yollar
Geçen seneleri anarak ağlar
Bütün uğrağında çiçekler solar
Hazin derelerden mor sular çağlar
Matemler içinde gülen şebnemler
Gelmeden zamanı solan çimenler
Bir aşık saziyle yerlere yatar

Üstünde kudretin güneşi batar
Sevinçler içinde kararan güzel
Evvelce karşımda dikilen heykel
Canavar pençesi kadar korkunçsun
Şimdi hayâletler kadar korkunçsun
Ah sevgi bağları ah sen nerdesin
Mel'anet yuvası siyah perdesin
Muhabbet doluydu senin her anın
Sevilen çiçektir solan zamanın

Bir rübaisi :

Hayat bir ormandır ki sonsuz girdâba benzer
Uçurumlardan atlar coşkun seylâba benzer
Daha bilmem onu ben neye teşbih edeyim
Karanlık gecelerde parlak mehtâba benzer

TALİİM şiiri :

Gönlümde fenersiz geceler varken
Gündüzün karanlık bir mabet oldu
Saçılan alevler büse dilerken
Aşkımın önünde gül gibi soldu

Bu sonsuz yolların azap perdesi
Kalbimde inleyen bir mızrab oldu
Mabedin üstünde baykuşun sesi
Gönlümde biriken ızdırab oldu

GURBET şiiri :

Gurbette ah etsem bir bülbül her dem
Karşımda öterek ağlamalıdır

Hicranla yanarken biçâre sinem
Karşımda mor sular çağlamalıdır

Ufkumdan geçerken bir serseri yıl
Hayatın bu çağı verem imiş bil
Her gece dökülen o şefkatli dil
Hep onu nerede aramalıdır

Ah anne ayrılık ne kadar acı
Felaket ocağı diyarı gurbet
Yurttan ayrılanın yoktur ilacı
Fakat tahsil için etmem nedâmet

Bir aydır ayrıldım ana yurdundan
Ehibba akraba ve dostlarımdan
Hasıl uzaklaştım gönül bağından
Gündüzüm karanlık gecem hep zulmet

MAHVÎ
(Muhammed Muhiddin)

1821 yılında Urfa'da doğmuştur. Ulema ve Kadiri şeyhi Abdülkadir Kemaleddin Bey'in oğludur. Esaslı bir tahsil görmüştür. Osmanlı Müellifleri'nin ikinci cildinin 422. sayfasında tercüme-i hali yazılıdır. 1871 yılında İstanbul'da vefat etmiş Eyyüp Kaşgari Yokuşu Mezarlığı'na gömülmüştür. Şiirleri yanında Muktebesât-ı Mahviye, Ravzat'ül-Maârif, Mazbût'ül-Fünun adlı eserleri vardır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Sakıbiye Tekkesinde yaptırılan havuz için yazdığı kitabe :

Hân-kâh-ı Sakıbiye gerçi dil-cûdur veli
Oldu bu havz ile hakka gıpta-geh-i kâinat
Kalıbı bi-rûh idi aslında gûya bu makam
Buldu âb-ı havz-ı ra'nâ ile şimdi nev-hayat
Bir murabba vakfa döndü merkezinde kutb-ı havz
Hükmü câridir anın çün çar-ı rükn ü şeş cihet
Böyle âsâr-ı cemile böyle hayrat-ı hasen
Nass ile sabit eder elbette mahv-ı seyyiat
Hızr okur cevher gibi MAHVÎ anın tarihini
Tâlîbe ma'-ı zülâl-ı havz ola ayn-ı hayat

Methiye şeklinde tertib edilmiş bir gazeli : Bu gazeli Urfalı Şair Ziyâi ile birlikte yazmışlardır. Her beytin ikinci mısraı Mah-vî'nindir.

Cân ü dilden biz kul u kurbân-ı Abdülkadiriz
Dergehinde sıdk ile der-bân-ı Abdülkadiriz
Terk ü tecrid etmişiz râhında yoktur havfımız
Çâker-i şermende-i ihsân-ı Abdülkadiriz
Gerçi surette gedâyız liyk şâh-ı âlemiz
Hadim-i hâk-ı der-i Geylan-ı Abdülkadiriz
Husrevân-ı dehre istiğnasız olsa yeri var
Bende-i ferman-beri sultan-ı Abdülkadiriz
Ser-füru' etmezleriz her giz ZİYÂİ alemde
MAHVÎyâ bizler geda-yı Han-ı Abdülkadiriz

MARUFİ
(Şeyh)

1842 yılında Urfa'da doğmuştur. Hayatı hakkında hiç bir bilgimiz yoktur. Bektaşî tarikatına intisab ettiğini ve hayatının sonlarına doğru bu tarikatın şeyhi olduğunu öğrendik.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Na't şeklinde tertib edilmiş bir gazeli :

Kebâir bahrine daldım dahilem yâ Resulullah
Esir-i bi-eman kaldım dahilem yâ Resulullah
Meded bu nefis-i emmâre beni gark eyledi nâre
Nice varam o cebbâre dahilem yâ Resulullah
Yüzüm kara adım ümmet ne farzım var ne hod sünnet
Benim ednâyî bu ümmet dahilem yâ Resulullah
Nekir münkir sualinden perişânım cevabından
Neden kabir azabından dahilem yâ Resulullah
Bi hakk-ı leyle-i mevlid olupsun âlemde maksûr
Adın Ahmed yüzün Mahmud dahilem yâ Resulullah
Bi hakk-ı leyle-i kadri olupsun âleme bedri
Şefâat mülkünün sadrı dahilem yâ Resulullah
Bi hakk-ı leyle-i mirac olupsun âleme ser tac
Umar senden gedâ muhtac dahilem yâ Resulullah
Bu Ma'rûfî-yi bidâdı umar lutfundan imdâdı
Bi hakk-ı âli evlâdı dahilem yâ Resulullah

Ahmed adlı bir şairin gazelini tahmis :

Seray-ı sadrımın sultanı envâr-ı Muhammeddir
Dil-i virânemin üstâdı mi'mârı Muhammeddir
Meânî mülkünün şâh-ı cihan-dârı Muhammeddir
Hakikat küntü kenzin dürr-i şehvârı Muhammeddir
Kamu aşıkların irfânı ezkârı Muhammeddir

Taâlâ şânuhu ekber ki şâh-ı enbiyâdır bu
Şehinşâh-ı risâlet Hazret-i Sahib-livâdır bu
Şefâat eyleyen âsilere ehl-i vefâdır bu
Resul ü seyyid-i kevneyn Muhammed Mustafadır bu
Şeriatla tarikin gülü gülzârı Muhammeddir bu

Sirâc-ı nûr-ı Ahmedden cihan cümle münevverdir
Gönül bu sırrı anla bu bir sırr-ı ekberdir
Niçin gafilsin ey âşık senin mahbûbun ezherdir
Hakikatte seni irşâd eden o serverdir
Kamu seyyidlerin serdârı billâhi Muhammeddir

İlâhi ravza-l şer'inde bizleri müdam eyle
Ona nâib olan kâmilleri her dem imam eyle
Bu kemter ümmeti MARUFİ'nin nakzın tamam eyle
Sülûk-ı cadde-i Cennete yârab müstedam eyle
Bu âsi AHMED'e çün merhamet-kân Muhammeddir

Bir ilâhisi :

Ben derd-mendim avn eyle yârab
Ben müznibinim avn eyle yârab
Nefsim emmâre kendim avâre
Böyle bi-çâre avn eyle yârab

Gözlerim giryan ben mest ü hayran
Böyle perişan avn eyle yârab
Surette kâmil devâda fadil
Ma'nâda cahil avn eyle yârab

Ey yüce sübhan rahmi çok rahman
Can sana kurban avn eyle yârab
MARUFÎ miskin hicrinle gam-kin
Bilmez nolduğun avn eyle yârab

MİHRİ
(Zülfikar)

1832 yılında Urfa'da doğmuştur. Müslüm adında bir zatin oğludur. Urfa Yusuf Paşa Medresesi'nden mezundur. İlk memuriyeti Urfa tahrirat kâtipliğidir. Bu görevde dört yıl kalmış, sonra terfien Urfa idare kurulu baş katipliğine atanmıştır. Bu görevi iki yıl sürdürmüştür. 1878 yılında vefat etmiş, Mevlid-i Halil Mezarlığı'na gömülmüştür. 1892'de ölen oğlu Mustafa da aynı mezardadır. Uzun boylu, zayıf, buğday benizliymiş. Kur'ân'ı hıfzetmiş olup kuvvetli bir kâtiptir. Şair Hikmet ile arkadaşlıkları sıkı fıkıdır. Onunla karşılıklı şiir atışması yaptıkları söyleniyor.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir gazeli :

Meyledeli ârız-ı gülgûn ü zülf-i yâre ben
Dil belâsıyla yine düştüm ne bahtı kare ben
Gâh seng-i ta'n-ı ağyâr gâh kahr-ı yâr
Bilmezem ki yâre mi yalvarayım ya ağyâre ben
Ol perinin nim-nigâhından olup dil zahm-nâk
Merhem etmez zerrece olsam da pâre pâre ben
Dün gece bezm-i visâlinde o şühun şevk ile
Subha dek yandım yakıldım şem'â-i rûhsâre ben
Andelib-i bağ-ı hüzn oldunsa MİHRÎ sen hele
Minnet etmem bir gül-i dünyâ için her hâre ben

Hüsnâ adlı bir şairin gazeline yaptığı tahmis :

Arûs-ı hüsnünü tasvir edersem levh-i simîne
Verir İrani Turanı Acem mülkünü terhine
Hayâl-ı ârızınla nûr ile âğuştadır sine
Nesim âyât-ı hüsnün arz ederse milket-i Çine
Serâser fırka-i âteş-perestan hep gelir dine

Siyah hatlar çıkıp sâf sâf tutar meydân-ı gül-rûyu
Hevâ-yı zülfün eyler hükmüne mahkûm her sûyu
Alır âğuşuna âşık sıkır ol çeşm-i âhûyu
Gören ol rûy-ı ahmerden sipâh-ı hâl-i Hindûyu
Habeş sultanıdır güyâ oturmuş taht-ı zerrine

Hekim-i aşk gönlüm muhtâc eylemiş o dârûya
Lebin verir hayât-ı câvidâni rûh-ı minûya
Firak-ı zülfün ile eşk-i çeşmim benzedi cûya
Kaçarken şâh-ı gamzenden dolaştım dâm-ı geysûya
Giriftâr oldu mürğ-i hâtırım çengel-i şâhine

Gülistân-ı ruhun eyler tecelli hoş-nemâlıkta
Bulunmaz gonce-i la'lin gibi masnu'-ı sâni'de
Gulâm-ı ârızındır mâh ü encüm mihr-i tali'de
Ruhunla behr olunca imtihan şerh-i metâlîde
Mümeyyizler dedi hüsnün sezâver oldu tahsine

Güzel sûrette halk etmiş seni ol Hazret-i Allah
Seni takdis eder hûr ü melek her dem Taalallah
Cefâ vû cevri ü kahrinden MİHRÎ'yi sen dûr kıl ey mâh
Dedim ey şâh-ı hüsnâ tiğ-i gamzen olmasaydı âh
Dedi bilmez misin cellâd lâzımdır selâtine

MUHİBBİ
(Abdurrahman)

1854 yılında Urfa'da doğmuştur. Molla Ahmed adında bir zâtın oğludur. Sırasıyla Sakıbiye ve İhlasiye Medrese'lerinde okumuş, icazetini İhlasiye Medresesi müderrisi Hacı Abdüllatif Efendi'den almıştır. İlk görevi rüşdiye muallimliğidir. Sonra Yusuf Paşa Medresesi müderrisi olmuştur. 1906'da Hicaz'a gitmiş, hacı olduktan sonra dönüşünde Şam'da vefat etmiştir. Vefatına şair Şevket tarafından şu tarih düşülmüştür :

Hocanın olduğuçün Kâbede haccı mebrûr
Geldi tarih makdem-i hayrına lafz-ı mağfur

Değerli bir ilim adamı ve şairdir. Bir çok öğrenci yetiştirmiş, yumuşak huylu, mütevazî bir kimsedir. İri yapılı ve kuvvetli bir bün-yeye sahiptir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Urfa Mutasarrıfı Celâl Paşa'nın gazeline yaptığı tahmis :

Dilâ bağlanma hiç bir âleme sen âlemi terk et
Belâdır bu cihan ikbâlini idbârını terk et
Bu bir üstâd-ı kâminden nasihattır anı terk et
Girip bir âleme her âlemi bir âlem-i âb et
Kalender ol hekim ol âlemin her âleminde geç

Muhabbet çâresiz bir derddir âteşzedendir hep
Geçilmez hem çekilmez derddir eyâ nedendir hep
Denilmez anlaşılmaz hayret-efzâ hâldandır hep
Anın derk-i mefâdi hikmet-i feyz-i ledündür hep
Azizim ilm-i aşkın mebhas-ı keyf-i keminden geç

Der-i didâra gittim ağladım çok eyledim feryâd
Gam-ı ruhsarına yandım yakıldım ettim istimdâd
Tabib-i aşkı çok gördüm birinden olmadı imdâd
İlâhi bend-i zencir-i cünûndan olmasın âzâd
Diyen ol âfetin sevdâ-yı zülf-i pür-hamından geç

Girandır bâr-ı minnet ölmeğin yeğdir kabul etme
Hızır sunsa hayâtı semm-ı katildir kabul etme
Hekim-i hâzıkı bilsen de Lokmandır kabul etme
Görürsün imtihân bir cân için can ver kabul etme
Cihânın feyz-i enfâsı Mesih ü Meryeminden geç

Yamandır gamzesi ebrûsu çeşmânı hatt ü hâli
Serâser gözleyip gördün geçirdin cümle ahvâli
MUHİBBÎ meşreb ol sen hâle tebdil eyle ahvâli
CELÂL-âsâ safâ-yı hâle tahvil eyle her hâli
Bu dünyânın hayâlat-ı surûr ü mâteminden geç

Fuzuli'nin bir gazeline yazdığı tahmis :

Câena min cânib'il-mahbûbü bi'l vesli'l-Hüdâ
Kad efâze'l şavkı li'l-müştâkı enva'il-sadâ
Havil'ül saki bekaasel hubbû min'el-eyyedâ
Kad enare'l aşkı li'l-uşşâkı min hacî'l-Hüdâ
Sâlik-i râh-ı hakikat aşka eyler iktidâ

Alemin her zerresi hep aşkdan bulmuş tamam
Kâinatın aşkıdır hem intizâmından meram
Aşktan olmuş mükemmel zir ü bâlâ bi't-temam
Aşkdır ol neşve-i kâmil ki andandır müdam
Meyde tenvir-i hararet neyde te'sir-i sedâ

Vuslat-ı cânâne rehber nûş-ı câm-ı aşktır
Kaysı Mecnûn eyleyen zencir-i dâm-ı aşktır
Hâsılı her bir kemâlâtın tamamı aşktır
Vâdi-i vahdet hakikatte makam-ı aşktır
Kim müşahhas olmaz ol va'dide sultan ü gedâ

Nâz ile etmiş Hüdâ ma'suku âşık hemdemi
Yârinin bir telini vermez verirsen âlemi
Edemez bir kimse tağyir kazâ-yı mübremi
Eylemez halvet-sarây-ı sırr-ı vahdet mahremi
Aşıkı ma'sukundan ma'suku âşıkdan cüdâ

Ey nasih ehl-i uşşâka nasihat terkin et
Bi-habersin aşk hâlinden melâlet terkin et
Hayret içre âşıkla söyle selâmet terkin et
Ey ki ehl-i aşka söylersin selâmet terkin et
Söyle kim mümkün müdür takdir-i tağyir-i Hüdâ

Ey MUHİBBÎ iltifâta nâil oldun aşkdan
Rû be rû mahrem-serâ-yı vuslat oldun aşkdan
Can fedâ ettin visâl-i yâre erdin aşkdan
Ey FUZÜLÎ intihâsız zevki buldun aşkdan
Böyledir her aşk Hakk adıyla kılsan ibtidâ

NABİ (Yusuf)

Asıl adı Yusuf, mahlası Nabî'dir. Bir muamma beytiyle mahlasını şöyle açıklar :

Bende sabr ü sükûn sende vefâdan zerre
İki yoktan ne çıkar fikredelim bir kerre

Nabî 1642 yılında Urfa'nın Ulucami Mahallesi'nde doğmuştur. Hacıgaffarzâdelerdendir. Babasının adı Mustafa olup, ticaret ve ziraatla uğraşmıştır. Ailesi Urfa'nın köklü ailelerindendir. Bu nu Nabî'nin oğluna yazdığı şu beyitten anlıyoruz :

Hamdû lillâh nesebin âlidir
İlm ile cedd ü ebin âlidir

Nabî'nin okuma ve yazmayı kimden öğrendiğini bilmiyoruz. Fakat esaslı bir tahsil gördüğü muhakkak. Bunun gibi Urfa'da hangi medresede okuduğunu da öğrenemedik. Zamanının en ünlü medresesi Halil'ür-Rahman Medresesi'nde okumuş olabilir. Bununla beraber Havuzbaşı veya Küçük Attar Pazarı denilen yerde attariye eşyası sattığını öğrenmiş bulunuyoruz. Daha sonra ilim ve edebiyatı tercih ederek dükkânı terkettiği söyleniyor. Medresede Arapça, Farsça, tasavvuf, felsefe, aruz, beyan, bedî', beyan ilimlerini öğreniyor. Nabî'nin Urfa'dan ayrılarak İstanbul'a gidiş nedeni olarak bir rivayet var : Hayatından memnun olmadığı ve rahat yaşamak istediğini arkadaşı ve şeyhi Yakup Kal-

fa'ya anlatınca, o da İstanbul'a gitmesini tavsiye ediyor ve Nabî 24 yaşlarında iken bu tavsiye üzerine Urfa'dan ayrılarak İstanbul'a gidiyor. Kısa zamanda İstanbul'da şöhrete kavuşarak istediği rahat hayatı buluyor. Dördüncü Mehmed'in müsahibi ve sonra da damadı olan Mustafa Paşa'nın maiyetine girerek önce divan kâtibi sonra da mektupçusu oluyor. Nabî 1671 yılında padişahla beraber Lehistan Seferi'ne çıkıyor ve bu seferi «Fetih-nâme-i Kamanîçe» adlı eseriyle anlatıyor. Eserin sonunda Kamanîçe fethine şu tarih beytini yazıyor :

Tarihini felekte melek yazdı NABÎ'yâ
Düştü Kamanîçe hüsnüne nûr-ı Muhammedî

Nabî 1678 yılında Hicaz'a gitmek arzusunu güderek padişah-tan ve Mustafa Paşa'dan izin koparır. Mısır valisine hitaben yazılmış bir padişah fermanı ile o yılın Hac kfilesine reis olarak yola çıkar. Halep'e gelince Urfa hasretini duyarak şu şiiri söyler :

Semâ-yı mahzûnu şevk eyledi sevdâ-yı vatan
Çeşm-i bigâneye hâb etti temâşâ-yı vatan
Kalmadı kâr-geh-i dilde metâ'-ı ârâm
Oldu garet-zede-i pençe-i yağmâ-yı vatan
Dâr-ı gurbette garib andığı demde vatani
Dil çeker canları canlar teni ten pireheni

Bu duygularla Halep'ten Urfa'ya gelerek burada beş gün kalır. Bu seyahatin hatıralarını Tuhfet'ül-Haremeyn adlı eserinde anlatır. Hacı olduktan sonra Medine'den ayrılırken bir vedâ şiiri söyler. Bu şiirin matlaında :

Elvedâ ey hâk-i râhın kûhl-ı iman elvedâ
Ser-i kûyun cevheri tac-ı Süleyman elvedâ

der. İstanbul'a geldikten sonra eski görevine dönmüş, bir müddet sonra da paşanın kethüdası olmuştur. Mustafa Paşa Mora

Seraskeri olunca Nabî'yi de beraberinde götürmüştür. 1680 yılında Mustafa Paşa'nın ölümü üzerine Nabî İstanbul'da sıkılarak Halep'e yerleşir. Kendisine maaş bağlanarak, bir de ev tahsis edilir. 1700 yılında Baltacı Mehmed Paşa Halep valiliğinden alınarak sadrazam olduğundan Nabî'yi de yanına alarak İstanbul'a götürmüştür. Kendisine hâcegân rütbesi verilerek İstanbul başmuhasipliğine tayin edilir. Mali konulara da vukufunun buradan olduğunu anlıyoruz. Bu son İstanbul ikametinde sarayda ve Bab-ı Âli'de hocalık yaptığı da bilinmektedir. Bir müddet sonra baş mukabelecî olmuş ise de bu görevde çok kalmamış, 1712 yılında vefat etmiştir. Mezarı Karacaahmet Mezarlığı'nda olup, 1986 yılında Şanlıurfa Belediyesi tarafından anıt mezar haline getirilmiştir. Ölümünden evvel öleceğini hissederek kendi kendine ölüm tarihini şu tarih beytiyle tesbit etmiştir :

Züleyhâ-yı cihandan çekti dâmen Yusuf-ı NABÎ

demiş ve sonu «Nabî be huzur âmed»le biten bir tarih şiiri söylemiştir. Nabî uzun boylu, esmer renkli, zayıf bir yapıya sahiptir. Bunu tarihi vesikalar belirtiyor.

ESERLERİ :

1. **Divanı :** Klasik divan edebiyatımızın en önemli eserlerindendir. Bütün türkçe şiirleri, Farsça şiirleri ile Hayriye adlı eseri bu divanın içindedir. Divan mürettep olup şiirler tevhid türünden başlamak üzere klasik tertip içindedirler. 1837 senesinde Mısır'da basılan bu divanı Nabî hayattayken İbrahim Paşa tarafından düzenlenmiştir. Nabî İbrahim Paşa'ya aşağıdaki şu mısralarla teşekkür eder :

Asaf ibni asaf İbrahim Paşa-yı kerim
Kethüdâ-yı genc-i Sultan-ı silahdar be nam

.....
Revnak-ı divan-ı âlem vaz'olaldan etmedi
Kimsenin âsârına bir böyle âsâf ihtiram

2. **Hayriye** : Kendisi 54 yaşındayken doğan oğlu Ebü'l Hayr Muhammed Çelebi'ye hitaben yazılmış ve Nabî 61 yaşındayken tamamlanmış bir öğüt kitabıdır. Diyarbakırlı Ali Emiri, bu kitap için, «cihanın takdirine mazhar olmuştur» diyor. Büyük boy 74 sayfa hacminde. Halep'te yazılmıştır. Eser bir mukaddime ile başladıktan sonra, Nabî kendi durumunu ve bu kitabı niçin kaleme aldığını anlatır. Din adap ve erkânını izah ettikten sonra ilim, marifet, güzellik, istiğna, hezl, mizah, lutuf, kerem, hüsn-i ahlak, nifak, tezvîr, işret, zinet, zulüm, fakirlere yardım, yalan, nifak, güzel söz, sabır, ziraat, mevki ve ikbal, kaza, kısmet, oyunlar, hocalık, fesat, nakl-ı kelim, hikmet, tıp, konularına temas eder.

3. **Hayrâbad** : Manzum ve ahlaki bir kitaptır.

4. **Tuhfe-i Dil-keş-i Nabî** : Manzum ve mensur küçük ahlaki hikâyelerden ibarettir.

5. **Tuhfet'ül-Haremeyn** : Bu eser manzum ve mensur olarak Nabî'nin Hac seferini anlatır.

6. **Tercüme-i Hadis-i Erbain** : Peygamberimizin çok ünlü olan kırk hadisini tercüme yoluyla manzum olarak yazar. İçinde mensur parçalar da vardır.

7. **Zeyl-i Siyer-i Veysi** : Ünlü Türk nasirlerinden Veysi'nin Siyer-i Veysi adlı eserinin devamıdır.

8. **Münşeat** : Nabî'nin mektup ve diğer yazılarını içine alır.

9. **Fetihnâme-i Kamanîçe** : 1671 Lehistan Seferi'ni anlatır.

10. **Surname** : 1944 yılında bulunmuş ve A. Sırrı Levent tarafından bastırılmıştır.

11. **Gazânâme** : Manzum bir eserdir.

Şiirimizin günümüze kadar aşk konusunda en usta şairi Fu-
zûlî, hikmet konusunda en usta şairi Nabî'dir.

Seyyid Vehbi :

Vehbi nazımda Nabîye hayr'ül halef benim
İrs ile girdi zabtıma mülk-i sühanveri
diyerek şöyle bir eda ile onun şiirini taklit ediyor.

Sırr-ı kemâli bizde nola eylese zuhur
Nabî Efendi ki babamız budur bizim
Ol gitse pirsiz kalır erbâb-ı ma'rifet
Hakka ki pir-i tâze edâmız budur bizim

Aynı Vehbi Nabî'nin ölümünden sonra da :

Der idi rûh-ı Nabî görse Vehbi kâle-i nazmın
Sevâd-ı safha-i bendergeh-i Şehr-i Halebdır bu
.....

Münşeât-ı dehre Nabî taze bir mazmun ise
Nazm-ı kevnin biz de VEHBİ mısra'-ı mevzûnuyuz
mısralarında şairi göklere çıkarır. Aynı şekilde Şair Neş'et de :

Neş'etâ Nâbiye tanzir desem kim inanır
Ne kadar mû'cize-güyem der isem kim inanır
**mısralarını tanzim ediyor. Esat ise Nabî'ye yaptığı bir nazirede
şu mısraları yazıyor :**

Hazret-i Nabîye tanzire gelince ES'AD
Hâme eş'ârı da her va'diyi serkeş dolandır.
Nabî'nin yakın arkadaşı Sabit,
Hazret-i Nabî-yi üstâda nazire demeye
Sabit-âsâ Halebin merd-i sühandânı mı var
.....

Kumaş-ı nev zuhûr-ı ma'rifette şimdilik Sabit
Bulunmazsa Halep tamgası İstanbulda rağbet yok
Nabî takip ve taklitçilerinden SAMİ,

Anka nazırı Hazret-i Nabi Efendi kim
Üstad-ı küll hidiv-i cihan bâni'-i mülk-i nazm

.....
Ne mümkün peyrev olmak Nabi-i üstâda ey SAMİ
Sevâdı ne becâdır misk-i şî'rin silki eftâlin

yolunda şiirler söylerler.

Ziya Paşa Harabat adlı Divan Şiiri Antolojisi'nde Nabî için
İstanbul iken mekarr-ı irfan
İstanbul iken mutaf-ı büldan
Yaptı iki taşralı bu hâli
Vanlı birisi biri Ruhali
Yani biri Nef'i-yi sühanver
Hem diğeri Nabi-i muammer

demekten kendini alamaz. Abdülhak Hamid ise «Her şairden ziyade şiirlerinde halkçılığı terennüm eden ve kendisini halka sevdiiren kıymetli bir şairdir.» diyerek Nabî'yi övmüştür.

Nabî kullandığı dil itibâriyle her ne kadar bu gün anlaşılırmıyorsa da sade dil taraftarıdır. Bu düşüncesini kendisi şöyle ifâde ediyor :

Divan-ı gazel nüsha-i kaamûs değildir.

Kasidelerinde beyit sayısı kabarıktır. Yazdığı bir tevhid yüz, bir na't ise 162 beyittir.

Adına Urfa'da bugün bir okul ve bir mahalle vardır.

ŞİİRLERİNDEN ÖRNEKLER :

Halep'te otururken Çorlulu Ali Paşa tarafından evi elinden alınınca yazdığı gazel :

Bağ-ı dehrin hem hazânın hem bâhârın görmüşüz
Biz neşâtın da gamın da rûz-gârın görmüşüz
Çok da mağrûr olma kim meyhâne-i ikbâlde
Biz hezâran mest-i mağrûrun humârın görmüşüz

Top-ı âh-ı inkisâra pây-dâr olmaz yine
Kişver-i câhın nice sengin hisârın görmüşüz
Bir hurûşıyla eder bin hâne-i ikbâli pest
Ehl-i derdin seyl-i eşk-i inkisârın görmüşüz
Bir hadeng-i can-güdâz-ı âhdir sermâyesi
Biz bu meydânın nice çabûk süvarın görmüşüz
Bir gün eyler dest beste pây-gâhı cây-gâh
Bi-aded mağrûr-ı sadr-ı itibârın görmüşüz
Kâse-i deryûzeyeye tebdil olur câm-ı murad
Biz bu bezmin NABÎyâ çok bâde-hârın görmüşüz

Bir başka gazeli :

Gönülde dağ-ı muhabbet gıda bozuntusudur
O âh vâh-ı taalluk hava bozuntusudur
Bulunsa tazece ta'bir-i nerm-i saza sezâ
Lisân-ı köhnede ateş şitâ bozuntusudur
Acep mi fethile âsâf bulursa reng-i safâ
Ki zâğ-ı tiğ-i şecâat gaza bozuntusudur
Nüzül-i ism-i müsemma delildir buna kim
Ki mâh-ı evc-i letâfet hüma bozuntusudur
Nümâ nümûde-i emn olduğu drahta cezâ
Ki arz-ı perveriş etmek rıza bozuntusudur
Eğerçi NABÎyâ Vandan nevâ olur peydâ
Ve liyk râh-ı hakikat Ruha bozuntusudur.

Bu da bir başka gazeli :

Hayâl-i la'l-i nâbin câm-ı çeşm-i terde kalmıştır
Humâr-ı bezm-i nûşa nûş vaslm serde kalmıştır
Değildir bende-i dil ser-germi-i fikr-i nigâhınla
O bi-hûş-ı muhabbettir düşüp bir yerde kalmıştır
Mükedderdir serâser meşreb-i eczâ-yı âlem hep

Safâ-yı hâtır ancak bâdede sâğarda kalmıştır
Bu remzi keşfe bir müşkil-şinâs-ı cûd gelmez mi
Kerem bir lafz-ı bi-ma'nâ gibi dillerde kalmıştır
Mücevher tâc-ı devlet kimseye su'd etmez ey NABÎ
Nice şâh-ı cihânın çeşmi ol efserde kalmıştır
Hikmetli beyitlerinden bir kaçı :
Ebnâ-yı dehr her hünere âferin verir
Yârab bu âferin ne tükenmez hazinedir

.....
Erbâb-ı ye's gerçi tehi kisedir veli
Ehl-i ümidden hele rahat değil midir

.....
İzzetin kadrini idrâke sebep zillettir
Dûş-ı ikbâlde çok minneti var idbârın

.....
Hayâlinden gelir gam hâtıra cânâneden gelmez
Sitem hep âşinalardan gelir bigâneden gelmez

.....
Nâbiya kailinin zilletine hüccettir
Devlet-i sâbıkını fahr ile irad etmek

.....
Yok bi garaz muamele ehl-i zamânede
Kimse ibâdet etmez idi cennet olmasa

NAFİ
(Muhammed)

Adı Muhammed, mahlası Nafi'dir. Halfeti'de doğmuştur. Doğum ve ölüm tarihlerini öğrenemedik. Bütün hayatı Halfeti'de bazı memuriyetlerde geçmiştir. On üç yaşında şiir yazmaya başlamış, medreseyi bitirmiştir. İki yüzü aşkın şiiri olduğu biliniyor. Bu şiirlerin çoğu güçlüdür.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Gâh olur ikbâl ü mes'ud gâhi kem dünya bu ya
Gâhi zilletle geçer geh muhterem dünya bu ya
Kûşe-i hasrette geh dünyâ beni mahzûn eder
Geh visâliyle kılar hem def'-i gam dünya bu ya
Şiddet-i bâr-ı gamım geh berk işim soldurur
Gâhi nahl-ı gönlüme vermekte nem dünya bu ya
Eyleyip devrân-tek sergeşte geh dünya beni
Geh verir süfl ü nüvâziyle ni'am dünya bu ya
Fûlk-i ikbalim şikeste lenger-i bahtım nügûn
Bâdübânım almadı bâd-ı kerem dünya bu ya
Gâhi gam gâhi meserret resm-i dünya NAFİâ
Hiç birinde olmadı sabit kadem dünyâ bu ya

Diğer bir gazeli :

Tir-i gamzen gireli bu dil-i virânımıza
Nola ğark eylese eşk ile tufânımıza

Yâri bi-rahm dedim sehv ü hatalar ettim
Ne özürler dileyem ol meh-i tâbânımıza
Dil hayâl-hânesine tal'at-ı mihman olalı
Hâb girmez geceler dide-i giryânımıza
Çarha yetti ona gûş ettiremem feryâdı
Ey gönül rahm ede mi yâr bu efganımıza
Derd-i aşk ile tabibâ kati bimârız kim
Terk-i tedbir ile sa'y eyleme dermânımıza
Cânımız ıyd-ı visâlinin olur kurbanı
NAFâ gayrı ümid etmeyelim canımıza

Bir muhammesi :

Bir heva sehbâ-yı bahtımdan hübâbım açmadı
Dil zülal-i la'l-i nâbe yandı tab'ım açmadı
Şem'-tek yandım niyaz ettim nikâbın açmadı
Ol ten-i bellûrdan yârim siyâbın açmadı
Şahid-i maksud nice yıldır hicâbın açmadı

Vara vara câne yetti bir acep sûz-ı nihan
Pençe-i cismimde dağ-ı hasretim olmaz ayan
Dâd eder bu sûziş-i pinhan ile cismimde can
Mûyın inceldi tennûr-ı gamda yandı bir zaman
İncinir yârim deyü dil ıztırabın açmadı

Andelibim gülşen-i hüsnünde feryâd eylerim
Bu dil-i nâ-şâdı bilmem ki neden şâd eylerim
Kays tek meşhûr olup âlemde bir ad eylerim
Tıfl iken de mushaf-ı zülfün ruhun yâd eylerim
Mekteb-i aşkında üstâdım kitâbın açmadı

Matla'-ı ikbâlimde yoktur sitâremden meded
Ey gönül budur nücûmun gâhi nik ü gâhi bed
Muktedâ-yı tali'imdir derd-i hasret âh-ı serd
Muttasıl hasretle geçti rûz-gârım tâ ebed
Ey diriğa meh-veşim yüzden nikabın açmadı

Lâne-i vuslat-ı muallâ mürğ-i dil engin gider
Zâr ü bi-dermân düşüp kalmış peri bâlin döger
Pençe-i şahbâz aşkında vücûdum pür-keder
Yetti hem peyk-i ecel de işte kasd-ı can eder
NAFîâ can verdim ol mâh nikabın açmadı

NAMIK
(Ekrem)

Asıl adı Ekrem, mahlası Namık'tır. 1878'de Birecik'te doğmuştur. Birecik eşrafından Ayanzade Sürûri Bey'in oğludur. 1895 yılında Birecik Rüşdiye'sini bitirdikten sonra Haleb'e gitmiş, burada idadi tahsilini tamamlamış, İstanbul'a giderek Mühendishâne'ye girmiştir. Bu okulun son sınıfında iken okulu terk etmiş, Yüksek Öğretmen Okulu'na devama başlamıştır. Bu okuldan mezun olunca İstanbul'un bir çok liselerinde öğretmenlik yapmış, bir yandan da Ayan adlı günlük gazete ile Musavver Terakki ile Hür Duygu dergilerini çıkarmıştır. 1911 yılında Van, Bitlis, Erzurum vilayetleri maarif-i umumiye müfettişliğine atanır. 1914 yılında ise Musul vilayeti Kerkük Sancağı Sultani Mektebi Müdürlüğüne atanır. 23 Haziran 1915'de tifüsten ölür. Kabri Kerkük'tedir.

Yayınlanmış kitapları şunlardır : Şiirleri, Fen Hülasaları, Hesap Meselelerinin Halli, Ziraat, Japon Sularında, Fevaid, Nesa-yih, Bahar-ı Edeb, Zevahir-i Pejmürde, Hicran, Dibaçe, Şiir-i Hakikat, İnkılab, Yedigâr, Ah Vatan, Zafer-i Hürriyet, Mebahis-i Müfide, Ahval-i Maarif, Maarifin Islahatı, Bir Telgrafın Tefsiri, İskat-ı Resih, Layiha, Yedigâr-ı Furûğî, Marifet, Makalat-ı Güzide, Taşraya Bir Nazar, Anadolu'da Bir Cevelan, Hürriyet Mektupları, Ali Mevzular, İstifadeli Kiraat, 10 Temmuz Hatırası, Nuhbe-i Kavaid, Şarkî Anadolu'ya Dair, Farça, Arapça ve Fransızca Kavaid...

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

BAHAR-I EDEB şiiri :

Hutut-ı asgar-ı neyyir yayılmış âfâka
O nâzenin-i semâvi gurûba meyl ediyor
Kamer hazırlanıyor hâk-dânı eşraka
Semâ açık berrak

Çimenli bir derenin sath-ı sündüsüninde
Sevimli hoş sarışın bir çoban kızı duruyor
Uzun sarı dağınık saçlarında hâle-i nûr
Parılıyor mesrûr

Beş altı körpe kuzu piş-i sebze-fâmında
Yürür gezer koşuşurlar melerler otlarlar
Biraz uzakta şarıldar latif ü ruh perver
Küçükçe bir ırmak

Güzel çağılıtları bir neşide-i esrar
Okur o bâdiyede sanki nev-bahârı nigâr
Bütün bedâyi'-i şevkiyle oldu hande hisar
Saçıldı nûr-ı mesar

Fezâda fevk-i serimde cıvıldaayan kuşlar
Uçar giderler uzaklarda âşiyanalara
Peri-i nâr-ı ziyâ çehre-i zemini öper
Saçar itra-i nûzhet gülümseyen şu dere

Cıvıtlılar meleyişler o aks-i sevdâvi
Semâh-ı rûhumu okşar gönül teheyyüc eder
Çoban kızı kuzucuklarla hem-reh oldu gider
Açar sahayif-i hissi şu nurlu manzaralar
Nasıl sevilmez imiş ya hayât-ı sahravi

NATİK

Urfa'da doğmuş olup, Muhammed adında bir zatın oğludur. Doğum tarihi belli değildir. Kendi kendini yetiştirmiş, maliyeciliği meslek olarak seçmiş, ömrü boyunca bu meslekte çalışmıştır. Son memuriyeti Karagümrük Emtia Başkâtipliği'dir. Bu görevde iken 1866 yılında vefat etmiştir. Bugün yerinde Toprak Mahsulleri Ofisi olan Bey Kapısı Mezarlığı'na gömülmüştür. Mezar taşı kitabesi şöyledir :

«Urfa şuara ve urefâ-yı be-nâmından Hafız-ı Kur'an Natık Efendi'nin kabridir. Şevval-i Şerif 1286»

Değerli bir şairdir. Bir çok şiiri yanında bir çok kitabeye de imza atmıştır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Bir gazeli :

Mest-i cam-ı hayretim saki yetiştir bâdeyi
Gussa vü gamden yeter âzâde kıl üftâdeyi
Ben ki sermest-i mey-i câm-ı şarâb-ı vahdetim
Zâhidâ şimden gerü vur başına seccâdeyi
Koyma ey âhım adû varsın rakibe öyle kim
Kara yüzlülerden ırak et o rûyu sâdeyi
Bir hayâl-i dil-rübâ gönlümde ârâm edeli
Fariğ etti cümle şeylerden dil-i âzâdeyi
Sabrımı cevrin yakar bir âh ile NÂTİK gibi
Kıl hazer lutf ile söyletme o ateş-zedeyi

Tiryakizade M. Salih Yekta'nın mezar kitabesi :

Hazle gû-yı nüktedan şâir-i yekta kulun
Bezm-i hâs-ı ravza-i rıdvane yârab kıl nedim
Rû siyehle sevk-i âmâl-i siyahıyla o zat
Bab-ı lutf-ı rahmete yüz tuttu gitti ya Rahim
Lutfun ümidinden özge oldu yok ser-riştesi
Müznibine çün azim'ül-afvsın sen yâ kerim
İzzetinle sen dedin La teknetu min rahmeti
Geldi üçler söylediler NATİKâ tarihini
Ola yârab meskeni ukbâda Cennât'ün-naim
Hicri 1275

Mevlid-i Halil Camii'nin mabet kapısı kitabesi :

Cenab-ı Mahmudoğlu Mahmud Ağa
Hemîşe âhırı bu hayrû hâhan
Şu câyı göricek cüz'ice muzlem
Bu nev ta'miki ile kıldı handan
Bu hayr âsârı hayra eyle nâil
Eyâ ey vâhib'ül âmâl-i rahman
Geline dört NATİK çıktı tarih
Cezaı Cennet-i huldile ihsan
Hicri 1269

Başka bir gazeli :

Bâğ-ı kûyından beni dūr etti encâm rakıyb
Zâr zâr ağlar gönül mürğ misâl andelib
Zahm-ı sinem gördü kim merhem kabul etmez hele
El çekip kat'-ı ümid etti ilâcımdan tabib
Gel gönül beyhûde nakd-ı cânı sarf eyleme
Bi-vefalardan vefâ ummak dūrür emr-i acib
Yâr ile şimden gerü hem bezm-i ıyş olmak gerek
NATİKâ bu nefy-i ümiddir hezar eyle garib

NÜZHET ÖMER

18. yüzyıl Urfa şairlerindendir. Urfa'da doğmuştur. Ulema-dan Ömer isminde bir zatın oğludur. Doğum tarihi belli değildir. O da çağdaşı Nabî gibi İstanbul'a gitmiş, ünlü vezir Koca Ragıp Paşa'ya intisab etmiştir. Onun yanında mühürdarlık yapmış, 1776'da İstanbul'da vefat etmiştir. Kabri Galata Mevlevihanesi Mezarlığı'ndadır. İlim olarak Arapça ve Farsça dil ve edebiyat-larına vakıftır. Şiirleri Koca Ragıp Paşa tarzında olup hakimane-dir.. Şiir ve edebiyattan başka astronomi ile de uğraşmıştır.

Mürettep bir divanı, Ragıp Paşa'nın yazdığı Sefinet'üş-Şuara adlı eserine yazdığı Arapça Menkabe-i Evliya'sı, Tercüme-i Ha-dis-i Erbain'i, Minaret'ül Ebsar'ı, Muhammed Kasım'ın Farsça İlm-i Nücûm adlı eserinin Türkçe tercümesi olan Tenbihat'ül Mü-neccimin'i, Tercüme-i Merzubanname'si mevcuttur. Bu eserler İstanbul'da Koca Ragıp Paşa Kitaplığı'ndadır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Gönülde mebhas-ı aşkında evvel âh olur peydâ
Beli her nüsha ünvanında Bismillah olur peydâ

Gitmez kulûb-ı hâsiyeden nakş-ı infial
Seng üzre mürtesim olan âsâr-ı saht gibi

Kendi aybın görmeye aybı kesen âyinedir
Halkı ta'n etme hele bir kerre var gör sen seni

NURİ (Muhammed)

Adı Muhammed, mahlası Nuri'dir. Urfa'da «Muhammedi Hoca» olarak tanınan şair, 1875 yılında Urfa'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Yusuf Paşa Medresesi'ne girmiş, burayı bitirmeden memuriyet hayatına atılmıştır. Ömrü boyunca Urfa Şer'iyye Mahkemesi kâtipliği yapmıştır. Bu memuriyetten emekliye ayrılmış, 1946 yılında Urfa'da vefat etmiştir. Kabri Bedi'üz-Zaman Mezarlığı'ndadır. Ak sakallı, orta boylu, beyaz tenli, zayıf, hoş sohbet, hazır cevap, sevilen bir kişiydi. Şiirlerini kolaylıkla yazar, fakat biriktirmezdi.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Bir gazeli :

Bâde-i aşkıyla ben mecnûn gibi firkatteyim
Rûyunu görmek müyesser olmadı hasretteyim
El çıkar sahrâya zevk eyler gezerler câ be câ
Ben fakir derdinle yanıp kûşe-i vahdetteyim
Tiğ-i gamzenden n olur âlemde bir bulsam halas
Bunca yıllardır ki yandım rahm kıl hayretteyim
Çok niyaz ettimse de hiç kalbinde asla rahm yok
Bağrımı gittikçe yaktı zülfüne dil besteyim
NURİyâ yalvarmağa kalmadı asla takatim
El sanar bi-çâre ben cânân ile işretteyim

Diğer bir gazeli :

Mürüvvet kıl azizim azm kıl bu bezm-i meydâna
Nice bağırı yanıklar muntazır ol sim-i gerdâna
Habibâ perçemin sevdâsına düştüm yeter rahm et
Figanım gûş kıl zâlim niçin gelmezsin imâna
Düzenmiş perçemin üstüne dalfes eğdiğin görsem
Nihâyetsiz gönül başlar o demde âh ü efgana
Senin aşkın derûnumda vatan tutmuş behey cânâ
Bütün dünya ile vermem seni taht-ı Süleymana
Hayal-i vuslatınla şimdi NURİ sızlayıp ağlar
Tarahhüm eyle bir kez düşmüşüm hâl-i perişâna

Urfalı Vecdi'nin gazelini tahmis :

Diriğa hûna ğark etti beni tiğ-i zenehdânın
Yakar dil şehrinin viran eder zülf-i perişânın
Perişan hâle koydun rahm kıl hiç yok mu imanın
Beni bimar-ı hicran eyledi ol sim-i gerdânın
DüDüşürdü nâr-ı hicrâna diriğa çeşm-i fettânın

Nolur insâf kıl bir kez râğır ol ona meyle
Hele gör hûn-ı eşkimden bütün âlem gider sele
Kaçan gamzen okundan ehl-i mahşer vâdi-i veyle
Muattar kıldı âfâkı cihâna verdi vâveyle
Diriğâ âlemi yandırdı ol zülf-i perişânın

Bana rüsvâ-yı âlem olmada mecnûnluk âd oldu
Vurupsun tiğ-i gamzen sineme seng-i cemâd oldu
Açıp serpâların âlemde Nuri ez di yâd oldu
Çözöldü düğmeler bend-i miyânından küşâd oldu
Açıldı sinesinden hep göründü bağ ü bostânın

Güzeller rahm kılmaz yarine baht-ı siyahından
Geceler subha dek ta'ciz olur halk âh-zârından
Siyeh olur kıyâmette zeminler dûd-ı âhımdan
Döküldü mû be mû geysûların taraf-ı külâhından
Yetirdi âsümâna zümre-i uşşâkın efganın

Safâ ister isen ey NURİ sen yâr ile seyrân et
O seyran-gâh yerde cânın ol dem yâre kurbân et
Mürüvvet yok güzellerde cefâdır böyle iman et
Şifâ ister isen ol yâre yalvar zâr ü giryân et
Bulunmaz yoksa VECDÎ bu cihanda derdû dermânın

Bir muhammesi :

Ey şuh-ı melek bağrımızı kan edeceksin
Fettan bakışınla bizi giryân edeceksin
Çok aşıkı gül rûyuna hayran edeceksin
Âşub-ı cihan alemleri sûzan edeceksin
Endâmına çok canları kurban edeceksin

Mestâne gözün gör nice canlar yakacaktır
Leylâ diyerek boynuna zincir takacaktır
Dildâdelerin bağrına hançer çakacaktır
Arkan sıra çok gözlerden yaşlar akacaktır
Bu hüsn ile çok kimseyi nâlân edeceksin

Oynar tokuşur çifte turunç âh semini
Billahi sanarsın titretiyor arz-ı zemini
Yaktı yüreğim gül yüzünün mâh-ı cebini
Üftâdelerin arşa çıkar âh ü enini
Bağrım ezerek derd ile suzân edeceksin

Hakk lutf ü keremle seni etti bize ihsan
Namin bile Leyla diyerek mahlasın ihsan
Sen çünkü meleksin ne acep hilkatin insan
Ey ruhleri gül lebleri al gözleri mestan
Göz süzmeyi sen böyle mi her an edeceksin

Âyineye bak dikkat ile gör hele kendin
Sakiler içinde acaba var mı menendin
Şâne takarak perçeme geysû-yı kemendin
Olmuş hep esir dâm-ı zülf-i mûyuna bendin
Üftâdelerin katline ferman edeceksin

Alem tutuşup gerden-i siminine yanmış
Etrafına bak ah ü enin arşa dayanmış
Bir bûse lebinden dileyen ağzı sulanmış
Mecnun gibi NURÎ seni Leylâ diye anmış
Sen Urfayı baştan başa viran edeceksin

RAHMI
(Abdurrahman)

1875 yılında Urfa'nın Hızanoğlu Mahallesi'nde doğmuştur. Babası Müderris Hacı Ali Efendi'dir. Dabakhane Medresesi'ne girmiş, Arapça, mantık ve felsefeyi Hacı Ramazan Efendi'den, hikmeti amcazadesi Mehmed Efendi'den, edebiyat ve farsçayı şair Ahmet Lami'den öğrenmiştir. Fıkıh kültürünü ise babası ile Hacı Mustafa Hafız'dan öğrenmiştir. 1901 yılında medreseyi bitirmiş, 1905 yılında Hızanoğlu Camii'nde «El Mevahibu'ül-Ledünniye» dersleri vermiş, 1907 yılında Sakıbiye Medresesi müderrisliğine atanmış, 1908 yılında Sakıbiye Camii'nin vaizliğine getirilmiştir. 1923 ve 1926 yıllarında iki defa hacca gitmiş, 26 Haziran 1930'da vefat etmiştir. Harran Kapı Mezarlığı'nda gömüldür. Mezar kitâbesi şöyledir :

Defn-i sâni Hacı Abdurrahman Bini Hacı Ali Efendi
1350 Sefer'ül-Hayr

Vaazları etkileyici, ilmi derindi. Güzel konuşurdu. Hayrı seven bir insandı. Arapça ve Farsça şiirler yazmış olduğu gibi son zamanlarında hece ile şiirler de söylemiştir.

Üç dilde yazdığı şiirleri, A'mâli'ye manzum nazire, İlm-i Hayz risalesi gibi eserleri vardır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Bir gazeli :

Ey ziyâ-yı ruh ü cânım lutf ile eyle nazar
Merhamet edip esire eyle âhından hazar
Ey cemâl-i cümle alem maksad-ı hep âşıkân
Seyr-i didârın helâk eyler tenim ruhum ezer
Ey nihâl-i kadd-i zibâ tubâ benzer mi sana
Hasret-i ihsânın etrafında mest olmuş gezer
Diyâr-ı âlem-i uhrâda perestiş olduğu hakmış
Veleykim kıyl ü kaalden gayrı asla bir haber yokmuş
Mümeyyiz-i âlem-i berzahta iki olduğun bildik
Nekir geldi suâle ley ki Münker bunda pek çokmuş
Haber yok kenz-i mahri bahr-i vahdetten bu âlemde
Şükür elhamdülillah cümlesi bu hâlden tokmuş

Bir kıt'ası :

Ey gül-i bağ-ı ruha mahbub-ı erbab-ı niyaz
Gamzen adem öldürür kurbanın olam etme naz
Şive-i reftarına takat getirmez gönlümüz
Sen hakikat dilberisin gerçi ben âşık mecaz

Bir koşmasından :

Eğri büğrü sözler deme
Doğru konuş hezryan yeme
Örtük sürtük söz söyleyip
Münafık esvabın giyme

Şen eylesin canlar canı
Bilsinler umuzu yanı

Dertten zahmet çekmesinler
Bulsunlar doktor dermanı

Hiç kimseye zarar etme
Yokluk için keder etme
Doğru kazan hiç boş durma
Kâr zarardan hazer etme

Bak sen şu şaşkın başıma
Döktüğü kanlı yaşıma
Şeyh olmuş giymiş yeşili
Kastetmiştir genç yaşıma

RAŞİD

Adı Mustafa Reşid, mahlası Raşid'dir. 1841 yılında Hacı Mustafa Kamil'in oğlu olarak dünyaya gelmiş, ilk tahsilinden sonra Müftü Abdüllatif Efendi, Hacı Mustafa Hafız, şair Ahmed Lami Efendi'lerden her alanda ders almış ve tam bir bilgin olarak yetişmiştir. 1873 senesinde yeni açılan Rüşdiye'nin Farsça ve edebiyat öğretmenliği ile müdürlüğüne atanmıştır. 1885 yılında Mısır'a giderek kıraat-ı Seb'a öğrenmiş, Arapçasını geliştirmiş, daha sonra Hicaz'a giderek, Urfa'ya dönmüş, 1905 senesinde Urfa Mutasarrıfı Ethem Bey tarafından hastane müdürlüğüne atanmıştır. 22 Şevval 1328 (1912) de vefat etmiştir. Vasiyeti üzerine Mevlid-i Halil Camii'ne defnedilmiştir. Mezar kitabesi şöyledir :

«El alim'ül-fazıl'ül kâmil'ül-asr ve ferid'üd-dehr El şeh'r'ül Kurra El Hafız Muhammed Reşid Efendi Bini Hacı Mustafa Eş'sehr bi-Hacı Kâmil.»

Raşid Türkçeden başka Arapça ve Farsça şiirler de yazmıştır. Kitab-ı Fıkh, şiirler eserleri olarak göze çarpar.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Bir gazeli :

Âşıkın endişesi her dem ki zülf ü hâl olur
Piç ü tâb-ı dil ü ser dâim perişân hâl olur
Yara çok sûzişler ızhar eylemek ister gönül
Neyleyem hengâm-ı fırsatta bile zebânım lâl olur

Oldu hâmem hatt-ı vasfında piçide mû
Korkarım ki mebhâsı kâkülde kıyl ü kaal olur
Bülbül-i şeydâ senin zârında olmuştur hacil
Bu sebebdan ol bütün ruhsârı vird-i al olur
Mürğ-i dil pervâz edip gezsin hevâ-yı yârda
Âşk ü şevkin kim ona RAŞİD iki şehbal olur

Bir müseddesinden :

Gözedirsin dâlmâ sadr-ı muallâyı gönül
Kayd olursun göricek zülf-i dilârâyı gönül
Çekeceksin akıbet hasret-i âh vâh gönül
Kılmadın pendimi ısgâ ser-i sevdâyı gönül
Gönül eyvâh gönül âh gönül vây gönül
Seni râm eyleyemem ey dil-i rüsvây gönül

Ben dedim nısfı gidince gece nâlân olasın
Subha dek girye ile tâlib-i cânân olasın
İnzivâhâne-i pirânede mihmân olasın
Demedim ki düşesin dillere destan olasın
Gönül eyvâh gönül âh gönül vây gönül
Seni râm eyleyemem ey dil-i rüsvây gönül

Bir güzel sev ki sana lutf ile ihsan etsin
Dâmen-i pâkini tut hurrem ü handân etsin
Şerbet-i vaslı ile derdine derman etsin
Ettin ifşâ sırrı RAŞİD nice pinhan etsin
Gönül ey vây gönül âh gönül vây gönül

Diğer bir gazeli :

Firkat-zedeyiz meskenimiz beyt-i hazendir
İşretgedemiz zâviye-i derd ü mihendir

Kabil mi rehâyâb ola hâtır-ı âşık
Ol bi günehin mahbesi çün çâh-ı zekândır
Âzâde olup zülf-i gamından sofi vü zâhid
Şâyeste olan çün ona efsâr-ı resandır
Bülbül gibi çün gülşen-i hüsnünde hezâriz
Aşıkları nâlân eden gonca-dehandır
Deryâları döksem de yine eylemez itfâ
Dilde şerer-i hasret-i ahebâb-ı vatandır
Akd olsa sezâ bu gazelim şâhid-i nazma
RAŞİD hâme tab'ım sedef-i dürr-i dehendir

RATİB
(Muhammed)

Arabikâtibizâde Hacı İsmail Efendi'nin oğludur. 1812 yılında Urfa'da doğmuştur. Medreseyi bitirmiştir. 1886 yılında Urfa'da vefat etmiş ve Bedi'üz-Zaman Mezarlığı'na gömülmüştür.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Harrankapı Mezarlığı'na Muhammed oğlu Bekir'in mezar kitabesi :

Âh sed âh kim bu gerdiş-i dolabından
Kimi kılmıştır acep mahfûz ü şâd ü kâmurân
Bulmadı gülzar-ı dehr içre nihâl-i ihtizaz
Gonca-i ömrün esip soldurdu bir bâd-ı hazan
Hâke saldı cism-i nâzın çarın-ı giç-rev akibet
Tir-i firkatle bütün ahbâblar ağıladı kan
İki gözden geldi eşkim RATİBâ tarih için
Gitti ukbâya Bekir de pir idi hem nevcivan
Hicri 1263

Babası Hacı İsmail'in mezar kitabesi :

Fehm eden devlet-i ikbâline etmez hâhiş
Zâil-i zıll-ı ser olduğunu nakş-ı cihan
Pederim işte Hacı İsmail Efendi âh kim

Etti bu çarh-ı deni cismini hâk içre nihân
Bi-huzur olduğunu bildi sipihr-i dûnun
Göz yumup oldu o dem azm-i Firdevs-i cinan
Ettiler şer' ile tebşir-i şehid olduğunu
Oldu çün şehir-i Muharremde vefâtına zaman
RATİBâ Hakka niyâz ile dedim tarihin
Ede yârab pederim gülşen-i Firdevsi makam
Hicri 1292

RAZİ

1850 yılında Birecik'te doğmuştur. Düzensiz bir eğitim görmüştür. Ticaret ve ziraatla meşgul olmuş, ufak tefek bazı memuriyetlerde bulunmuştur. Bir ara dava vekilliği yapmış, bu münasebetle bir çok defa Urfa'ya gelmiştir. Ayrıca seyahat etmeyi çok sevdiğinden Birecik ve havalisine özellikle Urfa'ya çok defa ziyaretler yapmıştır. 1922'de Birecik'te vefat etmiştir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Bir gazeli :

Hezâran cîveler vardır kazâ-yı asümanide
 Ki zirinde işaret yazmamış ilm-i meânide
 Gerek ulvî gerek süfli görüp ta'n eyleme zâhid
 Nice esrâr-ı hakk vardır a'lâda ve edânide
 Cemal-i yâdır maksûdum ancak zâhir ü batın
 Verilse istemem mülk-i cihâni de cenani de
 Beka mülkünde sen gülzâr-ı huldu kıl talep yoksa
 Fenâdır bağ-ı dünyanın bahâri de hazâni de
 Cemal-i pâk-i Bariden eser istersen ey RAZİ
 Tecelli fikrini bahş eylemez mi Lem terânide

Ziya Paşa'nın gazelini tahmis :

Her cefayı hoş görüp de Hakka meşkûrlardanız
 Daima mihnet-keşiz sanman ki mesrûrlardanız

Kana kana dem içen rindân-ı mey-horlardanız
Cam-ı endûh-ı felekten şimdi mahmûrlardanız
Yani bezm-i dil-rûbadan dûr ü mehcûrlardanız

Tâ ezelden olmuşuz biz sâkin-i bâb-ı rızâ
Başımızda devr eder destâr-veş derd ü bela
Halimizden etmeyiz bir ferde haşa iştikâ
Birbirin takip edip gelmektedir derd ü bela
Her tarafta hatır-ı nâ-şâd-ı meksûrlardanız

Eşk-i hunâbım seher bek-i gül-i ra'nâ bilir
Nâle-i bi ihtiyârım bülbül-i şeydâ bilir
Özge mecnûn olduğum bir kakülü Leyla bilir
Çerh-i nâ-sâzın elinden çektiğim Mevlâ bilir
Gerçi biz ikbal ile alemde meşhûrlardanız

Râyet-i aşkı kurardık daima bâlâlara
Seyrederdik lehçe-i şûh-ı melek-simalara
Gıpta keştik ey gönül âlemde biz ankalara
Ser-füru'etmez iken dünya için a'lâlara
Şimdi ednaya mümâşat ile mecbûrlardanız

Nutkumuz takdir eder elbet hakikat aşına
Her sözün bir gevher-i yektâdır olsa itinâ
Pek revâc-ı tab'ı âlem oldu şiirim RÂZîyâ
Çün bahâ bulsa nola kâle-i nazmın ey ZîYâ
Gerçi kadr-i şi'r ile alemde mağrûrlardanız

Refet TANİŞIK

Adı Halil, mahlası Refet'tir. 1906 yılında Urfa'da doğmuştur. İlk ve orta tahsilini Urfa'da yaptıktan sonra Adana Öğretmen Okulu'na girmiş, bu okulu bitirdikten sonra Birecik'te bir yıl öğretmenlik yapmış, sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü'nden 1937 yılında mezun olmuştur. Tokat, Ankara, İzmir İlköğretim müfettişliklerinde, Adana Düziçi Köy Enstitüsü öğretmenliğinde, Urfa Sanat Enstitüsü müdür yardımcılığında, Trabzon Beşikdüzü Öğretmen Okulu müdürlüğünde, Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Şube müdür yardımcılığında, danışma kurulu başkanlığında bulunmuştur.

Çeşitli dergilerde yayınlanan şiirleri yanında, Sevinç Dalgaları adlı iki cilt şiir kitabı, Birleşen Gönüller adlı bir şiir kitabı vardır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

AY DOĞARKEN şiiri :

İşte gece güneşi
Yıldızların şeh eşi
Doğuyor bir nur gibi
Altından billur gibi
Şehrin ufuklarından
Melekler diyarından
Bize doğru geliyor

Gölerek yükseliyor
Gözlerim kamaşarak
Beni merak alarak
Yüzüne dikkat ettim
O lekeler ne dedim
Bunu anneme sordum
O gördüklerin yavrum
Bir parça gülümsedi
Leke değildir dedi
Onlar Türkün kanından
Ecdâdının şanından
Yazılmış yazılardır
Orda işaret vardır

ŞİMŞEK BAKIŞI KUŞ BAKIŞI şiiri :

Dünyanın her yanında
Zorlu korkunç savaşlar
Kan barut kıtlık ölüm
Devletler galip mağlup
620 sene
Üç kıtada hükümrân
Osmanlı Devleti de
Uçurum kenarında
Urfalılar söz birlik
Nizam sükûnet vakar
Çeteler elde silah
Her ihtimale karşı
Fırsattan istifade
Yad bayrağı Urfa'da
Bir işgal bir tahliye
İngiliz geldi gitti

Sonra da Fransızlar
Dayanma ve direnme
62 gün savaş
Heyecan kahramanlık
Şebekede son perde
İmha esir ganimet
Türk yurtta Türk bayrağı
Gazan mübarek olsun

BANA DAİR şiiri :

Mehmet oğlu Halil Refet
Soyadımız Tanışık
Dostlar hatırlar elbet
Urfa'da geçti çocukluk çağım
Ömrün ilkbahar günlerini
Bir daha nerde bulacağım
Bir kaç yılda
Adana Ankara ve İstanbul'da
Okudum
Düşüncelerden gergef dokudum
Askerlik öğretmenlik yaptım
Denizler dağlar aştım
Yurdu epey dolaştım
Gördükçe övündüm
Hele İstanbul'da
Günlerim ne hoş geçerdi
Gönlüm zevklerden zevk seçerdi

.....

REFET
(İbrahim)

1880 yılında Siverek'te doğmuştur. Babası Kadirzade Abdurrahman Efendi'dir. 1886 yılında babasının ölümü üzerine Siverek Reji Müdürü olan ağabeyi Eyyub Bey'in himayesine girmiş, onun tayini ile gittiği Besni'de rüşdiye tahsiline başlamıştır. Buradan sonra Besni Tahtaova Medresesi'ne başlar, medrese tahsilini Siverek Fevziye Medresesi'nde bitirir. Kardeşinin ölümü üzerine ilimle uğraşmayı bırakmış ve evini geçindirmek için Siverek nüfus memurluğu görevine başlamıştır. 1906'da tahrirat kâtipliği, 1908'de tahrirat evrak memurluğuna, 1909'da Siverek adliyesi aza mülazimliğine, 1911'de noterlik ilavesiyle adliye başkâtipliğine atanır, 1916'da ticarete başlar. 1924'te Urfa İl Meclisi azalığına seçilir, buradan da encümen azası seçilir. Halim huylu, mütevazi, sade bir insandır. Mevlid, Safahat-ı Sevdâ, Şiirler eserlerinin adıdır.

Şiirlerinden Örnekler :

Bir gazeli :

Bir tûl-ı emeldir beşerin kurduğu hülyâ
Hülyâ ile aldattı nice âdemi dünya
Dünyâ-yı deni olsa da ser-i neş'e-i ednâ
Ednâ-yı nazarla ona bakmaz yine a'lâ

A'lâ ona derler ki huzûzat-ı serâpâ
Pa-bend-i esâret ede şahsiyet-i imhâ
İmhâ-yı vücûd her kişinin kârı değil ya
Ya mest-i harâbat ola yâ medmen-i sehbâ
Sahbâ-yı emel içmedi bu REFET-i şeydâ
Şeydâ edeli kendini bir saçları Leylâ

Fuzûlî'ye yaptığı naziresi :

Görmedim ben kendimi âlemde hiç hurrem henüz
Gam gelir gam üstüne derler bana bi-gam henüz
Sine-i mecrûhumu tir-i nigâhın pâreler
Yâreme bir yâre açtın etmeden merhem henüz
Etti seyr âb-ı zülâl la'l-i gül-fâmin beni
İnficar etmeden evvel membâ-ı Zemzem henüz
Tişe-i firkatle yıktın bu dil-i virânemi
Etmedin imrâni-i lutfunla müstahkem henüz
Keşf-i râz eyler cihâne her kim içse cür'asın
Bulmadı bint'il-ineb esrârına mahrem henüz
Biz şarâb-ı aşkı tâ bezm-i elestten içmişiz
Ab-ı engûrdan terettüb etti câm-ı Cem henüz
REFETâ âh-ı seherle oldu zülfü târümâr
Yâr işe balin-i gaflette yatar sersem henüz

REMZİ
(Osman)

Eşraftan Kürkçüzade Bican Ağa'nın oğlu olarak Urfa'da 1875 yılında doğmuştur. Münevver bir aile içinde yetişen şair orta derecede tahsil yapmıştır. Ziraatla geçinmiş, sakin bir hayat yaşamıştır. 1924 yılında vefat etmiş ve Bedi'üz-Zaman Mezarlığı'na defnedilmiştir. Ölümünden önce yazdığı mezar kitabesinin mezarına yazılmasını vasiyet etmiştir. Kitabe şöyledir :

Diriğâ nice bin vehm-i hayâlâta düşüp insan
Kemal-i acz ile her biri bir fikre eder hizmet
Ahadsin hem samedsin lem yelidsin hem velemyuled
Küfv olmaz sana birsin yakışmaz şânına şirket
İlâhi ru siyahım mücrimim âsi günahkarım
Fakat bir zerre yoktur hep kusurum afvına nisbet
Çok amma cürmüm olmaz katre bahr-i rahmete karşı
Habibin hürmetiyçün kıl beni şâyeste-i rahmet
Bu abd-ı asgarın REMZİyi rüsvâ etme mahşerde
Hatâ vü cürmüme tevbe ilâhi tâ ebed müddet
15 Şaban 1340

Sarışın, zayıf bünyeli, nazık, mütevazi, hayırsever şairin, şiirleri yanısıra Mevlid ve Vamık ü Azra Mesnevisi vardır. Bu son eser Feyiz Kitabevi sahibi Abdullah Edip tarafından İstanbul'da bastırılmıştır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Bir mezar kitabesi :

Çekti tir-i gadrini cellâd-ı gam
Şu cıvanı etti idam âdem
Almadan kâm-ı ümidin hayfâ kim
Cism-i pâkın kapladı hâk-ı sitem
Aksine devreyleyip çarh-ı âmid
Gösterir yüz bin fecâyî'dembedem
Bu tahammül sûz-ı halete hemen
Sabr ü takat eylesin Allah kerem
Yazdı REMZİ eşk ile tarihini
Kıldı Halis Halidî azm-i irem

Hicri 1337

Bir diğer mezar kitabesi :

Ne kastın var idi ey derd-i bi-dermân-ı cânımla
Beni kabre götürdün âhır-ı sûz-ı nihânımla
Derûnum derd ile doldu birûnum gül gibi soldu
Vücûdum kana gark oldu bu çeşm-i hun-feşanımla
Felek güldürmedi rûyum büküldü kadd-i dil-cûyu
Ağardı âh ile mûyum cihan doldu figanımla
Haram oldu bana rahat görürüm daima mihnet
Bu dertle çektiğim zahmet âyan oldu beyânımla

Hicri 1342

Köprübaşındaki otel kitabesi :

Dedim gevher gibi tarihini REMZİ letafetle
Bu mihman-haneye gelen çıksın selâmetle

Hicri 1318

SABİR

1819 yılında Urfa'da doğmuştur. Medreseyi bitirmiş, bazan ticaret, bazan da hocalık yaparak geçinmiş, 1893 yılında 74 yaşında vefat etmiştir. Şiirlerinin çoğu kitabedir. Mezarlar, yapılar ve bir çok hayır eserinde onun imzasını taşıyan kitabeler vardır. Zayıf bünyeli, uzun boylu, buğday benizli imiş.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Fehim'in gazelini tahmis :

Düşelden pençe-i aşka perişân olduğum kaldı
Kubâ-yı gonce-veş çâk-i giribân olduğum kaldı
Hevâ-yı la'l-i yâr ile ciğer-kan olduğum kaldı
Çemende bülbül-âsâ zâr ü nâlân olduğum kaldı
O gül çehre güler hep bana giryan olduğum kaldı

Dil-âzâr olma ey şâh-ı hasen bu muğtanemlikte
Nüvâzişle dil-i uşşâka rahm et muhteremlikte
Gelir ceys-i hattın bir gün seni kor müttehamlıkta
Kalır mı hüsrev-i hüsnün bu tarz-ı muhteşemlikte
Benim divân-ı Şevketten gazelhân olduğum kaldı

Çalaldan şu'le-i ruhsârını didemden ol mehveş
Yakar kânun-ı dilde berk-i ahım ruz ü şeb ateş
Ne yana yüz tutup Ya'kub ümmid eyledi hahiş

Züleyhâ-yı emelden Yûsuf-ı dil oldu dâmen keş
Düşüp cah-ı hevâya bend-i zindân olduğum kaldı

Şehâ göz yaşıdır halin firakıyla mey âşâmım
Hayâl-i turra-i şeb-gûn ile geçmekte eyyâmım
Felek bu tire bahtımla bir etti subh ile şâmım
Düşüp sevda-yı zülfe kalmadı bir yerde ârâmım
Cihanda hane berduş ü perişan olduğum kaldı

Gönül hem dide nemle kalmadı bir yerde ârâmı
Neye müncer olur yârab bu kârın âhır encâmı
Nazar ettim ki hayli nakd-i can ben almadan kâmı
Alıp âğuş-ı vasla gayriler ol simin endâmı
Benim ayine-veş ol hüsne hayrân olduğum kaldı

Bahâr oldu edip seyr-i temâşâ aşk-ı gülzârın
Revân oldun su gibi pâyına çok serv-i reftârın
Olup nerkis sıfat âşüftesi çok çeşm-i bimârın
Çerâğ-ı hass-ı vaslî olmadım bir lâle ruhsârın
Bu sûz-ı dâğ-ı gayretle çırâğan olduğum kaldı

Kani pir-i muğânın ettiği ol dil-nüvâz âyin
Kani ol saki-i simin-beden ol sâğar-ı zerrin
Kani SÂBÎR cilâ-yı rûh olan ol neş'eler ol hin
Bu bezmin bâdesinde kalmamış keyfiyyet-i devrin
FEHÎMâ tevbe-i meyden peşimân olduğum kaldı

Sakıbiye Medresesi kitabesi :

Hânedân-ı Urfadan Sakıb Efendi hayırhâh
Eyledi Allah için bünyâd bir nev-medrese
Mahz-ı tevfik-i hidâyettir Cenâb-ı Bâriden

Yoksa bu âsâr-ı hayr cıma muvaffak her kese
Böyle âsâr-ı celil ki bir söyünmez şu'ledir
Haşredekin bin bâd eğer pervâne-tek dûd eylese
Geldi bir hâtıf dedi SABÎR anın tarihini
Sakıbiye nâm ile olsun binâ bu medrese
Hicri 1279

Bir gazeli :

Ol bütün tiğ-i nigele hûn-feşandır didesi
Bir murahhas şâh kim meyyâl-i kandır didesi
Turrâsi çekmiş âlem tabûr-ı müjgân der-akab
Yürüyüşte san kıyametten nişandır didesi
Secde-gâh-ı âşıkandır kaşları mihrâb liyk
Cilve-gâh-ı fitne-i âhır zamândır didesi
Piçe-i şâh-bâz-ı aşktan halâs olmak muhal
Sihre mecbûr gamze âşûb-cihândır didesi
Arsa-i aşkında SABÎR âşık-ı nâ-kâmdan
Her nigele ol âfetin yüz cân sitamdır didesi

SABRİ
(Muhammed)

Adı Muhammed, mahlası Sabri'dir. 1800 yılında Urfa'da doğmuştur. Medrese tahsilini tamamladıktan sonra ticaret ve ziraatla uğraşmıştır. 1871'de vefat eden şair, bütün şiirlerini biraraya toplamışsa da bastıramamıştır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Bir gazeli :

Görenler zülf-i müşkinin perişân olmasın nolsun
Gönüller şâne-veş ;âk-i giribân olmasın nolsun
Süzüldükçe humâr-ı çeşm-i mestin ey gül-i tâze
Hezâran âşık-ı şûride hayrân olmasın nolsun
Nice şehd-i şeker-leb teşnegân-ı la'lin olmuştur
Sen insâf et ki aşk ehli ciğer-kan olmasın nolsun
Ayaklarda kalır çok şah-ı hüsn-ârâ divanında
Bu yolda ehl-i diller hâke yeksân olmasın nolsun
Nice başlar kesildi kan döküldü tiğ-i gamzenle
Görüp cellâd-ı cismin dil herâsân olmasın nolsun
Nice sabreylesin ol piş-gâh-ı gülde bülbüller
Bu hengâm-ı seherde zâr ü giryân olmasın nolsun
Bu gün teşrif-i bezm-i gülşen ettin ıyd-ı vaslınla
Meh-i aşkında SABRİ şimdi kurban olmasın nolsun

Bir başka gazeli :

Şerh ederken yine tahrir-i derûn-ı sitemim
Yaktı evrak-ı dil-i sûzu zebân-ı kalemim
Bunca yıllar bu gam ü mihnet ile zâr olurum
Kimse bilmez ki nedir bâis-i derd ü elemim
Bister-i gamde yatıp âşık ü bimâr dilim
Çâresiz kaldım a şâhim acabâ yok mu emim
Eğri sözler iki kat etti belim doğrulamam
Âh kim büktü elif kaddimi-ebrû-yı hamim
Çekilir mi mihen-i ta'n-ı ağyâr hele
Fil çekmez nice âdem çeke bu bâr-ı gamım
SABRîyâ arz edelim hal-i perişânımızı
Görüp insâfa gele bari veliyy-i ni'amım

Bir müseddesi :

Bu habîb-i kibriyâ mevlididir
Ser-firâz-ı enbiyâ mevlididir
Aşıkaane muktedâ mevlididir
Mustafâ vü müctebâ mevlididir
Kible-gâh-ı asfiyâ mevlididir

Bu Muhammed Mustafâ Mevlididir
Doğduğu saatte nûr-ı Ali zat
Düştü yer üzre pût-ı Lat Menat
Seyyid'il kevneyn-i Fahr-i Kâinat
Esselâtü vesselâmü tayyibât
Kible-gâh-ı asfiyâ mevlididir
Bu Muhammed Mustafâ mevlididir

Çün tûlu' ettikte ol gün âfitâb
Kıldı çün kâşâne-i küfrü harâb
Raksa geldi heşt cennet nüh kubab
SABRİ-i mücrim maâsi kıl hicab
Kıblegâh-ı asfiyâ mevlididir
Bu Muhammed Mustafâ mevlididir

SAFFET
(Mustafa Kemaleddin)

Asıl adı Mustafa, mahlası Saffet'tir. Kemaleddin ismi atalarından gelmektedir 1866 yılında Urfa'nın Hacı Gazi Mahallesi'nde doğmuştur. Şeyh Abdülkadir Kemaleddin'in küçük oğludur. Tahsilini sırasıyla Urfa, İstanbul, İskenderiye ve Kahire'de tamamlamıştır. El-Ezher'den mezundur. 1902 yılında Urfa İdadi Mektebi'nde farsça ve ahlak öğretmenliği yapmış, daha sonra Urfa Mahkeme azalığına tayin edilmiştir. 1908 Meşrutiyeti'nde Urfa'dan mükerreren milletvekili seçilmiş, Meşihat dairesi, meclis-i Meşayih, Müellefât-ı Şer'iyye reisliklerinde, Dar'ül Hikmet-i İslamiye Meclisi'nde bulunmuş, Cumhuriyet devrinde Urfa'dan milletvekili seçilmiştir. 1950 yılında İstanbul'da oğlu Suud Kemal Yetkin'in evinde vefat etmiştir. Haftalık Tasavvuf Mecmuası'nı yayınlamış, şiirleri dışında, Hatt-ı Kur'an-ı Kerim, Tasavvufun Zaferleri, Ulûm-ı Şer'iyye ve Asri Müceddidlerimiz adlı eserleri vardır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Bir gazeli :

Hak perestim maksadım dünya ve mafihâ değil
Mesleğim ayn-ı hakikattir benim hülyâ değil
Âteş-i aşk-ı ilâhidir beni suzân eden
Bu dil-i mihnet-zede bâd-ı hevâ şeydâ değil

Lem terâni lerzenâk etmez beni Musâ gibi
Sine-i erbab-ı vahdet arsa-i Sinâ değil
Her tarafta mûncelidir cilve-i cânân veli
Bir tarafta rûy-ı cânân kabil-i iymâ değil
SAFFETi intak eden mir-i nazifin feyzidir
Anın için sözlerin bir lafz-ı bi-ma'nâ değil

Diğer bir gazeli :

Tezellülünden silenler noktayı ehl-i tebeddüldür
Fakat bu nokta kevnin serteser mazmûnu bir küldür
Esâsen sıfır iken nokta cehâletten çoğalmıştır
Ledünni ilmin erbabınca âlem hep tahayyüldür
Cihanda rû'yet olmazsa bu mer'iiyyât-ı gûnâgûn
Kalır mı gösterişte böyle şâyan-ı teemüldür
Âdem mir'ât-ı mâkesdir şuûnat-ı ilâhiyye
Bu mir'ât-ı temâşâ nokta-i aynı tekemmüldür
Bidayetle nihâyet çemberi hestîde bir şeydir
Bütün bu masivâ bir dâimi devr-i teselsüldür
Vücûd-ı mutlakın feyzi mukaddes sahnegâhında
Serâpâ âdem ü âlem mücessem bir temessüldür
Şarâb-ı câm-ı vahdetten olunca mestiilâye'kul
Nazar-gâhında SAFFET her taraf şimdi gül ü müldür

Methiye olarak tertib edilmiş bir gazeli :

Reis-i meclis-i sırr-ı Hüdâdır Gavs-ı Geylâni
Enis-i ins i pâki müsteandır Gavs-i Geylâni
Sadakatte adâlette Hazret-i Şeyheyne varistir
Verasette reis-i asfiyâdır Gavs-i Geylâni
Hayâda Hazret-i Osman-ı Zinnûreyne ekremdir
Şecaatte Aliy'yül-Murtazâdır Gavs-i Geylâni
Cenâb-ı Hazret-i Peygamberin emr-i şerifiyle

Kademrâh-ı rikaab-ı enbiyâdır Gavs-i Geylânî
Türâb-ı makdemindendir cihânın kürret'ül-aynı
Ayyûk-ı âleme ziyâdır Gavs-i Geylânî
Cemâli ba kemâlinden açıldı dide-i dünyâ
Türâb-ı âsitânı tûtiyâdır Gavs-i Geylânî
Helâk eyler güruh-ı münkiri ol seyf-i kakhârı
Celâlinden belâ-yı eşkıyâdır Gavs-i Geylânî
Suk-ı gevher-i Geylanın mübâhat eylerim SAFFET
Demâdem bizlere himmet-nümâdır Gavs-i Geylânî

SAKIB
(Emin)

Asıl adı Emin, mahlası Sakıb'dır. Birecik'e bağlı Serisad Köyü'nde doğmuştur. Hacı Mustafa adında bir köylünün oğludur. Birecik'te medrese tahsilini yaptıktan sonra, vatanî görevini yaptığı Urfa'yı çok beğendiğinden burada yerleşir. Burada ilk görevi Şer'iye Mahkemesi kâtipliğidir. Köroğlu İbrahim Halil Ağa'nın kızı Hatice Hanım'la bu görevi sırasında evlenir. Evlendikten sonra şansı iyiye dönünce memuriyetten ayrılır. Görevini terk ederken şu şiiri irticâlen okur.

Za'f-ı tâlî' kendi ümmidin cihandan Sakıbın
Yoksa kendi öz eliyle terk-i dünya etmedi

Eşinin ve eşinin ailesinin isteği üzerine ayrıldığından, onların desteği ile ziraat ve ticaretle uğraşmaya başlar. Bu uğraşlar, onun kabiliyetiyle birleşince de serveti günden güne artar. Memlekete hizmet etmeye başlamış, köşk, mektep, mescit, cami, tekke gibi hayır eserleri yapar. Kendi eliyle bugün Akarbaşı mevkiinde şimdi yerinde yeller esen Narıncı Camii karşısındaki Sakıbiye Tekke ve Medresesi'nde memlekete yıllar yılı bir çok alim ve şair yetiştirmiş, Urfa şiir adına neye sahipse onun yarısını almaya hak kazanmıştır. 1854 yılı onun hacc yılı olur. Kalabalık bir kabile ve çok şatafatlı bir törenle hacca giden Sakıb Efendi, dönüşte hem hacı hem şeyh ünvanını beraberinde getirir. Artık dünya işlerini bırakarak ırşâda başlar. Tekkeye gelenler hem ırşad

edilir, hem yedirilip içirilip yatırılır, hem de dünya işleri süratle halledilirdi. O sıralarda şair Esat Muhlis Paşa Halep valisi olur. Sakıb Efendi onu ziyarete giderse de pek yüz bulamaz. Dönüşte onun bir gazelini tahmis eder. Bu tahmisle onu bir bakıma eleştirir. Bu şiir paşanın eline geçince, yaptıklarından pişman olarak onu Haleb'e çağırır, izzet ve ikramdan sonra Urfa'ya iade eder. Bu tahmis şöyledir :

Çarh-ı nâ sazın cihanda sanma bir memnûnu var
Herkesin kendince bir dâğ-ı dil-i pür-hûnu var
Turrâ-yı Leylâ-yı dehrin sad hezar meftûnu var
Kaysı yektâ sanma dünyanın nice Mecnûnu var
Mülket-i aşkın kemâl-i vuslat-ı Hamûnu var

Ârızı üzre dağıtıp geysû-yı amber nûkhetin
Saldı yüz sevdâya uşşâkı perişân haletin
Her biri bir reng ile icrâ eder hasıyyetin
Zülfü sümbül hâli gül ruhsârı gül o âfetin
Gülistân-ı hüsnünün ezhâr gûna gûnu var

Bir mücessem nûrdur serden ü meh tâ pâyede
Âfitâb-ı hüsnünün meftûnudur ins ü melek
Bu terâvetle ne mümkün zülfüne sümbül demek
Kadd-i mevzûnun hatâdır serve teşbih eylemek
Çünkü servin sadece bir kaamet-i mevzûnu var

Mâye-i hüsrandır âsâr-ı nühuvvet câh ile
Tavr-ı hod-bin yakışmaz tab'-ı erbâb-ı dile
Meskenet arzıyla nahviyyet gerektir kâmile
Laf-ı da'va-yı enâniyet ne lâzım âkile
Herkesin âlemde bir mâ fevkı bin ma'dûnu var

Totalım sen şeh-i hubansın vekar-ı hüsn ile
Afitab-ı matla'-ı cansın bu nur ü hüsn ile

Çok da cevri etme ciğer yakma gurûr-ı hüsnile
Tanbi ki cevri ü cefâ izz ü gurûr ü hüsnile
El hazar aşıkların âh-ı dil-i pür-hûnu var

Ceyş-i gamla SAKİBâ mahsûr ise pirehenim
Hamdülillah hâk-pây-ı âsâfıdır me'menim
Nola zeyn-i bezm-i irfân olsa şi'r-i ruşenim
Nâzeninler nazmımı ser zeyn-i akd eyler benim
Tab'ımın MUHLİS nice böyle dürr-i meknûnu var

Sakıb Efendi 1873 yılında misafir olarak gittiği Birecik'te oğlu Mustafa Lami'nin evinde vefat eder. Vasiyeti üzerine cenazesi Urfa'ya getirilerek Sakıbiye Medresesi'ndeki türbesine gömülmüştür. Ölümünden az önce söylediği irticali şiir hayli ilginçtir.

Dâr-ı mevlada yetmiş yıl ömür sürmek saâdetdir
Yaşı yetmiş olan her bir kulun azadı âdetdir

Şair Ahmet Lami onun ölümüne şu tarihi düşmüştür :

Geldi üçler okudu tarihini
Nevverallahü li kabri'l Sakıp
Hicri 1291

Şair Alim'in yazdığı tarih ise şöyledir :

Âh bu çarh-ı fenâ bir kimseye olmadı yar
Kim ki meyletti ana âhırı oldu târümâr
İşte bu zât-ı kıram Sakıb Efendi Hazreti
Nice devrân sürmüş iken yine etti nakl-i bâr
Nice hayrat nice âsâr etmiş idi dehrde
Nice miskine tasadduk vermiş iken bi-şümâr
Mevtten ihlâsına vermedi hiç bir fâide

Etti dünyâ âkibet süknâsını dâr-ı mezar
Eyleye dünyâsı veş uhrâsını ma'mûr anın
Rahmet-i gufrânına nâil ede perverdigâr
ALİMâ târih dedi mu'cemle çıktı yediler
Cennet-i adnini Sakıb eyledi câ-yı karâr
Hicri 1291

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Kırım Hanı Şahin Giray'ın gazeline yazdığı tesdis :

Bu tahmis sanatlı bir şekilde kompoze edilmiştir. Bu kompozisyon üst üste 13 daireden oluşuyor. Her daire altı kısma ayrılıyor. Her kısımda bir mısra yer alıyor. Daireler birbirine geçkin durumdadır. Dairelerin altında «Güfte-i Şâhin Giray, tesdis-i Sakıb Ruhay» yazılıdır. Bu güzel dairesel levhanın bir nüshası fotoğraflarla büyütülmüş Temyiz Mahkemesi Hukuk Dairesi azasından Urfalı Mazhar Efendi tarafından Kahire El-Ezher Üniversitesi'ne armağan edilmiştir.

Yâd girip araya oldum o mehden cüdây
Âh ede mi rûz ü şeb hasretiyle bu gedây
Vâsıl-ı cânân için gönlümü kıldım fedây
Yâr ki bu sinemin derdine olur devây
Yâr gelip âşıkın menzilini kılsa cây
Etmeye mi gün yüzü dideleri rûşinây

Yıldızı düşkûnlere zülf-i kemendi meâb
Kevkeb-i bahtım atıldı dahi mânend-i şahâb
Baht-ı siyehden acep etti mi ol meh hicâb
Ya lebine dûd-ı âh oldu mu misl-i sehâb
Yayıp o kâkülleri gün yüzü oldu nikab
Menzil-i akrepte ya münhasif olmuştur ay

Her seheri zâr eder mürğ-i şeb-âviz gibi
Yansa gönül nârına zerre-i nâçiz gibi
Başlasa ağazeye nağme-i nikriz gibi
Yanışı ser tabiyâ şevk ile lebriz gibi
Yanışıp ol mâha ya hançer-i sertiz gibi
Eylesem ağyârının sinisini hem çü sây

Biz ki rızâ bâbının bendesiyiz âmiliz
Meyve-i vaslı için dergehine sâiliz
Gerçi gam ü derdine daima biz nâiliz
Yaradanın hikmetin gör ki ana mâiliz
Yâr dilerse eğer sinemizi kailiz
Tek bizi o mehlîkaa lutfuna kılsın sezây

Yandı yakıldı sana âteş-i ruhsârdan
Semt-i cefâyâ dahi gitme bu gulzârdan
Eyleme mehcûr aman âşıkı didârdan
Yâ nolur ah u figan alma dil i zârdan
Yandırıp ey mehlîkaa kaçma bu gam-hârdan
Âteş-i hicrânına yanmağa görme revây

Gayrı güzel severmem ilan ola tâlibliğim
Kendimi bilmem dahi şöyle ki gaibliğim
Yoluna dil vermesi cümleye galipliğim
Bazı sırr ı kakülü ü can ile rağibliğim
Yaz-ı semender gibi yanmağa talibliğim
Ey kalem arz et eğer diler ise o hümây

Saltanat-ı devletin haylini bende bula
Tac ı ser efraza şayeste ve layık ola
Destine alsa reva her dü sarayı nola
Yavru iken ettirir pençe-i şâhı kula

Yaver olursa eğer lutf-ı Hüdâ bir kula
Bir pula muhtac iken dehre olur padişây

Yoksa ki âyine-i sır mıdır olmuş ayan
Hane-i tarikimi nûr ile memlû kılan
Hasılı bu vech ile sende nedir hüsn ü an
Ya meh-i encüm müdür dide-i şevke dolan
Ya meh-i rahşandaki dehre ziya bahş olan
Tal'at-ı rûyun mudur âleme veren cilây

Lakin üftaden de bir ben değil ey meh ru
Lale sıfat etmeyem gayre aman ser fûru'
Gayriye bakmak dahi ola mı şimden gerü
Yaşı da buldu kemal eyleyerek cüst ü cû
Yaşı döker dideden rûyun eder arzu
Kudret ile gün yüzün olmada şebnem rübây

Gözsüze mümkün müdür zâhiri izhar edip
Cehlîni isbat eder da'vâyı tekrar edip
Gayri ne hacet ki ben söyleyem ikrar edip
Yâ leci lâcî niçin saymıyor efkâr edip
Yâ lec edip müdde-i gün yüzü inkâr edip
Eylediydi ol gâhî âkıl ise zerre rây

Gûş edip biraz evvel ol katib-i düz hattat
Salik-i rah-ı Hüdâya budur ancak sırat
Cây-ı temekkün değil kimseye cesr-i sırat
Ya bir olan Bâriyi kendine eyle muhat
Yap reh-i tecride akıl isen bir ribat
Kafîle-i ehl-i aşk eyleye kervansarây

Her biri halince bir sahib-i san'at geçer
Kimisi can ü seri vermeye ruhsat diler
SAKİBİ seyret felek devrini seyrân eder
Yâreli sinisini kimisi şerha gider
Yâre edip ehl-i aşk durmayıp arz-i hüner
Nevbet-i arz-ı hüner sende mi ŞAHİNGİRÂY

Mest olur elbet gören dide-i ayyâş ki var
Tiğ-i felek gibi bir gamze-i hûn-hâş ki var
Top gibi galtan eder böyle güzel baş ki var
Yâr sana böyle bir hûn-riz ayakdaş ki var
Târ-ı serefrâz-ı men sende bu göz kaş ki var
Katli için aşıkın yâ ne gerek ok u yây

Bir gazeli :

Dil-i mahzûnum her dem derdile âvâre kalsın mı
Habibim çare yok mu haşre dek bu yâre kalsın mı
Yeter ikbâlîmi firûz edip insaf kıl ey çerh
Hemişe taliim bu aksi bahtım kara kalsın mı
Hezaran zahm vurdun bari lutfet merhem-i vaslın
Ne dersin böyle bağrım hicr ile sad pare kalsın mı
Niçin te'siri yoktur sende ey ah ciğer sûzun
Bu denlû ettiği zulmü harim-i ağyâre kalsın mı
Ne var zahm-ı derûn-ı SAKİBde nik-i nam etsin
Mürüvvet yok mu zalim haşrede bu yare kalsın mı

Sakıbiye Medresesi dahilindeki Sübyan Mektebi'nin kitabesi :

Kamu evlad-ı islâmı Cenab-ı Vahib'ül ihsan
Ede ilm ü kemali ma'rifetle Halik'ül akran
Yetim ile fakir evlâdını hasbı okutmak içün

Bu hücre lutf-ı Hakkla oldu her inşad-ı abâdan
Dü âlemde şerefbahş-ı saadet ilm ü irfandır
Okuttur hem oku zinhar kalma cahil ü nâdan
Sevab olur ümidiyle SAKİB söyledim tarih
Gedâ eytâm için oldu bina bu mekteb-i sübyan
Hicri 1277

SAMİ (Muhammed)

Adı Muhammed, mahlası Samî'dir. 19. yüzyıl Urfa şairlerinden olup şair Şevket'in yakın arkadaşdır. Doğum ve ölüm tarihleri belli değildir. Elimizde iki şiiri vardır :

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Bir gazeli :

O şuhun hangi gıryanı acep handan eder şimdi
 Kimi hâb-ı visâl-i lutfuna mihmân eder şimdi
 Acep kim şive ile raksa geldi hangi mecliste
 Kimi bâde sunup bin naz ile sekrân eder şimdi
 Benim bu yı vefaya düştüğüm gönlüm belasıdır
 Beni terkeyledi ağyârımı şâdân eder şimdi
 Tahammül yok firaka sûziş-i hicrâna takat-yok
 Beni bu nâr-ı hasret hâsılı suzân eder şimdi
 Sabâ gel bir haber ver sen bana ol serv-i kametten
 Kiminle salınır eyâ kimi hayrân eder şimdi
 Kılıp ağyâre SAMİ bezm-i işrette muhabbetler
 Beni sevda ile Mecnûn-ü sergerdân eder şimdi

Bir diğer gazeli :

Cihanda mal ü mülküm sevdiğim bir Haydarım vardır
 Yanağı gül lebi mül saçı sümbül esmerim vardır

Sehi kaddi ser-i simâ hem melek peyker gül-i ranâ
Güzeller içre hem yektâ benim bir dilberim vardır
Keman ebrûları ok ok beni öldürmede söz yok
Visale sarf için çok çok benim sim ü zerim vardır
Ruha içre eğer rüsvâ olursam hiç ayb olmaz
Beni şeydâ eden bir şûh-ı şive perverim vardır
Buyur ey tıfl-ı nâzım habe var ağuş-ı SAMİde
Seninçün sine âsâ küsteride püsterim vardır

SANİ
(Hafız Muhammed Salih)

Adı Muhammed Salih, mahlası Sani'dir. Hafız Ömer adında bir zâtın oğlu olarak 1783'te Urfa'da doğmuştur. Kuvvetli bir tahsil görmüş ve Kur'an-ı Kerim'i ezberlemiştir. 1848'de vefat ederek Bedi'üz-Zaman Mezarlığı'na gömülmüştür. Mezar taşında «Hafız Muhammed Salih-i Sani Bin-i Hafız Ömer» yazılıdır. Mezarının ayak ucundaki taşında ise şu kitabe mevcuttur.

Çekti cellâd-ı ecel kim hûn-ı mazlûm dömege
Tiğ-i hûn-rizin anın gerdûnu pervâz eyledi
Riştesin kesti maârif-kânının encam-ı kar
Ma'rifetle bir zaman anı ser-efrâz eyledi
Bûlbûl-i bağ-ı maarif ki o zat-ı melevî
Sundu bes şerbet ana mest-i mey âvâz eyledi
Geldi üçler söyledi ADMÎ gibi tarihini
Rûh-ı SANİ lâne-i hüsnîye pervâz eyledi

Hicri 1268

Sağlığında bir çok memuriyetlerde bulunan şairin son görevi Urfa Tahrirat müdürlüğüdür. Yukarıdaki kitâbeyi yazan Admî ile yakın dostluğu vardır. Şiirden anlaşıldığı gibi mevlevîdir. Babası da Urfalı şair Ömer Ferdi'dir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Bir mütekerrir müseddesi :

Ölürsem zahm-ı tığ-i hûn-feşân-ı şehsuvârımla
Ten-i mecrûhumu yun ab-ı çeşm-i eşkbârımla
Ser-i kûyında defn eylen kim derd-i aşk-ı yârimla
Diyem emvâta ihya olıcak feryad ü zârımla
Eğer haşr olmaz isem ol kıyamet kadd nigârımla
Gezem mahşerde sinem döğerek seng-i mezârımla

Dem-i nez'-i vefâtımda ümid-i kati' edin benden
Vedâ eder hayal-i yâr zirâ çeşm-i rûşenden
Ferağat eyleyin bir lahza ki feryâd ü şivenden
Diyem Rûh'ül Emine kabz ederken rûhumu benden
Eğer haşrolmaz isem ol kıyamet kadd nigârımla
Gezem mahşerde sinem döğerek seng-i mezârımla

Der-i dar'üş-şifa-yı yârîde oldum dil haste
Vasiyet etmeye yok iktidarım kaldı dem beste
Divitle kâğıdı ihzar edin uşşak-ı sermeste
Diyem ma-fi'l-zamirim yazdıram âheste âheste
Eğer haşrolmaz isem ol kıyamet kadd nigârımla
Gezem mahşerde sinem döğerek seng-i mezârımla

Bu derd-i âteş-i aşk-ı firakınla ölürsem ger
Ser-i kabrimde telkin etmeye gel ey peri dilber
İşitsin tâ ki geldikte sual için bana münker
Diyem bu matlâ'ı cânâ yine bahşet melek peyker
Eğer haşrolmaz isem ol kıyamet kadd nigârımla
Gezem mahşerde sinem döğerek seng-i mezârımla

Kaçan galip ola za'fîm dil-i bîmâr-ı zârımda
Mukadder olıcak ölmek bana kûy-ı nigârımda
Mecâlîm kalmadı SANÎ gibi âh ile zârımda
Diyem ahbâba bu beyti yazın seng-i mezarımda
Eğer haşrolmaz isem ol kıyamet kadd nigârımla
Gezem mahşerde sinem döğerek seng-i mezârımla

Bir gazeli :

Ey gevher-i yek-dâne-i derya-yı şefâat
Ey nûr ü ziyâ bahş-ı cihan tab'-ı risalet
Sıddîk-ı Ekber Çhar-yar-ı ezelîdir
Farûk-ı Ömer mâye-i ihsan ü adâlet
Osman-ı Hayâ kân-ı kerem ilm ü edebdir
Şemşir-i Ali geşte-i tufan-ı dalâlet
Ayneyn-i Resûlû sakaleyn-i şâh-ı şehidan
Gülzarı gülü Mustafa-yı sahib-i şefkat
Gayetle meâside menâhide bu SANÎ
Cürmüne ânın rûz-ı cezâda eyle şefâat

SELİM
(Şeyh Muhammed)

1785 tarihinde Urfa'da doğmuştur. O dönemin ünlü alimi İbrahim Efendi'nin ders verdiği Rızvaniye Medresesi'ni bitirmiş, Halidiye Tarikatına girerek kendini tamamen bu yola bağlamıştır. Şeyhi Şeyh Halid-i Dehlevi'yi görmek için uzun bir seyahata çıkmış ve Bağdat, Süleymaniye, Şam, Hicaz'ı dolaşarak Urfa'ya dönmüştür. 1857 yılında vefat etmiş ve Mevlid-i Halil Mezarlığı'na defnedilmiştir. Daha sonra bir yol açılması gerektiğinden mezarından kemikleri çıkarılarak caminin bitişiğindeki kubbenin altına nakledilmiştir.

Şair Refet ölümü için şu kitabeyi yazmıştır :

Kutb-ı Mahmûd-ı zaman Hafız Muhammed Hazreti
İntikal-i Halid idi an-ı kayyumiyyeti
Pir-veş ahhâbı sünnet ettiği ol sâl için
Halidiye kutb-ı irşâd azm-i asgar rıhleti

Şair kendini tamamiyle tarikat işlerine verdiğiinden şiiri ihmal etmiş ve az yazmıştır. Elimizde yalnız onun bir gazelinin iki beyti vardır :

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Men humâr-ı çeşm-i mestim kaşların mihrâbına
Baş eğersem secde-gâhımdan gelir bû-yı şarâb
Eyledim câna sefer meyhâneden meyhâneye
Kanda gitsem hâk-i râhımdan gelir bû-yı şarab

SIDKI (Müslüm)

1850 yılında Urfa'da doğmuştur. Hacı Said Ağa ailesindedir. Urfa'da «Müs Ağa» diye tanınır. İhlasiye Medresesi'ni bitirmiş, ömrü boyu ziraatla uğraşmış, 1914 yılında vefat etmiştir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Bir gazeli :

Sinemi mecrûh kıldı tiğ-i müjgânın senin
Bağrımı kan eyledi la'l-i bedehşânın senin
Her zaman bir cevâ ile ahvâlîm eylersin yaman
Yok mudur ey kanlı zâlim lutf ü ihsânın senin
Ahd ü peymân eyledin kim sana yâr olam deyü
Kanda kaldı ey vefâsız ahd ü peymânın senin
Hâlîme rahm eylemezsin bunca gündür ağlarım
Yok mudur bir zerrece kalbinde imânın senin
Gülşen-i hüsnün içinde andelib-i zâr-veş
Oldu SIDKI zâr-veş giryân ü nâlânın senin

Bir mezar kitabesi :

Ahvalimize lazım iken ağlamak her gâh
Biz yine bu dünyâda safâ isteriz eyvâh
Bu meclis-i âlem kurulaldan beri var mı

Cam-ı eceli içmedi derviş eğer şâh
İbret nazariyle nazar etsek bu fenâyâ
Billâhi ne mümkündür ola etmemek ikrah
Amma ki tutup didemizi perde-i gaflet
Ol perdeyi ref' ede meğer Hazret-i Allah
Bin kerre desen ağlayarak günde sezâdır
Lâ hevlevelâ kuvvete illa billah
Bu kabrde medfûne olan hatuna bak kim
Dün püster idi câyı türâb oldu bugün âh
Bu halet-i medhûşe dururken göz önünde
Aldatması pek ayıp değil mi mâl ü câh
Tarihine esnâ-yı aşerin himmeti geldi
Rahmet ile SIDKI ede yâd merhumeyi Allah

Suut Kemaleddin YETKİN

1903 yılında Urfa'nın Hacı Gazi Mahallesi'nde doğmuştur. Urfa milletvekili Şeyh Saffet Kemaleddin'in oğludur. İlk tahsilini İstanbul Nümûne-i Tatbikat Mektebi'nde, orta tahsilini Galatasaray Lisesi'nde yapmıştır. İstanbul Edebiyat Fakültesi'ne bir yıl devam etmiş, 1925 senesinde gittiği Paris'te Remmes Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü 1930'da bitirerek yurda dönmüştür. Ankara ve Edirne liselerinde felsefe öğretmenliği yapmış, daha sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde estetik doçentliği ve profesörlüğü yapmıştır. Bir devre de Urfa'dan milletvekili seçilmiştir. Ordinaryüs pâyesi almıştır. 19 Nisan 1980 tarihinde İstanbul'da ölmüştür. Şiir-i Leyâl, -Metafizik, Estetik, Büyük Muz-taripler, Edebi Meslekler, Edebiyat Bilgileri, Günlerin Götürdüğü gibi eserleri vardır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

BAŞBAŞA şiiri :

Söyle duydun mu bir taraftan yine
Yine bir dal kırıldı bir lane
Söndü bir badi soldu işte beni
Sarıyor hasta kollarıyla gece
Oh hep böyle gezdir ellerini
Dağılan saçlarımda sessizce

Yine dalgın fakat o kahr olası
Camların susmuyor ki kahkahası
Yine tatlı ve tatlı rengin uçuk
O masallardan işte söyle bir az
İstirabım bu içli hasta çocuk
Uyusun dizlerinde böyle biraz
Sevgilim ben demin demin sana ne
Söylüyordum evet dışarda yine
Bir ışık söndü bir zavallı kanat
Düştü bir dal kırıldı bir ninni
Sustu bir badi soldu o hu fakat
Gözlerimden ayırma gözlerini
3 Eylül 1926

DÜN GECE şiiri :

Artık delinmesin artık yeter diye
Tırnaklarımla dün gece boğdum hayâlimi
Diktim sedir kabrine bir seng-i ter diye
Boşlukla tozla aşk-ı muhâlimi
Pençende ra'd-ı gayz yanar gözlerimde kin
Çılgın bürüp kopardığım aç kalb-i zârımı
Fırlattım öyle vechine nâdân ümidimin
La kayd-i mesafede kazdım mezârımı
Artık bu kâinat kitabımda noktadır
Gerdim bütün ufuklara enzar-ı lalimi
Zira kudurmasın diyerek benliğim sağlar
Tırnaklarımla dün gece boğdum hayalimi
5 Mart 1928

Mütekerrir bir muhammesi :

Habib-i bezm-i dareynin Muhammed kandadır yârab
Meded sultan-ı kevneynin Muhammed nerededir yârab
Enis-i sırr-ı metnin Muhammed kandadır yârab
Senin ibni sâhibinin Muhammed kandadır yârab
Nedim-i kaab ü kavseynin Muhammed kandadır yârab

Günahkâr asiyim eyvah yolunda hiç ibâdet yok
O rütbe mücrimim heyhad sözümde bir halâvet yok
Bu ahval-i diğer-gûnum çin rah-ı selâmet yok
Senin ibni sâhibinin Muhammed kandadır yârab
Nedim-i kaab ü kavseynin Muhammed kandadır yârab

O dem ki ehl-i mahşerden figan ü nâle koptukça
O meydan içre mizânın mehâbetle kuruldukça
Aman yârab nolur hâlim benim gözler karardıkça
Senin ibni sâhibinin Muhammed kandadır yârab
Nedim-i kaab ü kavseynin Muhammed kandadır yârab

Zelilim âcizim dünyâda bir yerde kararım yok
Sefilim bi-kesim ehl-i hatâyım bir medârım yok
Ümidim sende kalmıştır ilâhi özge varım yok
Senin ibni sâhibinin Muhammed kandadır yârab
Nedim-i kaab ü kavseynin Muhammed kandadır yârab

Günahım yüklenip kemter ŞAHAB ihsâna gelmiştir
Muhammed aşkına afv et der-i gufrâna gelmiştir
Bilir lâ teknetu esrârını ilâna gelmiştir
Senin ibni sâhibinin Muhammed kandadır yârab
Nedim-i kaab ü kavseynin Muhammed kandadır yârab

ŞANİ (Şeyh Ramazan)

Asıl adı Ramazan, mahlası Şani'dir. Urfa'nın bilinen en eski şairidir. Hacı Abir adında bir zatın oğludur. 1631 yılında Urfa'da doğmuştur. Beykapısı Mahallesi sakinlerindenmiş. Ömrü okuma ve yazma ile geçmiş, gençliğinde rufai tarikatına girerek bu tarikatte kısa zamanda ilerlemiş ve şeyhlik mertebesine erişmiştir. 1693 yılında vefat etmiştir. 1927'de Urfa Vilayeti'nin çıkardığı yıllıkta Harran Kapı Mezarlığı'nda gömülü olduğu söyleniyorsa da bu bilgi yanlıştır. Mezarı şimdiki Buğday Pazarı'nın kuzey tarafındaki etrafı duvarlı, yeşil mezardır ve Şeyh Ramazan veya Şeyh Şâni olarak ziyaret edilmektedir. Mürettep fakat basılmamış bir divanı olduğu söyleniyorsa da bu divanın kimde olduğu bilinmemektedir. Şiirlerinin hepsi mutasavvıfânedir. İlâhiler de yazmıştır.

ESERLERİNDEN ORNEKLER

Bir gazeli :

Fenâ bulmaz benim mülk-i kademden oldu bünyâdım
Benim bir özge şeydir âb ü hâk ü âteş ü bâdım
Ne mâden gevher idim genc-i vahdette bilir ol kim
Beni bu mülke irsâl eyleyip Âdem kodu adım
Hüdâ bilir ki kurdum dâğı dağ üzre şu âlemde

Eğer ol yar-ı şirinin deseydi kanı Ferhadım
Melekler ilm-i esmânın rümûzun bilmemişlerdir
Bana ta'lim edende mekteb-i aşk içre üstâdım
Acep mi el veled sırrından olsam vakıf-ı esrar
Kim olduğun ben idrâk etmişim abâ vü ecdâdım
Zemin ü âsümanın takatı yetmezse tek dursun
Benim vardır ezelden bâr-ı aşka kalb-i pulâdım
Sen oldun Zülfikaarı Haydar-ı Kerrârın ey ŞÂNİ
Havâric boynunu çâk eylemekte tiğ-i irşadın

Diğer bir gazeli :

Sâki-i Bâki elinden içmişim peymâneyi
Mest ü lâ ye'kul eden oldur dil-i virâneyi
Ravza-i Rıdvana vermem selsebil-i cennete
Künc-i aşkı câm-ı şevki kûşe-i meyhâneyi
Almışım pir-i fenâ pendin harâbat ehliyi
Kasr-ı kayserle değişmem menzil-i virâneyi
Saldım şem'i şeb efrûzda dil-i sûzan için
Nice yanar yakılır billâh görün pervâneyi
Hûblar seyrinden ey vâiz beni men' etme kim
Kulağım gûş eylemezken kıssâ vü efsâneyi
Taşra düşme ma'rifet ummânına gavvas olup
Bahr-ı zâtında ara ol gevher-i yek-dâneyi
ŞÂNİ istersin hümâ-yı lâ mekân etmek şikâr
Kûhu kaf-ı dilde yap simürğ-i anka lâneyi

Başka bir gazeli :

Bende-i Hakk ol iki alemde sultanlık budur
Mantık'ut-tayrı muhabbet bil Süleymanlık budur
Arif isen bir işit bir söyle bir gör cümlesin

İyilikte kalma hodbin olma şeytanlık budur
Siretin düz ma'rifet birle derûnun zin kıl
Sûretin düzme sakın ey sofi insanlık budur
Merdüm-âzâr olma kibr ü kinden pâk et dilin
Hayr-hâh ol her kese hilm et müsülmanlık budur
Sen nesin kandan gelipsin kandadır azmin yine
ŞÂNÎ idrak etmesini bil mahz-ı nâdânlık budur

Na't şeklinde tertib edilmiş bir gazeli :

Ey fahr-ı cihan seyyid-i kevneyn Muhammed
Vey nûr-ı dil-i dide-i kevneyn Muhammed
Kıldın dil-i cân mülkünü şer'inle müzeyyen
Ey hâne-i islâma olan zin Muhammed
Kimdir reh-i aşkında özün etmeyen kurban
Ey yoluna can vermek ola din-i Muhammed
Ey zat-ı mutahhar güneş-i çarh-ı nübüvvet
Ey nûr-ı hüda cedd-i şebabeyn-i Muhammed
Geldi kapına ŞÂNÎ bilir sehv ü hatâsın
Reddetme ânı ey şeh-i kevneyn Muhammed

Bir ilahisi :

Beni ey ruhları gül bûlbûl-i şeydâ sen edipsin
Beni ey lebleri mül tûti-i gûyâ sen edipsin
Bana bir nâz ile baktın beni aşk oduna yaktın
Beni sahrâda bıraktın beni şeydâ sen edipsin
Beni ilimden ayırdın diledin beni kayırdın
Beni aleme duyurdun beni rûsva sen edipsin
Beni unutma vefâdan kerem-i lutf ü atâdan
Ölürüm sonra cefâdan işim ah vah sen edipsin
Beni bîmâr edenimsin gam ile zâr edenimsin
Beni timar edenimsin beni ihya sen edipsin

Dil-i bimârımı emle beni öldürme bu gamle
Elem ü mihnet-i hemle dil-i şeydâ sen edipsin
Neden ey şems-i metâli kamu alemlere şâyi'
Sen iken gün gibi tali' beni ihfâ sen edipsin
Neden ey hayy-ı tûvâna kimin âlim kimin dâna
Kimini arif-i yektâ kimi amâ sen edipsin
Kimini derd ile mahzûn kimin ettin kime meftûn
Kimini aşk ile mecnûn kimi Leylâ sen edipsin
Ben idim ŞÂNÎ-i bi-gam kamu esrârına mahrem
Beni bilmezdi her âdem beni ifşâ sen edipsin

Bir matlar :

Her ki mir'at-ı dilin sâf ü mücellâ eyler
Pertev-i nûr-ı Hüdâ anda tecella eyler

ŞEVKET (Muhammed)

Urfa'da hüküm süren divan geleneğini Nabi'den evvel, Nabi dönemi, Nabi'den sonra olarak üç kısma ayırmıştık. Nabi'nin etkileri ölümünden sonra uzun süre devam etmiş, 19. yüzyılda özellikle Sakıbiye Medresesi'nde toplanan şairler bu etkileri sürdürmüşlerdir. Aynı yüzyılda yaşadığı halde bu topluluğa katılmayan Ahmet Hikmet yepyeni bir devir açmış o ve takipçileri Nabi'den sonra bir Hikmet devri başlatmışlardır. Hikmet'in küçük kardeşi Muhammed Şevket ise ağabeyinin etkisi altında yetişmiş olduğu halde büyük kabiliyeti sayesinde onu takipten vazgeçmiş, yepyeni bir anlayışla söylediği şiirlerle yeni bir devre imzasını atmıştır. İşte bu devre ŞEVKET DEVRİ demek yerinde olur.

1861 yılında Nacarzade Eyüp Ağa'nın oğlu olarak Urfa'da dünyaya gelmiştir. İlk öğrenimini ağabeyi Hikmet'ten alan şair, Hasan Paşa ve Halil'ür-Rahman medreselerinde Hacı Mustafa Hafız, Hacı Halil Efendi ve Abbas Vasık Efendi'den dersler almış ve medreseyi iyi bir derece ile bitirmiştir. Kardeşi tüccar Hacı Mustafa ile çalışmış, evlenmemiş ve ömrü boyunca onun evinde kalmıştır. Boş zamanlarını Dergah ve Halil'ür-Rahman civarında geçirir, etrafında toplananlarla birlikte edebi çalışmalar yapar, genç şairlere şiir hakkında öğütler verirdi. Bazan kırlara çıkar, düşünceye dalar, bu düşüncelerle şiirler söyler, içkisiz saz alemlerine katılır. Sesi güzeldir. Bütün makamları bilir. Bazan

çoşarak bu meclislerde irticali şiirler söyler ve bu şiirler hemen orada değişik makamlarda okunurdu. Dile vezne hakimiyeti çok üstün derecede olan Şevket 300 kadar şiir söylemiştir. 1917 yılında çok sevdiği Dergâh'ta gözlerini kapamış ve Harran Kapı'da 1867 yılında ölen ablası Emine Hanım'ın mezarına gömülmüştür. Mezar taşının ön yüzünde ablası için Sabir'in yazdığı kitabe vardır :

Dua gûna düşüp bir tarih-i ta'm
Behişt içre ola ruh-ı Emine
Hicri 1287

Bu taşın arka tarafına da Şevket için : «Defn-i sani Muhammed Şevket İbni Nacar Eyyubzade Hicri 1337» sözleri yazılıdır.

Eserleri : 1. Divanı : Uzunca bir münacat, 5-9 beyitlik başka münacatlar, uzunca bir na't, 15 tahmis, 5 murabba, üç muhammes, 170 gazel, 35 manzum kitabe, bir çok müfreden oluşmuştur. 2. Kuru Kafa : Bu eser manzum ve mensur 55 sayfadır. Eserin konusu Urfa'nın Şemşik Köyü'nden geçerken yol üzerinde bulunan bir insan kafasının şairle konuşmasını anlatır. Bu konuşmalara Şemşik Dağı ve Kaşmer Dağları da cevap verir. 3. Molla Ömer Dağı : Bu kitap mensur olup Urfa efsanelerinden bahsetmektedir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Bir gazeli :

Ey benim serv kaddim la'l-haddim canânım
Firkatinle yanarım arşa çıkar efganım
Ey şeh-i evc-i melahat beni kılma mahzûn
Şâd kıl vasl'm ile yanmaya ta kim cânım
Dil-rübâlarda senin gibi kani hüsnü güzel

Bi-nezirsin sanemâ derd-i dile dermânım
Bana cevır eyleyüben gayriye kıldın ta'zim
Ger ölürsem bu merak ile çekersin kanım
Çarh-ı gaddar beni kıldı esir-i hicran
ŞEVKETa anın için subh ü mesâ giryânım

Fuzûlî'ye bir naziresi :

Ey cemalin nüsha-i esrar-ı kudret masdarı
Masdar-ı aşkın rumûz-ı kâinatın mazharı
Mazhar-ı nûr-ı hidayet olduğıyçün âşıkı
Kâbe-i tahkike irşâd etti halin ahteri
Ahteri mes'ud olan kabil olup didârına
Nûş eder her dem behiştı vuslatında kevseri
Kevser-i gülzâr-ı Cennet lücce-i la'lindedir
Arz eder tesnim-i aşkında demâdem sâğarı
Sâğarı mecliste dönder sakiyâ şam ü seher
Ab-ı rahmetle beyaz eyle sevad-ı defteri
Defter-i a'mâlimi tesvid eder kıl-ı hatâ
Ol kadar gafletle mest oldum unuttum mahşeri
Mahşeri üryan gezip hicrinle yansam teşne-leb
Etme mehcûr-ı zülâl şefkatin bu kemteri
Kemter-i uşşâkıdır aşkınla ŞEVKET zâr olup
Oldu bazar-ı gamında kenz-i aşka müşteri

NAMIK KEMAL'in bir gazelini tahmis :

Bu köhne felek aksine devr etti melâl var
Zevkinde cefâ neşve-i ıyşında vebâl var
Sehhâre gibi nüsha-i fenninde hayâl var
İkbâle zevâl erse ne var sende kemâl var
Mağrûr-ı kemal olma ki ardında zevâl var

Fâcirle taki dergeh-i izzette bir olmaz
Dürr ile hazel suk-ı semâhatta bir olmaz
Şah ile gedâ mansıb-i izzette bir olmaz
Her bir kişinin tali'i devlette bir olmaz
Bir lokmayı bulmaz ki yesin bunca ricâl var

Yusuf gibi ben minnet-i ihvâna kul olmam
Bir nur-ı zaifim ki Süleymâna kul olmam
Allaha tevekkül ile insâna kul olmam
Tek başıma olsam şeh-i devrâna kul olmam
Viran kalası hânede evlâd ü ıyal var

İ'câz-ı lebin memba'-ı esrar-ı belâğat
Şirin sühanın tuti-i divan-ı fesâhat
Vasfeyleyemez nokta-i irfânını ŞEVKET
Nutkunla kemal zâhir olur şehd-i letâfet
Bu nazm-ı bedi'inde senin sihr-i halâl var

Bir mütekerrir muhammesi :

Her zerrede bin hikmet-i esrârı hüveyda
Takdis ediyor namını a'lâ ile ednâ
Kıldın nice gümrahları arif-i dânâ
Sübhaneker Sübhaneker yâ halik'ül-eşyâ
Yok şîbh-i nezirin senin ey kadir-i dânâ

Musâya kılıp badi-i eymende tecellâ
Ruh oldu senin lutfun ile Mehdi de güyâ
Ettin niceyi aşkın ile mazhar-ı esmâ
Sübhaneker Sübhaneker ya halik'ül-eşyâ
Yok şîbh-i nezirin senin ey kadir-i dânâ

Arifleri kıldın gam-ı aşkın ile irşâd
Kahrınla bizi eyleme dergâhından ibad
Kimse edemez lutfile ihsanını ta'dâd
Sübhaneker sübhaneker yâ halik'ül-eşyâ
Yok şibh-i nezirin senin ey kadir-i dânâ

Dür etme bizi iki cihanda kereminden
Aşkın ile mest eyle baid et eleminden
Pür oldu cihan feyz-i nevvâl-i niâmından
Sübhaneker sübhaneker yâ halik'ül-eşyâ
Yok şibh-i nezirin senin ey kadir-i dânâ

ŞEVKET kulunu vâsıl-ı esrâr-ı meâd et
Tevhidin ile kabul ü irşad ü şâd et
Çirkâbe-i dünyada koma pâk-i nihâd et
Sübhaneker sübhaneker yâ halik'ül-eşyâ
Yok şibh-i nezirin senin ey kadir-i dânâ

ŞÜKRÜ (Muhammed)

Adı Muhammed, mahlası ŞÜKRÜ'dür. 1881 yılında Nacarza-
de Hacı Abbas'ın oğlu olarak Urfa'da doğmuştur. Halil'ür-Rah-
man ve Sakıbiye Medreselerine devam etmişse de bitirememiş,
1904 yılında ilk memuriyeti olan adliye mukayyitlığına başlamış-
tır. Birinci Cihan Harbi'nde askere alınmış ve Erzurum cephesin-
de 1915'te şehit olmuştur. Orta boylu, beyaz tenli, gösterişli bir
kişiymiş. Şiirleri güçlü ve mutasavvıfane'dir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir Gazeli :

Hayâl-i aşk ile her dem ebed mevcûdumuz birdir
Gönülde genc-i lâ-yüfnâ heman maksûdumuz birdir
Hitâb-ı izzet-i bezm-i elesti çün edip ikrar
Hitâm-ı ömr-i rihlette yine meşhûdumuz birdir
Çevirmem kıblegâh-ı aşkdan yem cihete rûyum
Bu tarz encam-ı ahvâlîm gider mescûdumuz birdir
Ne gamdır müptelâ olsam yolunda derd ile gamle
Geçer devr-i fenâ baki gelir mes'ûdumuz birdir
Visâl-i yâr için ŞÜKRÜ nola dahi canın gitse
Bulursun anda cânânı ehad ma'bûdumuz birdir

Diğer bir gazeli :

Dedim cânâ dedi söyle dedim nâmin dedi mehveş
Dedim aslın dedi hûri dedim yüzün dedi ateş
Dedim kaddin dedi ar'ar dedim mûyın dedi amber
Dedim vaslın dedi mahşer dedim ya ben dedi gam-keş
Dedim gözler dedi katil dedim kaşın dedi kudret
Dedim sükkân dedi hançer dedim kâkûl dedi dilkeş
Dedim ağzın dedi hukka dedim la'lin dedi lü'lü
Dedim lebler dedi mercan dedim dişler dedi serkeş
Dedim sine dedi cennet dedim gerden dedi billûr
Dedim kârın dedi cilve dedim âşık dedi ŞÜKR-veş

TAKİ
(Abdurrahman)

Adı Abdurrahman, mahlası Takî'dir. 1848 yılında Urfa'da Müftüzade Hacı Mustafa isminde bir zatın oğlu olarak dünyaya gelmiştir. İhlasiye Medresesi'ni bitirmiş, kardeşi Muhammed ile birlikte manifatura ticaretine başlamıştır. 1909 yılında bir hastalık neticesi vefat etmiştir. Harran Kapı Mezarlığı'na defnedilen şairin, ölümüne en büyük amil oğlu Tahir'in genç yaşta ölümüdür. Şiirleri aşıkane'dir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir murabbai :

Beni ferdâya salıp gitti ol sim-tenim
Tâ semâya çıkıyor dūd-ı figan-ı seherim
Tâ be mahşer böyle gam mihneti dertle gezerim
Bu da çiledir ey dil kaderimdir çekerim

Za'fden döndü hilâle ten i zârım cânâ
Dehre geldim geleli gülmedi rûyum asla
Birbirin ta'kip edip gelmededir derd ü belâ
Bu da bir çiledir ey dil kaderimdir çekerim

Nideyim kalmadı âh tende mecâlîm eseri
Ne yana azm edeyim ben de şaşkırdım seferi

Şeb-i zulmette söner baht-ı siyâhım feneri
Bu da bir çiledir ey dil kaderimdir çekerim

Gözümün yaşı aktı meğer hûn-ı ciğer
Bari incitme gülüm sen de beni eyle hazer
Bana kassâm-ı ezelden verilip derd ü keder
Bu da bir çiledir ey dil kaderimdir çekerim

TAKlîyâ şem' odına cânı veren pervâne
Dilberin vaslı için can vermeyen divâne
Meskenim kûy-ı dil-ârâ bir de mihnet-hâne
Bu da bir çiledir ey dil kaderimdir çekerim

Bir gazeli :

Halâsım dest-i cevrinden şahâ tâ ruz-ı mahşerdir
Hayalinle akan gözden demâdem hûn-ı ahmerdir
Senin bu kaşı yayın çeşm-i mestin aklım almakta
Ne sihirdir ne câdudur ne zalimdir ne kâferdir
Görüp ayb eylemen ey dostlar çâk-i giribânın

Beni sermest ü hayrân eyleyen sevdâ-yı dilberdir
Nice kanlar yutarsam revnak-ı zülfün hevâsıyla
Râzıyım dilberâ billâh bana kand-i mükerrerrdir
Sezâdır ey TAKlî bâğ-ı iremde bûlbûl olsam da
Niçin kim sevdiğim baştan ayağa sâde gevherdir

TEVFIK (Mustafa)

Adı Mustafa, mahlası Tevfik'tir. 1861 yılında şair Mustafa Vasfi'nin oğlu olarak Elbistan'da doğmuştur. 1878 yılında ailesi ile birlikte Urfa'ya yerleşiyorlar. Sakıbiye Medresesi'ni bitiriyor. Bu medresede şair Ahmed Lami'den çok istifade ediyor. Meşar-kiye Camii imamlığı ile göreve başlayan şair, dört yıl sonra Hal-feti Rüşdiyesi öğretmenliğine atanıyor. Buradan da Nizip Medre-sesi'ne müderris gidiyor. 1907 yılında vefat eden şairin mezarı Nizip'tedir. Vefatına kardeşi Furûğî'nin yazdığı kitabenin son mıs-
raı mezar taşına yazılmıştır.

Ravza-i cennet yâran oldu hur
Rumi 1323

Şair, kızıl sakallı, beyaz tenli, orta boylu, temiz, sevilen bir kişiymiş.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

**Harranşeyhizâde Ömer Sıdkı'nın ölümü üzerine yazdığı ta-
rih :**

Nazar kıl nim nigehe bu cihâne
Vefâdan zerresi kılmış mı erzan
Gam ü şâdisi tev'em bir fenâ kim
Nice mesrûru kıldı zar ü giryân

Biri ez-cümle Harranşeyhizâde
Olurken kasr-ı dil-cûda hırâman
Vücûdun çâk edip hançerle sundu
Ecel peymânesin saki-i devrân
Görenler ağlaşır ta rûz-ı mahşer
Yazık kim genç yaşında oldu pûyan
İlâhi sen atâ kıl rahmetinden
Şefi' olsun habibin rûz-ı mizan
Dedim TEVFIK-i şeydâ ta'm-ı tarih
Ömer Efendi tuttu kurb-ı sultan

1308

Bir münacatı :

Ey hüdâvend-i Cenab-ı Kibriya
Zâtına mahsustur hamd ü senâ
Zât-ı pâkin var idi ey müsteân
Yaradılmazdan evvel kevn ü mekan
Günden ezher birliğin ey Kirdigâr
Mihirden ferdiyyetin hem âşikâr
Şibh ü şirketten berisin yâ Gani
Böylece tasdik eder diller seni
Sensin ancak bi-şebih ü bi-nazir
Şeş cihet olmaz sana yârab mekân
Nisbet olmaz zâtına vakt ü zaman
Hem nekayisten münezzeh pâdişah
Olduğun ma'lûmumuz bi-iştibah
Can ü dilden işbu resme itikat
Kütbolunmuş kalbimizde bi-müdad
Kudret-i sem'ü basar ilm ü kelâm
Hayy ü tekvin-i irâdat oldu tam
Ya ilâhi fahr-ı âlem aşkına

Padişah-ı nesl-i âdem aşkına
Bahr-ı rahmetten bizi dŭr eyleme
İki alemde bizi hŭr eyleme
Geç hatâmızdan bizim yevm'ül-bekaa
Dahil eyle cennete ya zŭlâta
Hem habîbin Ahmede eyle civar
Görelim nŭr-ı cemâlin âşıkâr

Bir na'tı :

Ey nebiler serveri mŭrg-i şefâ
Ey veliler rehberi bŭ-yı vefâ
Ey resul ũ menba'-ı feyz-i Hŭdâ
Ey nebiyy-i me'haz-ı cŭd ũ sehâ
Ey gŭlistân-ı şefâat bŭlbŭlŭ
Sŭmbŭlistân-ı saâdet sŭmbŭlŭ
Ey şebistân-ı kemâlin pertevi
Ey ki sen ahır zaman peygamberi
Ol vŭcŭd-ı akdesin bir nŭr-ı al
Şem'-i misbâh-ı cemâlin lâyezâl
Zŭbde-i âlemsin ey şah-ı gŭzin
Melce-i âdemsin ey mâh-ı mŭbin
Gelmeseydin halk olunmazdı cihan
Olmasaydın vecde gelmezdi zaman
Hŭrmetiyeçŭn halk olundu mŭmkinat
Himmetinle zâhir oldu mu'cizat
Çŭnkŭ sen mahbŭb-ı Yezdan-ı Hŭdâ
İsm-i pâkindir Muhammed Mustafa
Şânına levlâki yazmış Kirdigâr
Hem seni medheylemiş perverdigâr
Ey şefi'-i asiyân-ı mü'minan
Kıl şefâat bizlere yevm'ül-kıyam

Amcası Şair Ahmed Lami'nin mezar kitâbesi :

Üçler gelip cevherle tarihin dedi
İğfirli nihlilî fâtini ya Celil
Hicri 1306

Mevlid'inin baş tarafından :

Nâgehan etti dile birden hutûr
Bir muhabbet ateşi etti zuhûr
Şavkı düştü mevlid-i Peygamberin
Gönlümü doldurdu bû-yı anberin
İstedim inşâ edem bir nev-eser
Mevlid-i pâk-i nebiyy-i mu'teber
Yok idi bende liyâkat lâ-cerem
Hamdülillah eyledi Mevlâ kerem
Verdi kuvvet kendime rabb-ı latîf
Eyledim te'lif mevlid-i şerif
İş bu nazma dürr-i tevfik ad ola
Okuyanlar dinleyenler şâd ola
İnd-i zâtında kabul ede Hüdâ
Hazretinde hem nebiyy-i muktedâ

VECDİ

Yalnız mahlası olan Vecdi ismini bildiğimizden, nüfus kaydını çıkaramadık. Şiirlerinden uzun müddet memuriyetlerle ailesinden ve Urfa'dan ayrı kaldığını anlıyoruz. 1863 yılında vefat etmiştir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Mütekerrir bir müseddesi :

Temâsâ kıl behişt-âsâ mekarr-ı evliyâdır bu
Mariz-i derd-i isyâna şifâ ender şifâdır bu
Acep câ-yı safâ hatır-küşa eşref binâdır bu
Bulunmaz misli asla bilâd içre Ruhâdır bu
Ferah-bahşa makam-ı cedd-i şâh-ı enbiyâdır bu
Ki mevlid-i Halil-i zât-ı pâk-i Kibriyâdır bu

Tazarru'la niyaz eyle der-i Mevlâya ey gafil
Alâyişten tecerrüd kıl civâr-ı Hakka ol nail
Yapış bir dâmen-i pâke aradan ref' ola hâil
Ne mümkündür bu dergâh içre mahrum ola bir sâil
Ferah-bahşa makam-ı cedd-i şâh-ı enbiyâdır bu
Ki mevlid-i Halil-i zât-ı pâk-i Kibriyâdır bu

Hulûs ile niyaz eden bulur Mevlâsını elbet
Kemâl-i lutfuna nâil olur andan gider dehşet

Uyan bu hâb-ı gafletten yeter gafil bu ne hayret
Der-i devlet meâbında serin koy var iken fırsat
Ferah-bahşa makam-ı cedd-i şâh-ı enbiyâdır bu
Ki mevlid-i Halil-i zât-ı pâk-i Kibriyâdır bu

Hezâran mürşid-i kâmilleri vardır bu dergâhın
Serin bahşeyleyip canın veren yolunda bu râhın
Huzûr-ı kalb ile sür yüzünü dergâhına şâhın
Demâdem ağla lutfundan ümidi kesme Allahın
Ferah-bahşa makam-ı cedd-i şâh-ı enbiyâdır bu
Ki mevlid-i Halil-i zât-ı pâk-i Kibriyâdır bu

Bu dergâh-ı ûlâyı bil tesâviri behişt-âsâ
Hayat-ı nev bulur mürde gönüller şâd olur şeydâ
Ne istersen Halilullâhdan iste VECDÎ-i şeydâ
Eli boş dönmüyor bir kimse bu dergâhdan asla
Ferah-bahşa makam-ı cedd-i şâh-ı enbiyâdır bu
Ki mevlid-i Halil-i zât-ı pâk-i Kibriyâdır bu

Diğer bir mütekerrir müseddesi :

Vâhid-i ferd-i ehadsın hâlik-i kevn ü mekân
Hâkim-i hayy-ı kadim-i padişah-ı dü-cihan
Bâb-ı lutfun kıl küşâd ey merhamet kânı heman
Afv ü mestûr et günâhım ya Rahim-i müsteân
Fahr-ı âlem hürmetine bir tecelli kıl heman
Kahr-ı gurbetten halâs olsun bu cism-i nâ-tüvân

Etmedi asla rizâ-yı pâkine lâayk amel
Eylemiş dicûr-ı gaflet kalbimi fi'lim helal
Fikr-i ferdâ yok hemen almış beni tûl-i emel
Dest-gir ol bir medet kıl gelmeden peyk-i ecel

Fahr-ı âlem hürmetine bir tecelli kıl heman
Kahr-ı gurbetten halâs olsun bu cism-i nâ-tüvan

Cürm ile âlûdeyim âlemde bir tek yok delil
Ermese avnin kalırım cân-ı gaflette alil
Kıl kerem göster kemâl ü fadl ü lutfunla delil
Âh rahmetten ayırma sen beni yârab dahil
Fahr-ı âlem hürmetine bir tecelli kıl heman
Kahr-ı gurbetten halâs olsun bu cism-i nâ-tüvan

Nice bir nev-fikrile râh-ı selâmet gözleyem
Kalmışım dar'ül-eman içre esirim neyleyem
Senden özge hâlîm yârab kime arz eyleyem
Yüz sürüp dergâhına maf'îl-zamirim söyleyem
Fahr-ı âlem hürmetine bir tecelli kıl heman
Kahr-ı gurbetten halâs olsun bu cism-i nâ-tüvan

Kûşe-i gurbette bi-kes kalmışım pa-beste ben
Her taraftan yol kesildi neyleyem yok bir gelen
Hatırımdan çıkmaz asla VECDîyâ fikr-i hasen
İlticâ kıl şeb seher vird et bu beyti dilde sen
Fahr-ı âlem hürmetine bir tecelli kıl heman
Kahr-ı gurbetten halâs olsun bu cism-i nâ-tüvan

Bir gazeli :

Ferâğat tacını giy başına dâr-ı fenâdır bu
Otur taht-ı kanâate elin çek bi-vefâdır bu
Özün ehl-i hakikat bil gönül verme bu dünyâyâ
Sebâtı yok vefâsızdır hemen dâr-ı cefâdır bu
Ömür sermayesin verme hevâyâ kesb-i uhrâ kıl
Tahayyür karnine dalma küdürat-ı hevâdır bu

Yapış bir dâmen-i pâke halâs olan giribânın
Yürüme râh-ı nefse amân ey dil hatadır bu
Resûlullahı tabi' et yürü rah-ı şeriatla
Şefi' ola sana VECDÎ diye kim bir gedâdır bu

VEFİK (Ahmed)

Adı Ahmed, mahlası Vefik'tir. 1860 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babası Zirki Aşireti'nden Balibeyzade Lobut Bey'dir. İlk tahsilini İstanbul Valide Sultan Mektebi'nde, orta tahsilini Sultani'de yapmış, sultaniyi bitirmeden terk etmiştir. 1882 yılında babası Lobut Bey İstanbul'dan sürülerek Halfeti nahiye müdürlüğüne gelince, o da buraya gelmiş, 1884'te babasının Suruç makamı olması dolayısıyla Suruç'a gelmiştir. 1886 yılında Lobut Bey emekli olunca Urfa'ya yerleşmişlerdir. 1887 yılında Vefik, Urfa Tahrirat Kalemî mukayyitlığı ile memuriyete başlamıştır. Yazısı güzel olduğu için üç yıl sonra aynı kalemin ser-mübeyyizliğine getirilmiştir. 1923'te emekli olmuştur. Diyarbakırlı Cenânzâde Hacı Abbas, Urfa tahrirat müdürü Asaf Bey'den yazı dersleri almış, bu konuda kendini yetiştirmiş, icazet almış, icazet verecek duruma gelmiştir. Urfa'nın bütün mektep ve medreselelerinde yazı dersleri vermiştir. Musikiye de vakıftır. Armonika, ud ve kanun çalar ve bütün makamlara vakıftır. Mütevazî, iyi huylu, ince ruhlu, yardımsever bir zattır. Şiirlerinin çoğu kitâbedir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir mütekerrir müseddesi :

Yok sözüm gayre kuzuh tali'imîn karesine
Hedef olduk feleğin hançer-i gaddâresine

Her ne tedbir edelim böyle gam avâresine
Aşkın var mı deva hiç dil-i sad-paresine
Ben kusur eylemedim merhem-i dil yâresine
Belki takdir-i Hüdâ böyle imiş çaresi ne

Cism-i pür-dağ-ı elem kalp ise bir câ-yı nihan
Beni bi-gam komuyor dehr-i füten sâz-ı kühen
Tiğ-i cevriyle nasıl kana boyansın gerden
Kime feryâd edelim bilmiyorum artık ben
Ben kusur eylemedim merhem-i dil yâresine
Belki takdir-i Hüdâ böyle imiş çaresi ne

Çekemez ehl-i kemâli felek-i giç-reftar
Pertevin hâke saçar mihr-i münirin her bâr
İşte meydanda nice vakîâ-i ibret-asar
Böyle makûs dönen çarha ne yapsın dil-i zâr
Ben kusur eylemedim merhem-i dil yâresine
Belki takdir-i Hüdâ böyle imiş çaresi ne

Kahr-ı eyyâma tahammül gerek Eyyûb gibi
Ağlayıp dideni versen nola Ya'kuub gibi
Yemm-i mihnette dolan Yunusa mensûb gibi
Gelir ahkâm-ı kaza yerine mektub gibi
Ben kusur eylemedim merhem-i dil yâresine
Belki takdir-i Hüdâ böyle imiş çaresi ne

Çarhı râm edemedi emrine kuvvet ile Sam
Hâtemin lutfuyla doymadı çeşm-i eyyam
Olsa da servet-i Karun olamaz ahz-ı meram
Derdini anlatamaz kimse bu gerdûna tamam
Ben kusur eylemedim merhem-i dil yâresine
Belki takdir-i Hüdâ böyle imiş çaresi ne

Aldanıp mekrine düşme bu acûze dehrin
Çekemez kimse iki yüzlü deninin kahrın
Gösterir şehd-i safâsında belâ-yı zehrin
Göremez kimse anın ebedi bir mihrin
Ben kusur eylemedim merhem-i dil yâresine
Belki takdir-i Hüdâ böyle imiş çaresi ne

Sineye tir-i kaza çekmededir şerha-i gam
Sallanıp mihri ecel karşıda dürmüş muhkem
Almadan kâmı yazık kim görünce râh-ı adem
Yetiş imdâda gel artık yetiş ey İslâm
Ben kusur eylemedim merhem-i dil yâresine
Belki takdir-i Hüdâ böyle imiş çaresi ne

Bir mezar kitâbesi :

Ben de Sakıpzâde Mirri Ahmede mahdum idim
Vâlidem söylerdi sensin tâze vird-i gülşenim
Genç yaşımda bir mürüvvetsiz beni katli eyledi
Ah kim kâm almadan şu kabre defnoldu tenim
Münkati' oldu usûlümle fûrû'um kalmadı
Kaldı ancak vâlidemle kanlı bir pirehenim
Fatihâ ihdâ ederse ruhumu ihvân-ı din
Belki Mevlâ rahm edip Firdevsi eyler meskenim
Yaz VEFÂK sen ki mezâra şu hazin mersiye
İşte dâğım yaresi tarih-i fevtimdir benim

1336

YEKTA
(Muhammed Salih)

Adı Muhammed Salih, mahlası Yekta'dır. Tiryakizade İsmail Efendi'nin oğludur. Dabakhane Medresesi'ni bitirdikten sonra zi-raatla uğraşmıştır. Bektaşiliğe intisab etmiş ve bektaşî dedesi olmuştur. Zaten tüm şiirlerinde bu hava hakimdir. 1859 yılında vefat etmiş ve vasiyeti üzerine Mevlid-i Halil Camii Mezarlığı'na gömülmüştür. Mezar taşında Nâtrk'ın kitâbesi vardır :

Bezm-i hass-ı ravza-i Rıdvana yarab kıl nedim
Bu siyehle sûk-ı âmâl siyahıyla o zat
Bâb-ı Lutf-ı rahmete yüz döndü gitti yâ Rahim
Lutfun ümidinden özge elde yok ser-riştesi
Müznibine çün azim'ül-afv sensin yâ Kerim
İzzetinle sen dedin lâ teknetu min rahmeti
Bu haberden kalb-i mü'minde kalır mı hiç bîm
Geldi üçler söylediler NÂTİKâ tarihini
Ola yârab meskeni ukbâda cennetun-naim
Hicri 1275

Mezarında ayrıca yalnız son mısraı okunan bir kitâbe daha vardır:
Fevtine NÂTİK dedim tarih-i ta'm

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bağdatlı Ruhi'nin bir gazelini tahmis :

Şehinşâh-ı velayet bendesinin kân-ı nâlânın
Çekip hasret demâdem çâk kılmazsın giribânın
Dahi ayı günü bilmezsin hiç yok mu iz'ânın
Gönül mâh-ı Muharremdir kani feryâd ü efganın
Niçin vermez cihânı sele eşk-i çeşm-i giryânın

Bu günde Kerbelâ deştin garik et eşk ile nemden
Kimesne görmemiştir böyle tufân devr-i Âdemden
Cihâna cümleten âdet zaman-ı fahr-ı âlemden
Anın çün tuttular yıl başını mâh-ı Muharremden
Cedid oldu bu ayda mâtemi şâh-ı şehidânın

O hâtunlar tutar mâtem diyer veyl Hüseyin veyli
Edip derd ile efganlar diyerler âh ü vah aynî
Muhibb-i hanedân olan bu dem can vermedir dini
Bu mâh ol mâhdır ki Mustafânın kürret'ül-aynî
Esir oldu elinde bir bölük bi-din ü imanin

Bu gün ey dil gerektir yok kılasın yerde gerdâni
Koparsa ne revâdır âh ile bir nev'-i tufânî
Döküldü Kerbela'ya ol civanın al kızıl kani
Bu mah ol mâhdır ki Murtazânın nakd-i ibânî
Şehid-i hançer-i bi-dâd olmuş şimri nâdânın

Yeri var Kerbelâya sen sekaamet görmek istersen
O zâlimlere düş ol kim selâmet görmek istersen
Şehâdet şerbetin nûş et saâdet görmek istersen
Hüseynin rûhunu seyr et kıyamet görmek istersen
Ki tutmuş serv-kaddler matemini şâh-ı şehidânın

O şehinşâh için YEKTÂ şükür nâlen füzûn ettin
Telâş-ı mâteminle sen vücûdun pür-zebûn ettin
Verirsin âlemi garka sirişk dökmek fûnûn ettin
Yeter kan ağla RÛHî Kerbelayı gark-ı hûn ettin
Gider sele mezarı korkarım ol şâh-ı zi-şânın

**Şair Muhammed Sani'nin oğlu Mustafa Servet için yazdığı
kitâbe :**

Zehri sundu âh kim câm-ı ecel bu nevrese
İntihâ oldu çerağ-ı ömrü bulmadan ziyâ
Sengden kıldı felek geh-vâresin pür-zib ü fer
Ber-güzâr etti anı zir-i zemine galiba
Yaktı ebb ü mâderin liyk firak-ı ateşi
Ey ne çâre olmuyor tağyir-i takdir-i Hüdâ
Âb-ı çeşmin dökerek YEKTÂ oku tarihini
Kıldı rûh-ı Mustafa pervâz Firdevs-i a'lâ
Hicri 1264

ZAHİR
(Muhammed)

Adı Muhammed, mahlası Zahir'dir. 1670 yılında Urfa'da doğmuştur. Halil'ür-Rahman Medresesi'ni bitirmiştir. 1746 tarihinde ölen şairin şiirlerinin çoğu kitâbelerden ibarettir.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Hüseyinpaşa Camii'nin mabed kapısı kitâbesi :

Hazret-i merhum Ali Paşa-yı zi-han-ı kerim
Ola yârab mesnedi me'vâ-yı Âdemde mukim
Himmeti kadri ruhâniyesi te'sir edip
Etti bu nev-câmî'i ta'mire sa'y takdim
Hayr ile âsâr olursa böyle olur ZÂHİRâ
Yazdılar tahsin edip tarihin esas-ı azim
Hicri 1142

Hızanoğlu Camii'ndeki minâre kitâbesi :

Zehi bâlâ minare câ-yı enver
Makam-ı hoş-feza Allâhü Ekber
Sela eyler müezzin hass ü amme
Selât-ı hamse-i terğîb-i ekser
Dedim tarihini şevk ile ZÂHİR
Makam-ı hub-nevâ Allâhü Ekber

Bir rübâisi :

Müdâm câm-ı kederle mest ü hayrânım aman var mı
Yeter ey saki rû çekme şarâb-ı erguvan var mı
Beni meyhâneye pir-i muğan teklif eder bilmem
Safâya sıdk urur gönlümce anda bir oivan var mı

ZÂKİ

Hayatı hakkında hiç bir bilgiye sahip değiliz. Ama elimizde Zâkî malaslı şiirlerin çokluğu bizi onun yaşadığı hakkında tatmin ediyor. Onu buraya almamızın nedeni unutulur korkusudur.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :**Bir murabbâı :**

Çok günah kıldım cihanda cürmüme yoktur âded
Bahr-ı isyâne garikim isterim senden meded
Pâdişahlar pâdişahı sensin Allâhım meded
Ey meded ey lutfu çok ihsânı çok Allâh meded

Yüzü kara kullarız işlerimiz sehv ü hatâ
Pâdişahsın lâyük olan sana afv ile atâ
Yâ ilâhi hürmet-i fahrı Muhammed Mustafa
Ey meded ey lutfu çok ihsânı çok Allâh meded

Senden olmazsa inâyet bize ey kân-ı kerem
Ya habibinden şefâat olmaz ise neylerem
Korkarım nâr-ı cahimden zâri zâri ağlaram
Ey meded ey lutfu çok ihsânı çok Allâh meded

Ben kulun bi-çâreyi ol günde kılma şerm-sâr
Affedüben oürmünü ey hayy-ı Hakk dâr'ül-karar
ZÂKî'yi mahşerde yârab kılma bi-nâmus ü âr
Ey meded ey lutfu çok ihsânı çok Allâh meded

Bir müseddesi :

Bu dergâh-ı muallâ menba'-ı feyz-i Hüdâdır bu
Ey nûr-ı dide-i âdem ve cedd-i Mustafâdır bu
Bu yerde doğdu İbrahim ol zât-ı evlâdır bu
Mübârekdir bu hâk elbette kadri de ûlâdır bu
Bu mevlid-i Halilullâh çü derdine devâdır bu
Bu cedd'ül-enbiyâ kân-ı sahâvetle vefâdır bu

Edip vârim fedâ hakka sehâvetle çü İbrahim
Verip İsmaili kurban Hüdâya sundu İbrahim
Yanında kıl tavaf ey bi-vefâ işte bu İbrahim
Ki sanma dünyâda vardır hakikatte dü İbrahim
Bu mevlid-i Halilullâh ki cedd'ül-enbiyâdır bu
Sahâvet kânıdır cânâ kamu derde devadır bu

Müzeyyen kılmadın nefsin edip kendin hakka kurbân
Habîbe hem Halile cümlesine vâlih ü hayrân
Ki nefsin hevâ gitme ki ola derdine derman
Şefâatle onu yâd et o günler tutula dâmân
Bu mevlid-i Halilullâh ki çü derdine devâdır bu
Bu cedd'ül-enbiyâ kân-ı sahâvetle vefâdır bu

Edüben nâr-ı Nemrûdu Halile gülşeni gülzar
İnanmazsın makamdan çık göresin anda çün ma' var
Eğer kul olmasan Hakka hulûs ile edip âh zâr
Reha bulmazsın hiç bir an uyan gafletten ey bidâr
Bu mevlid-i Halilullâh ki cedd'ül-enbiyâdır bu
Sahâvet kânıdır cânâ kamu derde devâdır bu

Edip teslim-i cânân can ve likin kemse ezkârı
O günlerde sana şâfi' demadem ola bu bâri

Kusurum var ise afvınla bak setreylegil bâri
Ki mahlas-hanem oldu dâimâ âh ile vâ ZÂKÎ
Bu mevlid-i Halilullâh ki bu cedd'ül-enbiyâdır bu
Hicaz ile Medine kudsîden gayrı ûlâdır bu

Bir gazeli :

Ey peri hüsnün gibi âfete düştü gönlümüz
Bir gece tenhâ yatarken âne düştü gönlümüz
Her ne çâre eyledimse rûyunu ben görmedim
Öyle bir âlicenab sultâna düştü gönlümüz
Vaslına ermek muhal görölmede günden güne
Eşkîya-veş bir sehî hubâne düştü gönlümüz
Nolur ey kaddi bülendim günde bir kerre gelip
Fetheden bir dilber-i fettâne düştü gönlümüz
ZÂKÎ'yâ var sen yürü birkaç kadeh mey eyle nûş
Ol cihetten câm-ı sahbâ-yı cihâna düştü gönlümüz

ZİHNİ

19. yüzyıl şairlerindendir. Urfalı ünlü Gamsız Bakır'ın yakın dostudur. Hayatı hakkında başkaca bir bilgimiz yoktur.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Bir mütekerrir müseddesi :

Ben şevk ile medih-kâr-ı sultân-ı Hasaneynim
 La'net-keş-i a'dâ-yı asil'ül-bateneynim
 Merdân-ı Hüdâ rahına hâk-i kademeynim
 Gayri değilim anla bu esrârı ki aynım
 Ben bende-i dergâh-ı Resûl'ül-sakaleynim
 Ben âşık-ı sıdk-âvâre-i cedd'ül-Hasaneynim

Ref' oldu yüzümden hep encam perde-i zulmet
 Gönlüme ziyâ saldı benim mühr-i nübüvvet
 Etmem bu âleme ben zerrece râğbet
 Dünyâ-yı deni yansa dahi anmazam elbet
 Ben bende-i dergâh-ı Resûl'ül-sakaleynim
 Ben âşık-ı sıdk-âvâre-i cedd'ül-Hasaneynim

Erdi dilime bu hal mürşid nefesinden
 Geçti iki dünyânın hevâ vü hevesinden
 Çıksa dahi bülbül gibi ruhum kafesinden
 Zannetme gönül fariğ olur mültemesinden

Ben bende-i dergâh-ı Resûl'ül-sakaleynim
Ben âşık-ı sıdk-âvâre-i cedd'ül-Hasaneynim

Ey ZİHNİ-yi remmâl der-i hâtır-ı sermest
Kıldı beni sahbâ-yı hakiki ebed mest
Hor görme sakın sen bizi ey sofi tehi dest
Kıldım bu iki mısraı ikrârıma pey-vest
Ben bende-i dergâh-ı Resûl'ül-sakaleynim
Ben âşık-ı sıdk-âvâre-i cedd'ül-Hasaneynim

Şair Bakır Hilmi'nin gazelini tahmis :

Meclis-i aşk içre biz dahi bir iki atarız
Yaslanıp pâyine yârin şöyle kim mest bakarız
Gâh mest gehi de huşyâr geh kakup geh yatarız
Dûrden hasret ile rûyuna mahzûn bakarız
Ateş-i gamle dili lahza be lahza yakarız

Nice bir tâli' imiş tali'im ey dil eyvah
Beni rûsvâ-yı cihân etti meded baht-ı siyah
Rahm kıl bir kez olsun bana sen eyle nigâh
Yeter et cevriyi ey mâh bilirsin billah
Bir seher bağrına mençester-i âhı çıkarım

Bana öptürme aman destini her bir teresin
Beni yandırdı meded hoş ya te'sir-i sesin
Hiç insâf yok mu sende bana bir lutf edesin
Görebilsek seni ey serv-kadd bağ-ı hasen
Âb-veş yüz sürerek pâyine mutlak akarız

Keyf-i dünya ben gibi mest-i meyin neresine
Varayım valvarayım bu güzelin kimsesine

Nideyim bilmenem eyvah varamam gayrisine
Nâil-i maksat olup bir gün olur ki sine
Zer-i kordon gibi ol virdi izâre takarız

Kani bu gözleri âhû kani bir hulk-ı azim
Kani ZİHNİ gibi bir âşık-ı âvâre nedim
Gazel-i Hilmiye tahmis ve hân-ı kerdim
HİLMİyâ çekme elem sabr kıl Allâhü Kerim
Gülşen-i vaslında bülbül gibi elbet şakarız

ZİYÂİ

1825 yılında Urfa'da doğmuştur. Medreseyi bitirmiş, ziraatla uğraşmış, 1887 yılında vefat etmiştir. Mezarı Bedî'üz-Zaman Mezarlığı'ndadır.

ESERLERİNDEN ÖRNEKLER :

Zamanının ünlü şairlerinden Mahvi ile müşterek yazdıkları bir gazel (Birinci mısralar Ziyai'nindir) :

Can ü dilden biz kul-ı kurban-ı Abdülkadiriz
 Dergâhında sıdk ile dar-bân-ı Abdülkadiriz
 Terk ü tecrid etmişiz râhmda yoktur havfımız
 Çâker-i şermende-i ihsân-ı Abdülkadiriz
 Gerçi surette gedâyız liyk şâh-ı alemiz
 Hadim-i hâk-i der-i Geylân-ı Abdülkadiriz
 Husrevân-ı dehre istiğnamız olsa yeri var
 Bende-i ferman-ber-i sultan-ı Abdülkadiriz
 Ser-füru' etmezleriz her giz ZİYÂİ aleme
 MAHVİYâ bizler gedâ-yı hân-ı Abdülkadiriz

SON SÖZ

Hayatları hakkında gereken bilgileri ve mecmualarda yer alan, hafızalarda yer etmiş şiirlerini elde edebildiğimiz Urfa Şairleri'nin hayatlarını alfabetik sırayla vermiş bulunuyoruz. Hayatlarını anlattığımız ve şiirlerinden örnekler sunduğumuz bu şairlerden başka 17 - 20. yüzyıllarda yaşamış olan Urfalı şairlerin elde mevcut şiirleri ve hayatlarına ait bilgiler çok az olduğu için bunları topluca bir yazı içinde ele almayı uygun bulduk. Bu şairleri «Şanlıurfa Şairleri» kitabıma ilave etmesek bunlar unutulacak ve pek sınırlı sayıda olan şiirleri de unutulup gidecektir. Buna gönlümüz razı olmadı. Hem onlara yazık olacaktı, hem de emeklerimize. Bu otuza yakın şairi bir bütün halinde anlatacak ve bu kısma eldeki şiirleri ekleyeceğiz.

Bunlar 17. ve 18. yüzyıllar içinde yaşamış olan Refet, Şehdî, Nidayî, Nigâhî, Nesibî, Rahmî, Şahidî, Şöhretî, Rauf, Hemdemî, Kudsî ile 18., 19. ve 20. yüzyılları arasında yaşamış olan Nurî, Rifat, Zekî, Tahsin, Kâzım, Ali Rıza, Hüsameddin, Vasık, Refet, Raik, Behiştî, Süha, Nedim, Muhlis, Vehbî, Ömer Edib, Aziz Özbay, Mustafa Beylerdir. Bunların bir çoğunun yaşadıklarını kitâbelerden öğreniyoruz. Bu kitâbeler birer tarihi vesika niteliğindedir. Elde mevcut bazı kitâbelerde şairlerin isim veya mahlasları yok. Bu kitâbeleri de kaybolma endişesiyle bu kısmın sonuna alıyoruz.

1. ABDÜRRAHİM RAHMİ :

Bedi'üz-Zaman Mezarlığı'nda Lebib'in mezar kitâbesi :

Hüsn-i hatme söyle tarih RAHMİ'yâ

Cennete azm etti İbrahim Lebib

Hicri 1303

Aynı mezarlıkta hicri 1297 tarihli bir mezar kitâbesi :

Bi-deva bir derde düş oldum zebûn

Ruz ü şeb bak inlerim zar ü zebûn

Âh ü vâh ü hicrile bak mecrûh-ı dilim

Gözlerim kan yaşla doldu tab-ı hûn

Küllü şey'in Halik buyurdu hak

Diyelim el hükmi lillah mü'minûn

Mürğ-i ruhum nefsdan âh uçtu âh

Tuttu tuba zi'l-nevâyâ hazirun

RAHMİ'yâ gel söyle-gil tarihini

Ya celili küllün ledeyke muhzirun

2. ALİ RIZA :

Halil'ür-Rahman Mezarlığı'ndaki bir mezar kitâbesi :

Diriğâ bulmadım derdime çare

Felek koydu beni ahır mezare

Bu fâni çerhden şâd olmadım ben

Nihayet genç iken geldim bu dâre

İlâhi nahl-ı rahmet sâyesinden

Beni dûr eyleyip yandırma nâre

Aman ben zulmet-i düzehte kaldım

İlahi rahmetin kıl âşikâre

RIZA târihimî son beyte yazmış

Anı da noktasız harflerden are

1332

3. AZİZ ÖZBAY :

Ey gönöl adlı şiiri :

Güneşli günlerin seni gözlerken
Niçin gecelerde kaldın ey gönöl
Heves kuşlarının hepsini birden
Niçin zulmetlere saldın ey gönöl

Bahtın yatağını sen kendin serdin
Orda saadeti ele savurdun
Ey gönöl cihanda yoktu bir derdin
Ellerin derdini aldın ey gönöl

Gençlik çağlarında sevda çağlardı
Hıçkırık yerine kahkaha vardı
Her ümit bir sonsuz doğu kadardı
Niçin batılara daldın ey gönöl

Demiştin kendini sen aşka versen
Bu gençlik gününde bu fırsat varken
Bırakma arzını bir başka güne
Bugünün her anı ömrün kadarken

Ah bu sözlerle beni aldattın
Soldurdun ruhumu yerlere attın
Aşkı sonunda bir pula sattın
Onun kıymetine göklerde darken

Ey efsanelerin efsûn güzeli
Kırıldı gül yüzlü bahtımın beli
Hırsının kalbimi aldı da seli
Güze döndü ömrüm bir bahar iken

10. HÜSAMEDDİN :

Mevlevihâne Mezarlığı'nda Giritli Ali kızı Nezihe'nin mezar kitâbesi (Bu mezarlık Kunduracı Pazarı'ndaki Eski Hal Pazarı'nın inşası sırasında kaldırılmıştır.) :

Mevlevi şeyhi güzide elhak
Duhter-i pâki garib'ül-evtan
Zevcidir Miri Ali yüzbaşî
Vatan uğrunda fedâ eyledi cân
Gül-i nevreste ve ma'sûmesini
Anide bād-ı ecel etti hazan
Fevtine geldi HÜSSAM bir tarih
.....

11. NİDÂÎ :

Kadioğlu Camii çeşme kitâbesi :

Habbezâ sahib-i pâk-i eser-i Mencekzâde
Zübde-i ehl-i maârif güher-i pâk-i nejâd
Dü dehan-ı lû'leden çıktı NİDÂÎ târih
Ruh-ı ecdâdına bu çeşmeyi etti bünyâd
Hicri 1138

12. NASİBİ :

Harran Kapı Mezarlığı'nda Seyyid Cafer'in mezar kitâbesi :

Bekaaya etti rihlet çünkü Ca'fer
Felek kıldı o dem mâtemin ezher
Diriğâ ermedi dünyada ikame
Şefi' ola Muhammed rûz-ı mahşer
Çekip verdim ezel câmina târih
Nasib ola yârab âb-ı kevser
Hicri 1146

Şive-i reftârına takat getirmez gönlümüz
Sen hakikat dilberisin ben ise âşık mecâz
Gül yüzün solmuş acep bilsem nedendir sevdiğim
Na sezâlar eylemişler sana dest-i dıraz
Bûse vermişsin lebinden sevdiğim a'dâlara
İltifâtın dilberâ gamzen mi göstermez cevaz

6. RIFAT :

NABİ'nin gazeline yaptığı tahmis :

Behey ğafil gözün aç can ü dil nûr-ı Hüdâdır bu
Çün erbab-ı şühûd senden seni rûşen-fezâdır bu
Bu câ vahdet-geh-i hayr'ül-verâ bedr'ül-dücâdır bu
Sakın terk-i edebden küy-ı mahbub-ı Hüdâdır bu
Nazar-ğâh-ı ilâhidir makam-ı Mustafâdır bu

Gubarı zerre-i ser tac-ı şâhidir fazilette
Nihayet maksad'ül-aksâ-yı râhidir fazilette
Melâik servi çün âlem penâhidir fazilette
Resul-i kibriyânın hâb-ğâhidir fazilette
Tevaffuk kerde-i arş-ı cenâb-ı Kibriyâdır bu

Dilâ uslandın elbette ol hem-i câma zâil
Değil şevk-ı hayâli dideden hiç bir kadem zâil
Ferah-bahşâ-yı hâle fânidir olmaz mı gam zâil
Bu hâkin pertevinden oldu dicûr-ı Âdem zâil
Amâden açtı mevcûdatı çeşm-i tûtiyâdır bu

Nice âşık fedâ-yı baş ü cânıyla helâkdir
Ciğerden mürde-i müştâaklar hep derd-nâkdir
Ona hasret kalan ümmet demâdem girye-nâkdir

Felekte mâh-ı nev-bab'üs-selamın sine-çâkdir
Bunun kandili cevza matla'-ı nûr-ı ziyâdır bu

Taassubla sivâ mahvinden rabt ol kurb-ı âgâha
Gerektir fakr-ı zıll-ı meskenet feyz-i himem-hâha
Ganimet bil hasretiyle RIF'ATâ ruz ü şeb âha
Mürâat-ı edeb şartiyle gir NÂBÎ bu dergâha
Mutaf-ı kudsiyandır cilve-gâh-ı enbiyâdır bu

7. KÂZİM :

Sakıbiye Mezarlığı'nda Hartavi Şeyh Muhammed'in eşi Hatice Hanım'ın mezar kitâbesi :

Ricâl-i Halididen Şeyh Hac Hafız Muhammed nam
Olup bir fadıla hemser bu bânû-yı şeref-mâye
Zaman görmüş el almış kesb-i feyz etmişti bulmuştu
Arûs-ı hüsn ü hulku zâhir ü bâtında ser âye
Muhıbb-i hanedân bir bülbül-i irfan idi uçup gitti
Bu nahlistân-ı gamden gülşen-i Firdevs-i a'lâye
Meğer zen sûretinde hakka ermiş merd-i kâmilmiş
Nigâh-ı i'tibâre düşmemiş mir'ât-ı dünyâye
Verip sabrın kıla ecr-i cezile mazhar evlâdın
Çevirdikçe makamın lutf-ı Bâri bağ-ı me'vâye
Ola hakk-ı sarihi gülistân-ı adn ile hem feyz
Döne lahd-ı sabihi hane-i çarh-ı muallâye
Hesab ettim nukat-ı eşk ile tarihini KÂZİM
Hatice Hanımı hemdem ede Allâh Zehrâye

Hicri 1309

8. NEDİM :

Cami-i Kebir Mezarlığı'ndaki Urfa Müftüsü Süleyman Rüştü Bey'in mezar kitâbesi :

Âh kim tiğ-i sitemle ciğerim kim kan oldu
Hâne-i ıyş-ı hayâtım nice vîran oldu
Olmadı kimse muhalled bu fenâ âlemde
Hele fikr et o Süleymânı ki sultan oldu
El hazar etme mübâhat cah-ı ikbâle ahi
Bu siyah toprağa bak nicesi pinhan oldu
Üç oğul gül gibi ettim bu garip ilde yetim
Her gören anları bu hâl ile giryân oldu
Hufre-i kabrde seylâbı yürüttüm ey dil
Başıma şehr-i Ruha hüzn ile zindan oldu
Hele yüz şükr ola ol bâr-gâh-ı sultana
Der-i ukbâda gönül mazhar-ı gufrân oldu
Hatıfa müjde ile söyledi tarihi NEDİM
Asitân-ı İreme afv ile der-bâh oldu
Hicri 1283

9. RAİK :

Bedi'üz-Zaman Mezarlığı'nda Halil adlı bir kişinin mezar kitâbesi :

Almadı dünyada hayfâ ki murâdın ol civan
Hâke yeksân eyledi nev-salda bâd-ı hazan
İrci'i emrini çün gûş eyleyince nass ile
Müjde-i tahkikden kıldı fedâ cânın heman
Hemdemi yârab ola ol zât-ı pâk-i muhterem
Hazret-i al-i himem pir ü fakir hem ins ü can
Tarh edip üç RAİKa târih-i cevher söyledim
Nâ-murad gitti tebâh oldu Halil-i nâlân
Hicri 1289

Gamzene taktığın öksüze yazık
Vuslata kavuştur kollarında sık
Ölmek istiyorum demektir artık
Bûsen bana ecel, koynun mezarken

4. MİTHAT ÖMER :

ZEYNEB'İN GÖNLÜ adlı şiiri :

Kim demiş ki Zeyneb'in gönlü yok duygusu yok
Sevmekten de korkmuyor sevilmek kaygusu yok
Zeynep de her kız gibi doğduydum bir anadan
Onu da her kız gibi yaratmıştı yaradan
Daha doğduğu günde ağlar gibi güldü o
Daha doğduğu günde bir külçe gönüldü o
Zeyneb'in gönlü sanki işlenmiş bin duygudan
Onunla görür duyar onunla dinlerdi o
Görölmüş her duygusu sanki binbir duygudan
Yüzü gülerken bile içinden inlerdi o
Bu gönöl ta beşikden öldüğü güne değin
Yandı tutuştu durdu sevmek sevilmek için
Sevdi sevildi kimse sezmeden düne değin
O bir yanardağ gibi kaydadı için için

Gizledi sevgisini sevdiğinden de Zeynep
Bir çift söz konuşmadı sevdiği genç adamla
Kuruttu göz yaşını gönlünde damla damla
Kıskandı sevdiğini kendisinden de Zeynep

5. NİGÂHİ :

Bir gazeli :

Ey gül-i bağ-ı Rûha mahbûb-ı erbâb-ı niyâz
Gamzen adam öldürür kurbânın olam etme nâz

13. ŞEHDÎ :

**Bedi'üz-Zaman Mezarlığı'nda Şaban oğlu Ahmed'in mezar
iktâbesi :**

Dirigâ iş bu nûr-ı dide-i Şaban Efendi kim
Civâr-ı Hakka azm ettikte fermân-ı müekkedle
Dedi ŞEHDÎ-i dâi tarihini yârabbi ol demde
Münevver kıl mezâr-ı Ahmedî nûr-ı Muhammedle

14. VEHBÎ :

**Harran Kapı Mezarlığı'nda Şeyh Muhammed Şefik'in mezar
iktâbesi :**

Yine açtı şehâdetle bu merhûm bâb-ı fettâhı
Firakını işitenler ciğerden kıldı efganı
Bıraktı mâderi bir ateşe hicran ile yârab
Siyahlar giysin hep görenler iş bu ahzânı
Şefi' olsun ona şâh-ı şehidân Ca'fer-i Tayyar
Misâl-i tâir olup seyrân ede hûr ile gilmânı
Çıkıp (kum) yazdı târihi vefatla eşk ile VEHBÎ
Beni afv eyleyip Gaffârı vere lutf ile fermânı
Hicri 1338

15. BEHİŞTÎ :

**Bedi'üz-Zaman Kabristanlığı'nda Musa kızı Tevhide'nin me-
zar iktâbesi :**

Kime me'vâ olur bu dâr-ı dünyâ
Gelen bir bir gider encâm-ı illa
Edip her ferdi bir sûrette iğfal
Müebbed kabz eder fâniyi hayfâ
Açar tir-i kaza bir yâre âhır

Olur bi-çâreler düçâr-ı ifnâ
Zamân-ı vâsf-ı hamlinde vefâtı
Helâki herkesi etti dü-bâla
Gelip hep hizmete fevtinde hûri
BEHİŞTÎ eyledi Tevhide süknâ
Hicri 1343

16. ŞÂHİDİ :

Câmi-i Kebir Mezarlığı'nda Mevlana Halid oğlu Ahmed Ziyaeddin'in mezar kitâbesi :

Şeyh Halid oğlu Ahmed necl-i kutb'ül-arifin
Hazret-i sultan Ziyâeddin-i gavs'ül-vâsılın
Hâk-i pâk-i türbesine yüz sürün tahkiki bu
Nûr-ı ayn-ı ferdi Mevlânâ-yi kehf'ül-zairin

.....
ŞÂHİDÎ davât-ı ind'el-fâdılı ye'kul-lahin
Hicri 1275

17. NURİ :

Cami-i Kebir Mezarlığı'ndaki kubbe kitâbesi :

Ruhâda necl-i pak-i Şeyh Şehabeddin edip rihlet
Geçip bu kasr-ı faniden çekildi alem-i lübbe
Ziyaret-gâh-ı ehl-i hâcet olsun işte bu yâhu
Yapıldı üstüne nûr alâ nûr oldu bu türbe
Çıkıp bir hatıf-ı ğayb dedi NÜRÎ türbe tarihin
Kafesdir tûti-i rûh-ı Şehâbeddine nev-kubbe
Hicri 1262

18. KUDSİ :

Cami-i Kebir'de medrese kütüphanesi kitâbesi :

Seyyid-i kutb-ı fazilet melekîy'ül-haslet
Hacı İbrahim Efendi-yi şeriat temsil
Sarf edip vârinı vücûh-ı hayra
Oldu bu dâr-ı kütüb dâ'vi-i ihlası delil
Tab'-ı keşşâfı pesendide edip bu câyı
Yoktur emsali meyânında buna misl-i âdil
Nice âsâra muvaffak kıla her dem Mevlâ
Vere bu himmet-i makbûlesine ecr-i cezil
KUDSİya söyledi tarih-i tamanın hatif
Eser-i pâkini makbûl ede Mennân-ı Celil
Hicri 1196

Cami-i Kebir Medresesi'nin kitâbesi :

Sezâdır bir kalemle yazsalar târihini KUDSİ
Nice zibâ bu dâr-ı ilm dilkeş-i pâkize vü ra'nâ
Hicri 1196

19. ŞÖHRETİ :

Bedi'üz-Zaman Mezarlığı'nda Şerif Ağa oğlu Nazım Ağa'nın mezar kitâbesi :

İçti câm-ı eceli eynine giydi kefeni
Dâr-ı hulda erişen neyleye beyt'ül-hazeni
Kurb-ı Hakkda buluna zerre kadar ârâm-gâh
Ona vahşet mi gelir terk kılınca vatani
Hass ü haşâkîni bâlin edecek firdevsin
Har ile müsâvi olmaz mı bu dünya çemeni
Sana ey yâr zir-i zemin şayeste midir

Nice ismarlayalım böylece nazik bedeni
ŞÖHRETİ emr-i Hüdânın nice kılsın bende
Emrine razı olur böyle uzatma sühanı

Hicri 1217

20. SÜHA :

Cami-i Kebir Mezarlığı'nda Kaymakam Muhammed Rüştü Bey'in mezar kitâbesi :

Fani ile berâber imiş adette âlem
Olmaz cihanda anın için bekaaya imkân
Hacıhızırbeyzade Rüştü Bey işte
Nâgâh etti cismin teslim-i hâk-i gufran
Âlem-himemdi ilâhi verme gam-ı kıyâmet
Kabrini cennet eyle sensin amme ihsan
Var ise cürmü afv et lutfun ile nihâyet
Bir şey değil ona nisbetle günah-ı insan
Etti sünûhu böyle tarih-i fevt-i SÜHA
Yârab bu merhumu eyle mahşer-i Tubâda iskân

Hicri 1314

21. GAYBİ :

Cami-i Kebir Mezarlığı'nda Şeyh Muhammed Ali'nin mezar kitâbesi :

Çünkü olup rûh-ı Muhammed Ali
Talib-i Firdevs-i likaa-yı kerim
İrci'î emrine şitâb eyledi
Verdi ona matlabını ol halim
Ceddi olan Hazret-i Sıddiykden
Erdi medet rûhuna oldu selim

Hem eriřip himmeti şâh-ı veli
Rahmet edip afv ile Rabb-ı Rahim
Mülhem-i GAYBİ dedi tarihini
Udhul'ül cenneti adnin fi'l-alim
Hicri 1292

DAL YAYINCILIK

Yakın çevre kültür tarihiyle ilgili yayınlarıyla hizmet vermekten kıvanç duyar :

1. ŞANLIURFA KİTABELERİ
Mahmut KARAKAŞ

2. ŞANLIURFA ŞAİRLERİ
Bedri ALPAY

3. Urfalı Şair ABDİ
Adil SARAÇ

YAYINLANACAKLAR

4. Urfalı Şair ŞEVKET
Adil SARAÇ

5. YAŞAR NEZİHE HANIM
İ. Halil ÇELİK

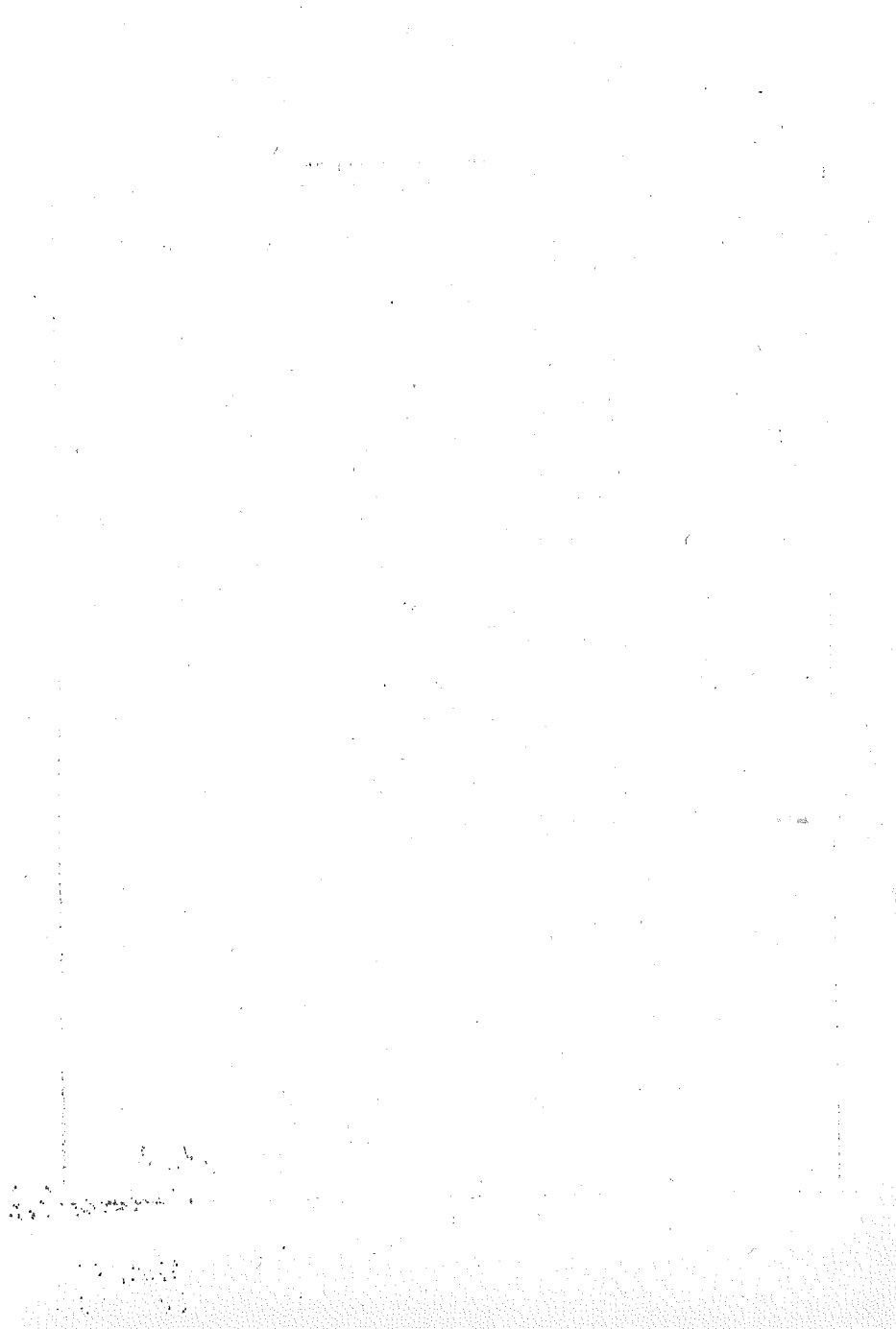
6. EDEBİYAT EL KİTABI
Adil SARAÇ

ÖDEMELİ GÖNDERİLİR

İSTEME ADRESİ :

Kürkçüoğlu İşhanı Kat 3 No. 58

ŞANLIURFA

*dal
yayincılık*